

శ్రీమాన్ కొమాండ్లూరు వెంకటరామానుజాచార్యులు.

ఈ నాటకమున పద్యము

పురుష పాత్రలు.

స్త్రీ పాత్రలు.

సూర్యధారుడు

నర్సి

ఇంద్రుడు - దేవపతి

పార్వతి

బృహస్పతి - శేషగురువు

విద్యాధిపతి

జయంతుడు - ఇంద్రునికొడుకు

వాయుని

వజ్రదంతుడు - బలికూతి

మోహిని

చిత్రగుడు } కుబేరానుచరులు
మాన్దగ్రీవుడు }

శచి - ఇంద్రునిరాణి

• ఓక్కి

బలి - కాశ్యపకూతుడు

నరస్పతి

శుక్రుడు - కాశ్యపగురువు

భూమి

పిప్ర - బలిసుంతి

నీళ

నాగదంతుడు - దేవముని

మహాదేవుడు

కేతుడు

చంద్రకళ } మోహినిచెల్లులు

బ్రహ్మ

కల్యాణవతి

విద్యాధిగుడు

సంభయము } గానవులు
స్వీతియముడు }

కాశ్యపు

సూర్యచంద్రులు

విశ్వు

వీర దంతుడు } బలిపరిజనులు
బంబుకుడు }

వీరభద్రుడు } శివానుచరులు
సంకీర్ణుడు }
భృంగి }

అవతారిక.

“ గంగలేనిదేశము త్యాజ్యము, కానపులేనిస్త్రీ గర్హ్యము, దక్షిణ
లేనియజ్ఞము వ్యర్థము, విద్యలేని జన్మము నింద్య” మను శాస్త్రవచనముల
యందొక్కటియైన విద్యలేనిలాపము వాపికొని యుపద్యశ కర్తాగరిమంబడసి
మృదుమధుర పద్యరచనా విధూతిఁ “బద్ధినీపరిణయం” బను నుత్తమకం
వ్యంబు విరచించి సరసులగు రసికవరుల నలరించిన శ్రీమతి చిల్కపాటి
సీతాంబికారిని దృశ్యప్రబంధమొందు రచింపంగోరిన వెక్కండ్రు నాట
కాభిమానులయభిమతింబీడేగ్న “సముద్రచుభనం” బను “విష్ణుమాయావిలా
సనాబకము” ను బ్రదిగ్గనోపయోగంబు లలితిపద భూయిష్టమై విగా
జిల్లగృతి నొసరించి మావాన్వలికిం గొడవునొచ్చించి నందులకు నృత్యులము.

ఇందు నారదుని కలహనైపుణ్యంబును వెన్నని భక్తవత్సలతయు
మాయా ప్రవీణతయు, వైపునిస్వాతిశయంబును- సరికివంబును, సమంజస
ముగ విశదీకరింపబడియున్నది. మఱియు వీరిల్లె పలుకెఱంగుల దేశభాషా
ప్రేమంజేయుకొఱకు నాయురాలోపైశ్వర్యంబు లొసంగి మనుష దయా
భయంబుండగు నీశ్వరు నిరతము వేడువాడ.

నత్రికాభివతి.

శ్రీమతి చిల్కపాటి సీతాంబగారు.

శ్రీరాధాకృష్ణ పరబ్రహ్మణేనమః

సముద్ర మథనము

అను

విష్ణు మా యా వి లా స నా ట క ము .

(నాంది)

శ్రీరామామణియుఁ ధరారమణియుం ♦ జిత్తులు రంజిల్లఁగా
గారామొప్పఁగఁ గూడియుండఁ ద్రిజగత్కల్యాణసంధాయుడై
నీరేజాసనముఖ్యులైనదివిజుల్ ♦ నిస్తుల్యమా భక్తితో త్ర
నారాధింపఁగ నుండు శ్రీవిభుఁడుమి ♦ మృశాంతమునోప్పించు
చ. తరుణివిధంబుఁ గైకొనుచు ♦ దానవుల నిక్కురించి మున్నుఁ
కరుణసెలంగ వేల్పులకుఁ ♦ గౌతుక మొప్పఁగ బంచియుచ్చియున్
పరువఁపుఁగల్గి-యా పమున ♦ భర్తని నెమ్మనమందుఁగూర్చియున్
మరులుదంబుంపఁజేయు నల ♦ మాధవుఁడేలుమిము స్తపామతిఁ!

(నాంద్యంతంబున సూత్రీధారుఁడు శ్రవేశ్వరి తెరవంకఁదిగి)
ప్రేయసీ! తడవేల!

నటి:—ప్రవేశించి, ఆశ్చర్యత్రయ! ఇదెవచ్చితి.

నూత్ర:—సఖీ! అభినవ నాటక సందర్శనోత్సవములగు మహనీయు లీసభ న
లంకరించి వేచియుండ మనమీలాగు బాగుజేయఁ జనునా?

నటి:—ఆశ్చర్యత్రయ! ఆలస్యమునకు గొప్పకారణంబొకటి సంభవించుట
దడసితీ తమింపుడు.

నూత్ర:—ప్రియురాలా! ఆ కారణంబేమి.

నటి:—నాథా! వినుండు మనసామాజకులలోనెల్ల శ్రీస్తుండును భరతశాస్త్ర
పారంగతుఁడును సభినయవిద్యావిదక్షుఁడును గానక రాదురంభ
యందు సభిల నాటకప్రదర్శకులలోనెల్ల మిన్నయని పేరొంది రస్మిలచే
భూలోకస్థితాచార్యుండని పేరుదలువందియున్న మనమోహనదాసు
నకు నీవేళ గొప్పయవమానము తటస్థించినది.

నూత్ర:—ఆ అవమానమా! ఎవరిచేత.

నటి:—ఆమోహనునకుఁ జిన్ననాడు విద్యాభ్యాసమొనర్చుకనుఁ బాతని
జూడ నింతకుమున్నయే తెంచె.

నూత్ర:—గురువులరాక శుభమేకదా?

నటి:—అట్లువచ్చి యత్యున్నైపదవినియుండు తనభిస్యనింజూచి సంతసించి
తనవేళలనుండు నొక్కమహిమగల యుంగరం బాతని కాశీర్వాదపూ
ర్వకముగ నొసంగె

నూత్ర:—అది మహాప్రసాదమేకదా?

నటి:—అప్పుడామోహనునిచేతియుంగర మేమరుపాటునఁ గిరిందఁబడియె.

నూత్ర:—ఆ! అది గొప్పతప్పే.

నటి:—అదిగాంచియగుండు మండిపడి “ఓరీదుర్మదాంధా! భరతశాస్త్ర
నిపుణుండవని బిరుదంబునంది కన్నమిన్నెఱుంగక నన్నవమానించితివి
గానబిరుదంబు లేటంగలయున ట్లానర్చి నిన్ను విర్యాగ్యునిజేతు”
ననిదారుణంబుగఁబలికె.

నూత్ర:—అప్పుడు మోహముం జేమిచేసె.

నటి:—అంత నాచందు గురునిపాదంబులబట్టి యేమరుపాటున నేనొనర్చిన
తప్పును తుమిపుడెని పలుమారుప్రార్థించె.

నూత్ర:—అపరదూర్వాసుండగు నాతఁ డను శ్రీహించునా!

నటి:—ఓ! పండుఁడా! ఇంక నీమొగంబుఁ జూచిన పాపంబునంభవించు నని
నిందించుమఁ దనయిచ్చునచ్చిన తోచంజనియె.

నూత్ర:—ఔం! సుగుణాంభీరుండగు నాతని కిట్టిశాపము తటస్థింపవలసిన
దా? కలుగలేమి.

తే.గీ. అల నుగ్రేయ్యుండె దూర్వాసు ♦ నాగ్గోహమున
కఠినమగు శాపమూలగల్గె ♦ గిట్టమంది
మరల శ్రీహరికృపచేత ♦ మహితవిభవ
ములను గైకొనఁడీ ముద్రా ♦ బలరుచూడ.

అవిధంబుగా నీమోహముండును దనకుఁబొసిన యీశాపంబువలన విము
క్తుండై మరల నత్కున్నత పదవివందలందు గాన దీనికైవిచారింపక సత్వ
రంబ గానం బారంభింపుము.

నటి:—గీ. పుష్పములశోభఁ గోల్పోయె ♦ పూవనములు
నదుల నీరింకె తాపంబు ♦ లొదవె దిశల
మున్న దూర్వాసుకోపాగ్ని ♦ జెన్నుదటిగి
పతితుండై నట్టి దేవేంద్రు ♦ పదవిఁ బోలె.

(తెరలో) ఔం! దూర్వాసహనీంద్రుని శాపతీత్రు.

నటి:—(తెరవంకఁదిగి తొలుటుపాటుతో) ఆర్యపుత్రా! త్రిలోకనాథుం
డగు దేవేంద్రుఁడు బృహస్పతి సమేతుండై మిక్కిలి విషాదంబుతో
నిటు వచ్చుచున్నాఁడు నేననినమాటలు వినెనా యేమి?

నూత్రు:—“వీయనీ! యతం డింద్రుడుగాఁడు. ఇంద్ర సేవధ్యంబుఁ దాల్చి
న మనమోహనదాసు.

నటి:—ఔరా! ఈతనినైపుణ్యము నిజముగా నిందుఁడనియే తలంచితి. ఇట్టి
వాని కిట్టిశాపంబు వాటిల్లునే. ఆదేవేంద్రునివలెనే యీతండును శ్రీ
పతి యనుగ్రహంబున నెప్పటి యున్నతపదవినంది సుఖించుగాఁత.

నూత్రు:—పీయురాలా! మనమిక నిచ్చటఁ దడయరాదు. సత్వరంబు
తక్కిన యుపకరణంబుల నాయితంబుసేయవలయుఁ బోవుదము
రమ్ము. (నిష్క్రమింతురు.) ఇది. ప్రస్తావన

(అంతఁ బైఁజెప్పినరీతిని విషాదమున నింద్రుఁడును బృహస్పతియుఁ బ్రవేశింతురు)

ఇంద్రు:—ఔరా! దూర్వాసమానీంద్రుని శాపతీవ్రత.

నీ. సకల కళ్యాణ ల ధిక్షణ లక్షితంబైన

యైరావతంబేగి ధి యభిఁ గలసె

సమరరంగోత్సాహ ధి జనితమై యలరారు

యుచ్చేశ్రీవముపొయి ధి యుదధిమునిఁగె

కామసృదాయయై ధి కడుసంతసముగూర్చు

కల్పదుర్జయంబేగి ధి కడలిఁజేరె

అఖిలభాగ్యోపేత ధి యైవిభూతినొసంగు

కామధేనువుకన్న ధి బామిసనియె.

తే-గీ. జరయు మరణంబులేంకుడ ధి సలుపునట్టి

యమృతకలశంబు వార్ధిలో ధి సంతరించె

తక్కుఁగల వైభవంబు లు ధి దధినిగలసె

అకట నాభాగ్య మేమని ధి యనఁగవచ్చు.

బృహ:—దేవేంద్రా! చింతింపకుము మహామునులయాగ్రహం బట్టిదే!

ఆ-వె. బ్రహ్మపదవి నొంది ♦ భాసిల్లు నతడైన
నధమగతిని గాంచు ♦ నట్లుచేయు
నధముడైనవాని ♦ నత్యున్నతునిజేయు
ననఘమతులకోధ / మమలకృపయు.

ఇంద్రు:—గురువరా!

చ. పొరపడినాడ నేననుచుఁ బొల్పుగ నామునిపాదపద్మముల్
శిరమునుసోక మొక్కిడితిఁచి తమున స్తయజూపుమంచు నే
కరములుచాచి వేడితిని ♦ గావకయుండిన మమ్ముఁబ్రోవ నె
వ్వరుగలరంచుఁ గోధుమునివగ్యునివేడితి దీనవృత్తితో

ఆవిధంబుగా నెంతప్రాధికంచినను వినక నాపై మిగుల నాగ్రహించి
“యోహోరి వంచకస్వభావా! నీవినయంబు లిక నాకడనాగిరావు నేనొసం
గిన పుష్పదామం శౌదలందాల్పక యేనుచే నేలందోయించి తొక్కించితివి.
గాన నీశాపం బనుభవించియే తిరుము. ఇంక నీమొగంబుఁజూచినఁ బాపంబు
సంభవించు” నని తనయిచ్చంజనియె.

బృహ:—బృందారకేంద్రా! ఊరకయాశాపంబు నే తలంచి తలంచి చింతిం
పకుము. ముంగోపియగు నాజడదారి యాగ్రహించుటయేగాని
యనుగ్రహించుటయన స్వప్నమందైన నెఱుంగఁడు.

ఇంద్రు:—ఆచార్యోత్తమా!

తే-గీ. వ్రతము లొనరించినను నేమి ♦ యతులనిష్ఠ
జపము గావించినను నేమి ♦ తపసియగుచు

జడలు దాల్చిన ఫలవేమి / జనుని మదిని
కరుణయను శాంతి లేకున్నఁ ♦ గలదెఫలము.

బృహ:—సురేశా, మహామునుల లోపాలోపఁబలు గణింప నిది సమయంబు
గాదు. ముందెట్లు జరుగవలయునో యోచించుట క్షమ. (అంత
పటాక్షేపముగా జయంత్రుడు ప్రవేశించి)

జయం:—గురువులకు సమస్కారము భవదనుజుడగు నుపేంద్రనిసతి
రమాదేవి యదృశ్యమైనది.

ఇంద్రు:—(తత్కృతముతో) ఏమీ నాతమ్ముడగు నుపేంద్రనిసతి కమలా
లయ యగుపడకుండఁబోయినదా? కారణంబేమి?

బృహ:—మునిశాపమే.

ఇంద్రు:—కటకటా? మందభాగ్యుడనగు నాకీర్త్యుక్కుట్లువాట్లెట్లు
సహజమే సర్వలోకరక్షకుడను శ్రీమన్నారాయణుని యప
రావతారుండును నగు యుపేందున కీయపథ్యమెట్లునే.

తే-గీ. అపుర! శ్రీనిలయుండనొ ♦ హరి దయాద్వారీ
మానసుంబొచ్చు ననుగావఁ ♦ బూనియుండ
నకట యాతని సిరిసోయె ♦ నగ్ని యనుము
గూడ సమ్మెటవేటులఁ ♦ గుందినటుల.

బృహ:—తీర్దశాధిపా! సత్కుశభువంబులు భవత్పరితీతంబులేగాదా!

ఇంద్రు:—అవును. అట్లుండ నీవిభవలక్ష్మీయంతయుఁ బోవుననుమాటలకె.

బృహ:—పదునాల్గు లోకములలక్ష్మీప్రసనిగదా తాత్పర్యము.

ఇంద్రు:—అచార్యవర్య! ఇప్పు డీస్థలలోకంబుఁబాడ నాకన్నులకు స్మశా
నంబువోలె గన్పట్టుచున్నది. మఱియు

చ. గడగడలాడె నీయొడలు ♦ కాళులుసేతులు నీరసంబులై
తడబడఁజొచ్చె చిత్తమున ♦ ధైర్యముబాసిభయంబుహెచ్చెడిన్

యెడమభుజంబు నేత్రమది ♦ యెంతయు స్పందనమాచునుండె నీ
వమవుననుడిన న్మనఁగ ♦ వచ్చునె తాలిమి నిల్వ నేర్చునే.

బృహః—శతమఖా! కష్టసుఖంబులు దేహధారులగు పిసేలికాదిబ్రహ్మపర్యం
తము సహజముగాఁగన్గొనుచుండుట ప్రకృతిస్వాభావికమేగదా? దీని
కింతచింతల నేల?

ఇంద్రి:—గురువరా! ఈదుర్లక్షణంబులనాంచ నింతకన్న నేదియో యొక
గొప్పముప్పు మాడనున్నదని తోచుచున్నది. (తెగలా)
దేవా! వచ్చెను. వచ్చెను.

జయం:—ఎవరు? (పురపాలకుఁడు ప్రవేశించి సంక్రమముతో)

పుర:—దేవా! జయము జయము బలిదానవేంద్రునిదూతయట వజ్రదన్తఁ
డనురాక్షసుఁడు.

ఇంద్రి:—కారణంబేమి!

జయం:—ఇప్పటి మనయదృష్టంబున కనుగుణంబగు కారణంబనియే
తోచుచున్నది.

భటు:—దేవా! విన్నవించెద. ఏ కారణంబుననో బలిచక్రవర్తి యీనాకంబునై
దండేత్తివచ్చి మనపురరక్షకస్వైన్యములనంతయుఁ బారఁచోలి గమ
లాకరంబుసొచ్చు నిజంబుకరణి నిరాటంకంబుగా మఁపుగంబు
సొచ్చి తానొక్కనివాసంబునవిడసి తన భటునిచే మీ లేదియో
వర్తమానమంపుటఁగాంచి యాతనికన్న మున్న మీకేవార్తవిన్నవించి
పఁ బరుగువారివచ్చితి.

ఇంద్రి:—అచార్యోత్తమా! మనమిపు డేమిచేయఁదగు. మన యమ వరుణ
కుబేరులకున్మృతాన నిర్మతి సమీరులకును సర్వస్వైన్యములతో
సమరమునకు సహాయులుగా వచ్చునట్లు వర్తమానమంపుదమా?

జయం:—తండ్రీ! ఏలయీభ్రాంతి. మనకుఁగల్గు నీశాపఫలము మనప
రిజనులగు దిక్పతులకంటకుండునా?

ఆ-వె. అడవి వెనురులందు ♦ నగ్నియుద్భవమంది
 యందుఁ గొన్ని చెట్లు ♦ నాహుతిగను
 గాల్చి కొన్నితరులఁ ♦ గాంధీక విడచునే
 సరని యెల్లఁగాల్చి ♦ సమయుగాని.

బృహః—నిజము కుమారునిమాట నిజము చేవేంద్రా! యష్టదిక్పతులమాట
 యటుండ భవద్రక్షితంబులగు త్రిలోకంబులకుఁ గాలము జయప్ర
 దముగాదు.

ఇంద్రుః—అక్కటా! అయిన నిష్ఠ జేమిసేయుదుము.

జయః—తండ్రీ! అస్త్రైర్యపశియెదవేల కష్టసుఖములు సమస్తజంతుకోటికి
 సమముగాఁ గల్గుచుండుట లెఱుంగవే.

చం. సకలజగంబు రక్షణకు ♦ సాక్షియునై నిగమస్వరూపుడై
 ప్రకటితలీలఁ దేజరిలు ♦ భానుఁడు గృంగుట లేదె నిత్యమున్
 వికలతనొంది సత్క-ళల ♦ వీడఁడె చందరుఁ డట్లుగుంది వా
 రకలుషులౌచు నభ్యుదయ♦ మందుచు నుండుటలేదెక్రమ్మఱన్.

ఇంద్రుః—(నిట్టూర్పువిడచి) కుమారా! వారికష్టసుఖంబులు లోకవర్తమానం
 బులకుఁ గారణంబులుగదా?

జయః—తండ్రీ! ఇపుడుకష్టముగానున్నను మనకుసంభవించిన యీశాపము
 శాపావసానమున నేదేని యొకయభ్యుదయమునకుఁ గారణముగనే
 పరిణమించును.

ఇంద్రుః—(బృహస్పతితో) దేవా! కర్తవ్యమాలొచించి సెలవిండు.

బృహః—(యోచించి) త్రిగళేంద్రా! కర్తవ్యమేమున్నది. దైవమిప్పట్లున
 మనయెడ విపరీతముగా నున్నాడు. అట్టియెడ దానవేంద్రుని
 దేరిపారఁజూడనైన మనకుఁగాని మనమిత్రులగు దిక్పతులకుఁగాని
 శత్రువుగాదు. గాన మనమియెడ వైరోచనియందు వైరంబుగన్పిం

పక యాతఁడెట్లుచెప్పిన నట్లు నడచుకొనుట కాలానుగుణ్యము.

ఇందుఁగి:—చిత్తము.

జయం:—ఓహో! దూరమున మహాదంబగముతో సగర్వముగా నిందువచ్చు.

చున్నవాఁడతఁడే యాదానవేందుఁగినిదూత యని తోచుచున్నది.

(అంత వజ్రదన్తుఁడు ప్రవేశించును.)

వజ్ర:—(తనలో) అహహా! యెంతకాలమునకు నాయొడలిమంట చల్లారినది. దుర్మాగులగు నీవేల్పు లామాయలమారియగు వైకుంఠనింజేరి యే మేమియో చూయోపాయంబులఁ బన్ని యసాధారణ ప్రతాపాన్న తులగు మందానవసార్వభౌములం గికురించి వారిరాజ్యంబు లపహరించి రాజ్యంబులేలు నీపాడుదేవతులఁ జూడలేక నాకన్నులు మండుచుండెడివి. ఇప్పుడు మాభాగ్యవశమున మాయేలికయగు బలి చక్రవర్తి యీనాకంబుపై దండెత్తివచ్చి వేల్పులందఱి త్రిలోకాధిపతియయ్యె. (పెదవికఱచి) ఆయిననేమి? కుటిలాత్ములగు నీయమరులను బలుభూములంబెట్టి వీరిగర్వంబడంగునట్లు లీపదు నాల్గు లోకంబుల యందును కాలపెట్టనీక పొగఁదోలినఁగదా మాకుచిత్త శాంతిగల్గు. అట్లొనరింపక యావైగోచని నన్నుంబిలచి “వజ్రదన్తా నీవాయుఁగ్రునికడకుంబోయి కఠినంబు పల్కుల నాతనిఁ దూల నాడక నావచనంబులుగా నిట్లుపల్కుము. దేవేంద్రా! వేల్పులగు మీ రీనాకంబుఁ గొంతకాలంబేలితిరి రాజధర్మం బనుసరించి నేనును గొంతకాలం బీనేల నేలఁదలంచిన వాడఁ గాన నీవు నీపరివారయుతుండవై మియిచ్చవచ్చిన తావునకుఁ బొమ్ము లేదేని సంగరమ్మున కరుదెమ్మని రాయబారమంపె. ఎట్లులైనను బ్రభువులమాట జరిపి తీరవలయును. (పరిక్రమించి) అదిగో యింద్ర బృహస్పతులును జయంతుండును గూరుచుండి యేమియో మాటలాడుచున్నారు. కాన వేనచ్చటికేగి ప్రభువునానతి నెఱవేర్చెదఁ ముందునకు నడచును.)

ఇంద్రుఁ—(లేనివికాసముతో) వజ్రదంతా! ఎప్పుడురాక. మహానుభావుండగు
మాయన్న గారికిఁ గుశలమేనా?

వజ్రః—(గర్వముతో) నిర్వక్రసరాక్రమ శోభితులకుఁ గుశలముగాక
మఱేమి?

ఇంద్రుఁ—ఆ మహనీయుండు తమ్ముండనగు నన్నెప్పుడైనఁ దలంచునా?

వజ్రః—స్మరింపకేమి! నిరంతరము మీమీఁదిదే ధ్యానము. ఆ మహారాజపు
డీనగరంబునకు విచ్చేసియున్నవాఁడు.

ఇంద్రుఁ—(తనలో) ఈకష్టవార్త నీవఱకే వింటిని (ప్రకాశము) ఏమీ! మా
యన్నగారగు బలిదానవ సార్వభౌముం డీపురంబునకు విచ్చేసెనా?
మమ్ముసంభావించుటకే కాఁబోలు.

వజ్రః—కాదు కాదు. ఆదానవేశ్వరుం డీనాకంబుఁ గొంతకాలంబేలదలంచి
యిందుసాచ్చి తానొక్కనివాసంబునవిడసి నొకవర్త మానమందె.

ఇంద్రుఁ—అవహితుండనై యున్నాఁడ.

వజ్రః—అచైవోచని మీతోఁజెప్పమనిన మాటలివి.

ఉ. ఏలితి పెక్కు-నాళ్లు దివి ♦ జేశ్వర నీవు దివంబు నింక నే
నేలదలంచివచ్చితిని ♦ నేడైర నీత్రి దివంబుఁ జేరఁగా
బోలదు మీరునిందునిలఁ ♦ బొండ్రికతావున కట్లుగానినా
దాలము సేయరండు సమ ♦ రానకు వీరులజేసి తెచ్చునన్.

బృహః—దానవదూతా! అన్న రాజ్యంబు నేల నుత్సహింపక తమ్ముడాలంబు
సేయుట నెందైనఁ గలదా?

ఇంద్రుఁ—అయ్యా! ఆఘహనీయుండు రాజ్యపాలనంబొనర్చుట మాకెల్లర
కును సమ్యతమే. దాని కీరాయబారము కావలయునా ఈక్షణం
బుననే మేమాదానవేంద్రుని యాజ్ఞానుసారంబున మెలంగెదము

ఇంక నీవేటిగి మామనవి యామహారాజునకు విన్నవింపుము.

వజ్ర:—అలాగే! (నిష్క్రమించును)

బృహ:—దివిబాధిపా! ఇంక మనమీనాకంబున నిలువరాదు. అంతఃపుర
స్త్రీలనచ్చరలను సురక్షితంబుగా నొక్కతావునకుం గొనిపోయి
రక్షించుటకు మనజయ్య కుమారున కాజ్ఞాపించి మనము
బోవుదముగమ్ము.

ఇంద్రు:—(కన్నీటితో) కుమారా! నీవేగి మీయమ్మతో నామాటలుగా
నిట్లుపలుకుము.

సీ. అలపులో మునిపట్టి ♦ వైకశ్యపునిశూర్ణి
కోడలివంచని ♦ కొమరుగాంచి
అమరుల తల్లియనా ♦ నదితి గారవముచే
లాల్పించి మనుషగా ♦ లీలవెలసి
కొమరొప్పు సిరితోడి ♦ కోడలవైమించి
హరికినధూనిక ♦ వగుచు బఱిగి
రూపలావణ్య ప్రి ♦ తాపోన్నతుండునై
తగుజయంత కుమారు ♦ తల్లివగుచు

ఆ-వె మూడుకోట్ల వేల్పు ♦ ముగుదలు పరిచర్య
సల్పుచుండ వెలయు ♦ చాననీకు
కాలవశతనెట్టి ♦ కడగండ్లు ప్రిప్రించె
నేమిచేయువాడ ♦ నేను సుదతి? (అని.)

జయం:—(దుఃఖముతో)హా! దైవమా!

మ. తపముం జాలయొనర్చె నీమనము మో ♦ దంబంది

యానాననక

జపముజేసి పవిత్రుడౌచుదనరెక ♦ జాభారిదుష్టాత్ములక
గృపలేక న్దునుమాడె దుష్టవితితి ♦ స్థూలై స్వగంబెన్న ని
న్నెపుడు స్ఫక్తిదలంచు నాజనకుని ♦ ఘేలా వగన్గూర్చగక
బృహ:—జయంత! ఊరడిల్లుము. దేవేంద్రా? ధైర్యంబవలంబింపుము

కలిమిలేములు కావడి కుండలుగదా వీని కొఱకింత చింతించనేల.

ఉ. దైవనియుక్తిచే నిపుడు ♦ దైవ్యమునొంగుచు గుండనైతి మా
దైవమె సత్కృపామతిని ♦ దాగనుగొన్నపు డెప్పటట్లనే
చేవదలిర్ప నీపదవి ♦ జెందినుఖంచెదు ధైర్యమూను మి
ట్టివగనొందనేల దివి ♦ జేశ్వర దైవములేడె యన్నిట.

ఇంద్రు:—గురువరా! దైవము మనయెడలగల్గిన నిట్టియిక్కట్టులు
పొిప్తించునా?

బృహ:—శతమఖా! ముందుకష్టములు గల్గగా సౌఖ్యములవచ్చును?
గ్రీష్మము విజృంభించియే కదా వర్షముగుటియుట.

ఇంద్రు:—మహాత్మా! మీప్రభోధవచనంబులచే నామనస్తాపంబు కొంత
శమించినది. ఇంకముం దేమి చేయవలయు సెలవిండు.

బృహ:—దేవేంద్రా! మనమిపుడు సత్యలోకంబునకరిగి యందు శారదా
విభునకు మనకుగల్గిన యీ యాపదవినిపించి యీ మహాత్ముని
బురస్కరించుకొని క్షీరసాగరంబుకడకేగి యట శ్రీమన్నారాయ
ణుని బ్రసన్నుఁగావించుకొని మరల మనరాజ్య లక్ష్మినిం బడయు
టకును దానవేంద్రుని నిర్జించుటకును నాదీనవత్సలుం దేమియుపా
యంబుచెప్పనో దానింగైకొని మనకార్యంబుఁ జక్క బెట్టుకొన

వలయుఁ గాన మనమిందాలస్యంబు చేయక సత్వరంబరుగు
దమురమ్ము.

ఇంద్రుఁ—చిత్తము (జయంతునితో) కుమారా? నీవేగి శీఘ్రముగా సంతః
పురస్త్రీల హేమశైల పొంతవనంబులకుం గొనిపోయి యట
వారలనునిది రక్షించుచుండుము. మేము క్షీరసాగరంబు కడకేగి
దీనవత్సలుండగు శ్రీమన్నారాయణుని శరణంబువేడి యాదేవ
దేవుని యనుగ్రహంబువడసి వచ్చెదము.

జయం:—తండ్రీ! ఆలాగే తమయాజ్ఞ శిరసావహించుచున్నాడను (నిష్క్ర-)

బృహ:—(త్రిదశేంద్రా!) ఇంకమనము పోవుదమురమ్ము.

ఇంద్రుఁ—చిత్తము (అని యిరువురు నిష్క్రమించిరి.)

(ప్రథమాంకము సమాప్తము.)

ద్వితీయాంకము. ప్రథమరంగము.

(ప్రదేశము నాకలాకప్రాంతము చిత్రరథ మణి గ్రీవులను నిరువురు
గంధర్వకుమారులు ప్రవేశింతురు.)

చిత్ర:—మణిగ్రీవా! మనసునాసీరునకు దూర్వాసహానిచే శాపంబుగల్గి
యాతండు పదమృతుండైనది మొదలు కడుంగడు విన్ననైయుండు
నీమొగంబు నే జేమియో మిక్కిలిసంతసంబున మన్నట్టు గన్నట్టు
చున్నది. కారణంబేమి.

మణి:—చిత్రరథా! ఇంకసంతయు సంతసమె. మనయేలికయగు శతక్ర
తుం డచిరకాలంబున నభ్యుదయము నొందఁగలఁడు.

చిత్ర:—(సంతసముతో) హా! అటులనా? బలిదానవుని దుదముట్టింప దను
బాన్ధకుం జేమైన యవతారమెత్తెనాయేమి.

మణి:—కాదు. కాదు. ఆసవిస్తారమంతయు విశదముగాఁ దెల్పెదను.
 వినుము. (నలుదిక్కులఁబటికించి) ఇంద్రవృక్షము లేకుదా? ఈస
 మాచారము గోప్యముగానుండఁదగినది.

చిత్ర:—ఎవరునులేరు. ఇంకనాకర్ణముల కమృతసేవనఁబఱుగా వింపుము

మణి:—సరియే ఆప్రకారముగా బలిచక్రవర్తిచే స్వర్గమునుండి వెడల
 ననువఁబడి మనదివిజేతుండును, బృహస్పతియు సత్యలోకమున కరిగి
 యందు హిరణ్యగర్భునకుఁ దమ కడగిండ్లు తెలిపి యావాణీశునిఁ
 బారస్కరించుకొని క్షీరసాగరము కడకేగి యట భక్తవరదుండగు
 రమా మనోహరుని దెక్కువిధంబుల స్తోత్రంబులొనర్ప నాజగత్పతి
 వారలకుం ద్రసన్నుడయ్యె.

చిత్ర:—(సంతోషముతో) ఆహా? శ్రీహరి ద్రసన్నుడయ్యెనా? ఏమి
 దేవేంద్రుని భాగ్యము అరువాత తగువాత.

మణి:—తరువాత నానిష్ఠశ్శ్రవుండు తనకుఁగల్గిన శాపమును దానవుండు
 వన్న వెడలించి స్వర్గంబుఁగొనుటయు వచించి యెటులైన నాదాన
 వుని నిర్జించి చురల నెప్పటిత్రిలోకాధిపత్యం బొసంగి నన్నుఁ
 గృహస్థునిఁ జేయుమని రమంధవుని బలువిధంబులఁ బౌధికంచె

చిత్ర:—అందుల కాదీనవత్సలుఁ దేమనియె.

మణి:—అంతనాజగత్పతి దేవేంద్రా! ఇప్పుడు మనమాబలితోడ యుద్ధంబు
 చేసి యాతనినెల్లవ సమయంబు గాదు. ఏలయన నాతండు ధర్మ
 మాగ్ధుడైయున్నాడు శాంతుండును మహా తపశ్శాలియునై యున్నవాఁడు.
 మఱియు నాతండు రాజనీతియు వీరధర్మయు ననుసరించి నీరాజ్యం
 బును గొనియోసేగాని మఱియేక విధంబుఁగాదు. అట్లునీకొనియు
 మున్ను హిరణ్యకశ్యపుండు మొదలగువారివలె లోకంబుల న్బాధిం
 పక కడుధర్మంబుగా రాజ్యంబు నేలుచున్నవాఁడు అట్టివానిఁ
 దొలంగింప నీకుకాదుగదా! నాకైనను నలవిగాదు. అదియటుండ

మునిశాపంబుచే విసప్తంబగు నమృతకలశంబు మొదలుగాగల నీవి
భవలక్ష్మీనిక బడసితివేని యవ్వల నీరాజ్యంబు తనంతతానే సంక్ర
మించును. దాని కీయుపాయము నీవావైరోచని పాలికింబోయి
నైచ్చమనితలఁపక వృదుచుభువ విషయభాషణంబులచే నాతనిమనం
బాకర్పించి కొన్ని నా శ్లాఘనికడ నడంతువతో మెలంగుచు తరువాత
మాటమాటలవరుసగా నాతనితో నమృతపానంబుఁ జేసికొని
నీ కమరత్నము సిగ్గంపదుగాన మీరును మేమును గలసి సముద్రంబు
మధింతము. అం దువయించు నమృతంబు మనము సమముగాఁ బంచి
కుడతమని వచించి యందులకాదనుజుని నొడఁబడునట్లునరించి సాగ
రంబుఁ దరువఁబ్రారంభింపుఁడు. అప్పుడు నేనుదానికిం దగిన సహ
యం బొనర్తు" ననియూహింపి యుద్దేవుం డంత హేతుండయ్యె.

చి(చి:—మణిగో)వా! ఇంక మనమీ శుభోద్దేవు మనప్రభుండగు కుబేరు
నకు విన్నవితము రమ్మ (నిష్క్రమింతురు.)

ద్వితీయాంకము. ద్వితీయరంగము.

(ప్రదేశము స్వర్గలోకమునందలి బలిచక్రవర్తి సభాభవనము.)

(అంత బలిచక్రవర్తియు శుకాచార్యుండును విప్రజిత్తును మఱికొంద
ఱు దానవులు నుచితాసనంబుల నుండురు.)

బలి:---దానవులారా!

మ. తపముల్నేయుచునుండుసన్మనులఁబంఠింబూని బాధింపఁగా
నెప్పుడుం జిత్తమున స్థలంపకుండుయే ధ్యేయోల్లయాగంబులున్
జపముల్జేసెడువారి కెగ్గులెచటన్ ♦ సల్పంగఁబోరాదు మీ
రెప్పుడున్ ధర్మముదప్పకున్న సుకృతం ♦ బెంతేనియన్గల్గెడిన్.

మఱియును, వినుండు.

చ. : అమరుల యాడువారెచట ♦ నైనఁ గనంబడిరేని గౌరవం
బమరఁ గనుంగొనన్వలయు ♦ నంతియెకాని విసుూఢచిత్తులై
క్రమమును వీడిరేని మిము ♦ గష్టతరం బవున్వట్టి శిక్షలం
దమరఁగనుంచువాడనని యాత్మ నెఱింగి మెలంగఁ డెంతయున్
శుక్ర:—దానవులారా!

ఆ-వె. మానసంబునఁ గపటంబు / మఱుఁగుపఱచి
వెలికిసుజనులవలెఁదోచు / కలుషమతుల
నెఱింగిగురుతించిదండింప / నెంచవలయు
నృపులధర్మంబు లివి నుది / నెంచుఁడవుడు.

బలి:—గురురారా! మీహితోపదేశంబులవలననేగదా మేము మిక్కిలి శుభో
దయంబులనందితిమి. ఇంకను మీపదనామృతంబులచే మావీనులకు విం
దొనర్పఁడు.

శుక్ర:—దానవశ్రేష్ఠ!

తే-గీ. కొలఁదివారల కెప్పుడైన ♦ గొప్పపదవు
లోనఁగి మన్నింపఁగా బోల ♦ దసురనాథ
తారతమ్యంబుల నెఱింగి ♦ తగినవృత్తు
లోనఁగి రాజ్యంబుసేయఁగా ♦ నొప్పుఁబతికి.

బలి---దేవా! మీయాజ్ఞల కిరసావహించుచున్నాఁడ. (అంతఁ బ్రతీహరి
ప్రవేశించి)

ప్రతీ:---దేవా! జయము జయము ఇంద్రబృహస్పతులు తమదర్శనం బవే
క్షించి ద్వారంబుకడ నిలిచి తమరాక విన్నవించుచున్నారు.

శుక్రుః---దాననేశ్వరా! నీవీసమయంబున నారలకు దర్శనంబు నొసంగక
యనువుట యుక్తము.

విప్రః---అది మాకెల్లరకును సమ్యక్తము.

బలిః---గురువరా! అందువలనఁ గలుగు ప్రయోజనంజేమి?

శుక్రుః---శత్రువుల సాహచర్యంబుచే గీడునొందకుండుటయే.

బలిః---భృగువందనా! ఇపుడువారలు మనపై శత్రుత్వముంబూని యుద్ధంబుఁ
జేయ నేమైన దండెత్తివచ్చిరా?

శుక్రుః---సామంబుచే గాఢ్యంబుఁ జక్కఁపెట్టుకొనువారు యుద్ధమున కేల
వత్తురు.

బలిః---స్వామీ! అటులయిన వారు మనరాజ్యం బహరించుటకే యిట్లువచ్చి
రని నెలవిచ్చెదరా?

శుక్రుః---అవును! ఈరాజ్యం బహరించుటకుఁగాక నీపై దయగలిగి చూచి
పోవచ్చిరని తలంచితవా.

విప్రః---గురువులవారి పల్కులు యుక్తయుక్తములు.

శుక్రుః---బలీంద్రా! ధూర్తుల తెలిం గించుక వచింతు వినుము--

చ. వదనముచూడఁబద్మమన ♦ వచ్చును బల్కులతీరు నెన్నఁగా
సదమలమైన చందనము ♦ చాఱ్ఱునఁచల్లదనంబుఁగూర్చెడుకొ
మదిపరిశోధనలోనలుప ♦ మాటికి అంపముకన్న వాడియా
నిదియగుధూర్తవృత్తి తగ ♦ దిట్టిస్వభావుల నొద్దఁజేర్పఁగన్.

బలిః---అచార్యవర్య! స్పృగాలంబు లెన్నిప్రయత్నంబులొనర్చినను మృగ
రాజు నెదిరిపనేర్చునే.

శుక్రుః---వైరోచనీ! అటులనం జనదు, బుద్ధిబలముగలవాఁడెవ్వనినైనను
భుజబలముగలవారిఁ జయింపఁగలరు.

బలిః---బుద్ధియందు బృహస్పతిని మించు మీయనుగ్రహము మాయం

దుండ వారిబుద్ధిబలముమాత్ర మేమిచేయఁగలదు?

శుక్రుః—అటుగాదు. అయింద్రునియందు వారిజాతుసమఁగఁడుంగడు పక్ష పాతమని యెఱుంగవా.

బలిః—దుష్టశత్రుఁడగు హరి ధర్మపక్షపాతిగాని కేవల యింద్రపక్ష పాతియైనయెడల నాశతమఖిల కీయెడ నీయపజయమేల?

శుక్రుః—నీవటు దలంచుచుంటివా.

ఆ-వె. కడుభయంబుగూర్పు ♦ పిడుగులుపడిగాచె

యఖిలజీవదాంతు ♦ యైనయట్టి

వర్షమొదవుచుండు ♦ వసుధ నీతీతున

కష్టములె శుభముల ♦ కారణములు.

విప్రుః—అవును. ఆదేవేంద్రున కిట్టియిక్కట్టులు పలుమారులు కొండలవలె వచ్చి బెండులవలె దేలిపోవుట సహజమైయున్నది.

శుక్రుః—అబలరాతికిఁగల్గ సపజయంబులు వానియభ్యుదయమునకెట్లు కారణంబులగుచున్నవో మనదానవుల విజయంబులు వీరికట్లు నాశనంబులకు హేతువులగుచున్నవి.

(తెరలో) మహాప్రభూ! వచ్చెను. వచ్చెను.

విప్రుః—ఎవరు? (తెరలో) సురముని నారదుఁడు.

బలిః—తడవునేయక ప్రవేశపెట్టుము.

భటుః—(తెరలో) చిత్తము.

వారః—(ప్రవేశించి తనలో) “క. పోరోగిరంబుఁజేసుక వారక మను మంచు బల్కె వాణీశుఁడు మున్నారీతి జరిగె, నీవల పోరులు కలువయ్యె నుదర పోషణమెటులొ!” మొన్నబలిచక్రవర్తి నాకంబువై దండెత్తివచ్చినపుడు మురాసురులకు సంగ్రామంబు జరుగుననితలంచి సంతసించితినిగాని పాపమాటెల్లు ఊడు మున్నే దూర్వాసు కాపోష

హతుండగుట నూరకయ తనరాజ్యంబు విడచి పోవలసె (స్మృతి నభినయించి) ఓహో! మఱచితి, అట్లు పదచ్యుతుండగు విబుధపతి మజ్జనకుండగు శతానందుని బురస్కరించుకొని క్షీరసాగరంబుఁజేరి యట కిరియిందిరావరుంత్రాధింప నాదీనవత్సలుండు ప్రసన్నుండై “పాకకాసనా! నీవుదానవ పదనంబునకుఁజని యావైరోచనింగొలుచు చుండి యాతని కమృతిపాన కుతూహల ముదయింపఁజేసి మీరును దానవులునుగలసి కడలిమఱింపుఁడు; ఆతల నే మీకుఁదగుసహాయం బొనర్తు”నని చెప్పి యద్దేవుం డంత ర్నితుండయ్యెనుట! ఇపుడు శచీవి భువకును దానవేంద్రునకును సఖ్యంబుగలుగవలసియున్నది. మహామే ధావియగు శుక్రకుం డిందుల కా బలి నొడంబడనీయఁడు. ఎవ్విధిచే నైన నే నాబలి నిచ్చ కంఠమాటల లోఁబఱచుకొని యింద్రుని దన యొద్దఁజేర్చుకొనునట్లు లొనర్చెద. సపత్నీపుత్రులగు దేవదానవులొక చొఁజేరిన నిష్పలానుష్పవైచినట్లుగును; ఆతల సమరము దనంత దానే ప్రవర్తిల్లు, అగ్నికివాయువు సహాయమగునట్లు దైవసంకల్పమటులే యున్నది. తరువాత నాకుఁగావలసినంత పోరు విందు. (ప్రకృ మించును.) (బలిమొదలగు దానవులు తేచినిలుతురు.)

బలి:—శతానందనందనా, వందనంబులు (నమస్కరించును.)

నార:—విజయోస్తు! దానవకుంజర.

బలి:—ఆయాసన మలంకరింపుఁడు.

నార:—(కూర్చుండును.)

శుక్ర:—దేవహానీ! ఎయ్యెడనుండి భవదాగమనము?

బలి:—దేవా! ఎచ్చటనుండి మమ్మునుగ్రహింప నిచ్చటికి విచ్చేసితిరి?

నార:—దనుజపాలా!

ఉ. శ్రీరమణున్భజించి సర • సీరుహగర్భునిజూచి శంకరుఁ
జేరిప్రణామముల్పలిపి • చెచ్చెరనందు భవత్రతాపముల్

గోరినుతించుపల్కులనుఁగొట్టునవిచుగుతూహలంబునన్

వారకనిన్నుజూడ నిటుఁ వచ్చితి దైత్యకులాబ్ధి చంద్రమా.

బలి:—నేడు భవదాగమనంబున మద్దేహగేహంబులు ధన్యత్వంబునొండె.

నార:—దానవవంశ భూషణా!

సీ. తపమును శాంతంబుఁ దయయునిష్టయుగల్గి

మహితమైనట్టి ధఁ ర్థము గడించి,

విభుదేంద్రుఁబోద్రోలిఁ విష్ణుపత్రయమును

శాసించియర్థంబుఁ సంగ్రహించి,

అఖిలోపభోగంబుఁ లనుభవింపుచు నిష్ట

కామ్యార్థములనందిఁ ఘనతబొంది,

శ్రీరమావిభు పాదఁ చింతనంబున ముక్తి

కరతలామలకంబుఁ గాగ్రహించి,

తే-గీ. లలిజత్స్వధ పురుషార్థఁ ములగడించి

సట్టిపురుష నరుడ వీఁ వగుచు నుండ

నిపుడు ధన్యుడ నని వచిఁ యింపనేల?

అఖిల సంపత్సమేత! వైఁ త్యాధినేత.

బలి:—అదియంతయు దమయాశీర్వచన ప్రభావమే! ఇప్పుడొకయంశ మీ

యెడ ముచ్చటించబడుచు నెదియెనర్చుటకును బాలువోకయున్నా

రము, దయచేసి తామానందియంబు దీర్పవలయు.

నార:—(తనలో) దైవాధీనముగా నావచ్చినకార్యమునకు సానుకూలమై

యుండుఁగాక! (ప్రకాశము) దానికేమి, వచియింపుడు.

బలి:—ఇంద్రుఁడును దేవగురుండును మద్దర్శనం బపేక్షించుచున్నారట.

వారినిందురానిచ్చుట మంచిదా? లేక దర్శనంబొసంగక యనుపుట యుక్తమా?

నాగ:—(తనలో) వెదుకఁబోయినతీవె కాళ్ళందగిలినది. (ప్రకాశముగా)
వీరవరా! పగవాండు దీనుండైవచ్చి నీదర్శనముఁగోర నిరాకరించి
పంపుట నీబోటి ధీరోవాస్తునకు లక్షణముగాదు.

చ. ఘనతరశౌర్యముం గృపయు ♦ గల్గినమేటి మగండవంచు దా
నినుగొలువంగవచ్చె రజ ♦ నీచరనాథ! నిలింపభర్త, నీ
మనమున నించుకైన నను ♦ మానమునొందక విల్వవిహినుధా
శనులుభజింపఁ జారుషము ♦ సూక్తిల సేలుము ముజ్జగంబులకా!
శుక్ర:—పితామహుండనా! ఇవియేటిహుటలు?

తే-గీ. అహితుండైనట్టి వానికి ♦ నాశ్రయాలు
నిచ్చినుంతురె లోకమం ♦ దెవ్వరేసి?
అటులొనర్చిన సౌఖ్యము ♦ నందగలరె?
అగ్ని కొంగునముడివైచి ♦ నటులుగాక.

నాగ:—గురుండనా! సర్వధర్మబాలెఱిగిన నీ కంటు లనియెడవే?

క. తన కుపకారమొనర్చెడు
ఘనునకు నుపకృతియొనర్పఁ ♦ గానహజమగుకా
అనయంబుఁగిడునే నెడు
జనునకు మేలొంచవలయు ♦ జగతిని ధీరుల్.

(బలితో) కావున నోరాక్షసాధిపా! నీవపశ్యము పాకకాననుని బిలువ
నంపుము. అవ్వలి సమాచారముం జూచుకొందము.

బలి:—(శుక్రనితో) గురువరా! ఇందులకుఁ దమరంగీకరింపవలయునని
వేడుకొనుచున్నవాడ.

శుక్రుః—(యోచించి తనలోఁదలయూచి) దైవసంకల్ప మివిధముగా నున్నది. నేనెన్ని హిలోపదేశము లొనర్చినను కాఁగలది కాకమా నదు. (ప్రకాశము) వైగోచనీ! “బుద్ధిఃకర్మానుసారిణి” యనునటుల ముందురాబోవు దానికనుగుణంబుగా నీకు బుద్ధిపుట్టుచున్నది. దైవ సంకల్ప మటులుండ నీవేమిచేయుదువు? అటులే రప్పింపుము.

బలిః—చిత్తము. ఓరీ! ఎవరక్కడ?

భటుః—(ప్రవేశించి) మహాస్రభా! యేమి ముదల?

బలిః—ఇంద్ర బృహస్పతుల నీయెడకుఁ దోడ్కొనిరమ్మ.

భటుః—చిత్తము (నిష్క్రమించి ఇంద్ర బృహస్పతులతో పవేశించి) అడుగో! దానవచక్రవర్తి పోయిదర్శింపుఁడ; నేబోయెద. (నిష్క్రమించును.)

ఇంద్రుః—(తనలో) హా దైవమా! నీసంకల్ప మవిలంఘ్య నీయముగదా? మున్ననాకుఁ ద్రిలోకాధిపత్యం బొసంగి మన్నించి యిప్పు డీరక్కసునకు నేవగావించునటు లొనర్చితివిగదా!

తే.గీ. అత్రినూనునిచే శాప ధ ముదినపుడు
స్వర్గమును వీడి సురలతో ధ జనినయపుడు
అడవులందునఁ గష్టము ధ లందునపుడు
కటకటా! దుఃఖమిరీతిఁ ధ గలుగదయ్యె.

ఉ. ఆలినిబిడ్డల నిర్విభవ ! మ-తయుఁగోల్పడి కాననంబులన్
గాలముపుచ్చుచున్ వెతల ! గాంచెడునాకిపు డక్కటక్కటా!
జాలివహించి దాయకు వె! సన్బరిచర్య లొనర్చుచుండఁగాఁ
గాలమువచ్చెఁ బుండుపయి ! గారము నుప్పును జల్లినట్లుగన్.
బృహః—పురందరా! జాలినొందకు మితకుమున్న నేను నీ కుపదేశించినరీతి

దైన్యముం దోషనీక దానవేశునికడకు విసయంబున దాయంబొమ్ము.
ఇంద్రుఁ—గురువరా! తమయాజ్ఞానుసారముగ వర్తించెద (బలిని
సమీపించును.)

బలి:—(లేచి; ఇంద్రుని గౌరవించుకొని.)

చ. అలఘు గుణాఢ్యయై దనరు | నంబక నామయపకానెయాశచీ
యలికులవేణీకి న్నన జ | యంతకుమారునకు శుభంబె వే
ల్పులకు ముదాబె నీవిపుడుఁ|పూని-మెయి| గురువర్యుతోడ నీ
వలనికివచ్చు కార్యమును | వారక తెల్పుము నిర్జరేశ్వరా.

నార:—దేవగురూ! ఇటుగూర్చొనుము.

బృహ:—(నారదునిప్రక్క నాసీనుడగును.)

ఇంద్రుఁ—(విసయముతో) దానవకుల సార్వభౌమ! అందఱికిఁ గుళలమె.
మనము మహానీయుండగు కశ్యపుని సంతతివారమగుట నిరువురము
నీరాజ్య మనుభవింప సములము, అందుఁబ్రతాపోన్నతుండవగు నీవీ
విష్టపత్రయంబు శాసించుట మాకెల్లరకును సంభవంబుగాన,

తే-గీ. అలఘుశౌర్యధనుండ వీ | వతిదయార్చ)

మానసుండవు, రాజ్యంబుఁ | బూనియేల

నిన్ను గొలువంగవచ్చితి | నిష్ఠుడిటకు

ఆశ్రయమొసంగి రక్షింపు | మనురనాథ.

బలి:—(సగర్వముగాఁదలపంకించి) బిడౌబా! మున్నొక్కనాడు-

తే-గీ. రంభనాట్యంబుఁ జూడఁ గ | రంబుబీతిఁ

గబురు నీకంస నావేశఁ | గండకొివ్వి

అరటిచెట్టిచ్చి పంపిన | యట్టిపాగురు

నేటికైనను దీరెనే | నిర్జరేంద్ర.

బృహ:—(తనలో) కటకటా! మంహేద్రునంతటివాఁ డీదానవునిచే నిట్టి పోటుమాటలం బడవలసివచ్చెగదా, కాలవైపరీత్యము!

ఇంద్రు:—(తనలో) ఆహా! హృదయశూలములవంటి యీబలి నిష్ఠురంపుం బలుకులువిని సహించుట దుస్సహముగానున్నది. దిట్టజేంద్రా! యెఱిగియో యెఱుంగకయో మున్ను నేనొనర్చిన యవివయం బులు మన్నించి నన్ను నీపరిజనులలోని వానినిఁగాఁ జూచి రక్షింపుము. (అనిపాదములఁబడెను.)

బలి:—(ఇంద్రునిలేవ నెట్టి దేవేంద్రా! డెన్నవాడవు నమస్కరింప న్నపం డవు గావు. అగ్రాసనముపైఁ గూర్చుండుము.

ఇంద్రు:—నలద, మీ సేవకుఁడిటులేయుండఁ దగినవాఁడు.

నార:—వైరోచన! ఈశాంకృత్యుండు నీ కెంతటి యపితండ్లైనను నిపుడునీకు “దాసుండవైతి” నని నీయండఁజేరినపుడు నిరసించుట నీబోటి ఘనునకుం దగవుగాదు.

మత్త. లావుగల్గినవాఁడవంచు డ ! లంచి యీ మఘవుఁడు దా సేవ జేయఁగనచ్చె దీనతఁ ! జెంది సత్కరుణామతిక బోవుమాతొలివైరమెన్నఁగఁబోలదీయమఁదేశుఁడుక నీవులాతులె చూడుమా రజ ! నీవఁదేశ గణింపఁగన్.

బలి:—తాపసోత్తమా! మున్నీయింద్రుఁ డొనర్చిన యవినీతిం దలంచియిటులం టినేగాని యిష్టఁడిట్టి యవస్థకుఁబాల్పడియున్న యీతనిం జూడ నామనంబు ప్రసన్నంబగుచునే యున్నది.

విప్ర:—(స్వగతము) వీలినవారియందు దరిద్రదేవత ప్రసన్నంబగుచున్నది. తామింద్రుని యెడలఁ బ్రసన్నంబగుచున్నాఁడు.

నార:—దేవేంద్రా! దయామయుండగు నీదానవేశుండు నిన్నుగ్రహించె భయ భక్తులుంగలిగి యీతనిం గొలుచుచుండుము.

ఇంద్రుడు:—ధన్యోస్మి ధన్యోస్మి! ఆసుగ్రహింపం బడితిని. (వీవనుగొని బలికి విసరుచుండును.)

నార:—(స్వగతము) దైవానుగ్రహముచే నేవచ్చినపని శ్రమలేకయే సాను కూలంబైకది. అవశ్యమి దేవేంద్రునిచే నెఱవేఱవలయును. (యోచించి) అమరేంద్రుడేలే? నే నేప్రయత్నించెద; నండుమాటలచే నానోటముపైములు రాలునా! అంతమాత్ర మొనర్పలేనిచో బోడితిలలకును మోకాళ్ళకును ముట్లవైచి యాశ్చర్యముంగొల్పి సంపాదించు నన్నుగలహాశమండదురా? లోకులెల్ల హరింపకుండురా? (ప్రకాశము.) దానవశ్రేష్ఠా! పరాక్రమముచే గ్రభువనంబులగొని శాసించితివిగాని,

బలి:—మహానుభావా! ఆసంపూర్ణ వచనంబుచే నింకను నాకుఁ గొన్ని కొఱంగులుండునట్లుల నూచించుచున్నాను. దయయుంచి నెలవిచ్చినచో నవి సవరించుకొనియెద.

నార:—కొడువలేమి! ఒక్కటియే కొఱంగు; అది తీర్చుకొనుట నీకు దుష్ట భావమోయని సంభవించుచున్నాడ.

బలి:—ఏమి? నాకు దుష్టభావా? యవియేవియో నెలవిండు.

నార:—మాటవరుగగా నంటినిగాని బ్రహ్మత్రిలంచిన నాయువునకేమి కొరవ? నీకు సాధ్యముకాని దొకటిగలదా? చెప్పెదవినుము.

తే-గీ. అమరకోటికి దక్క- నీ ♦ యఖిలమైన
దేహధారులు పుట్టుట ♦ తెగుటెగాని
యితర చందంబుగన దీని ♦ కింతలోన
యెదిగడియించినను సౌఖ్య ♦ మేమిగలదు?

బలి:—అవును. అట్లుమగణమొందకుండ నెదియైన యుపాయముగలదా?

నార:—కలదు చెప్పెద.

క. మరణములేకుండుటకు

జిరాయువులుగల్గి ముదము ♦ జెంచెడుకొఱకు

చెరవొకటిగలదు చెప్పెద

నరయుము నద్దాన భద్ర ♦ మయ్యెడుమీకు.

బలి:—కరుణించి యట్టి యుపాయం బెఱింగింపుడు.

దానవులు:—(ఉత్సాహముతో) నట్టి యుపాయము కీక్రమముగా నెఱింగించి

మమ్మరులంజేసి యనుగ్రహింపుడు

నార:—వైరోచసి!

తే-గీ. అమృతపానంబువలనఁ జి ♦ రాయువులును

నిత్యయావనములుగల్గి ♦ నిర్జరాళి

యఖిలసుఖముల వర్ధిల్లి ♦ రసురనాథ,

ఇంద్రుచందంబు నీక్షింపు ♦ మింతయేల?

(అని యింద్రునకు నైగఁజేయును.)

ఇంద్రు:—దానవ సార్వభౌమా! మేమొకచేత బలహీనులమై ప్రతాపోన్న

తులగు నసురనాయకులచే జయింపబడినను బరుల కసహ్యంబగు

ముదిమిచేత సపాయకరములగు వ్యాధులచేతను భయంకరముగు

మరణముచేతను నాశమొందక సంతతానందంబు నొందియుండుట

యమృతపాన ప్రభావంబుననే గదా?

బలి:—(ఉత్సాహముతో) ఔనాను!

బృహ:—రాక్షసాధిపా! ఎన్నిభోగభాగ్యంబు లార్జించినను జూచుటకు

ననుభవించుటకు నసహ్యంబగు జరచే నీడింపబడువాని కేమి

సంతోషమున్నది?

సీ. నీలంపుచాయల ♦ నెగడు శిరోజముల్
 రాలుచు వెస పాండు ♦ రత వహించు,
 లావణ్యపుంజ మై ♦ రహిమించు వదనంబు
 దంతంబులూడగాఁ ♦ దఱుగువన్నె,
 దేహపటుత్వము ♦ చెఱలి శుష్కించుచు
 కడురోత పుట్టించు ♦ ముడుతలువడు,
 కనులకు వెసపారల్ ♦ గ్రమ్ముచి తమ్ముస్వా
 ధీసమైందమ వాక్కు-♦దిటముచెడును,

తే-గీ. చెవుడు పొగ్గించు దండంబు ♦ చేతనమఱు
 సతియు సుతులును బరిజనుల్ ♦ సఱకుగొనరు
 మానముద్రయుఁ గైకొని ♦ మంచమునను
 కష్టముల నట్టి కాలంబు ♦ గడుపవశమే?

దానవులు:—జేసు! ఇట్టి బరాభారంబు మోయుటకన్న మరణమెందుట
 యేమేలు.

శుక్రు:—(స్వగతము-తలయూచి) అది మీ కెల్లరకు నానన్నముగానే
 యున్నది. లేకున్నచో నీయంద్ర బృహస్పతుల యుపదేశములు
 రుచించుటయు నాహితవాక్యము వెంటఁగఁ దోచుటయునా!
 (వెదవి విఱచి) చావనిమ్ము దైవసంకల్ప మీవిధముగా నుండఁగా
 కానున్నది కాకమానదు. నడుమనాకేమి వచ్చినది.

ఇంద్రు:—(స్వగతము) వీరి కమృతపాన కుతూహలము మెండగుచున్నది.
 కానిమ్ము, మఱియు ప్రోత్సహించెద. (ప్రకాశము) పాన
 వేంద్రా! అమృతపానం బాచరించినట్లు లాభంబులు దెల్పెద
 నవధరింపుము.

ఆ-దే. జవ్వనంబు వీడి ♦ చనదు దేహంబున
 పువ్వుబొండ్లతోడి ♦ పొందుసేయు
 భాగ్యమెల్లవేళ ♦ బడయంగనగు దప్పి
 ఆకలియును గల్గ ♦ వసురనాథ.

బలి:—(నారదునితో) మునిపుంగవా! మీవాక్యములచే సుధాసాన మొనర్చి
 యమరత్వంబు నొందవలయునన్న కుతూహలంబు నామనంబున
 మిక్కుటంబుగా గల్గినది. ఇపుడా యచ్ఛక్తింబు నెట్లు సాధింప
 వలయునో దయయుంచి యానతిచ్చితేని తగు ప్రయత్నంబు
 ద్వారా నొనర్చెద.

దాన:—ఆ యచ్ఛక్తియు సాధించుటకు మా ప్రాణములనైన విడుతుము.

శుక్రు:—(స్వగతము) ప్రాణములు ధారబోయుదురేగాని, అచ్ఛక్తింబు
 బడయగలరా? నారాయణుండు మిహ్మసుధఁ గొననిచ్చునా?

నార:—బృహస్పతి! ఊరకుందువేమి? పరస్పరమైత్రీచే విరాజిల్లు నీ దేవ
 దానవ సార్వభౌములలో నీ యింద్రుఁ డెట్టివాఁడో నిక వైకోఁడని
 యు నట్టివాఁడే గాన, నచ్ఛక్తివాప్తికిం దగువెర వూహింపుము.

బృహ:—(స్వగతము) ఇదివఱ కంపఱము నూహించుకొన్నదియే గదా
 యీపన్నాగము! (ప్రకాశము) సురమునీ! అనియే యూహించు
 చుంటిని. మున్ను దూర్వాసుని శాపంబుచే నచ్ఛక్తి కలశంబు
 మొదలయిన యింద్రుని విభవంబులు సాగరంబున గలసెగదా?

నార:—ఔను! అయిన నిపు డేమి యొనర్చినవానిం బడయగలము.

బృహ:—ఇపు డాక్షిరవారధియందు, మందర నగరంబు కవ్వంబుగానుంచి,
 వాసుకింద్రాడుజేసి ప్రపంచంబునంగల యోషధీ విచయంబు
 లన్నియు సేకరించి, యాకడలియందువైచి ఈ దేవదానవులెల్లరుం
 గలసి యాసాగరంబు మధిప నం దచ్ఛక్తిం బుత్పన్నంబగు.

నార:—అసురనాథా! ఈ బృహస్పతి చెప్పిన యాలోచనము మిక్కిలి
చక్కగా నున్నది. ఇందుల కీవేమందువు?

బలి:—(సంతసముతో) అంగీకరించితిని!

నార:—దానవులారా! మీ యభిప్రాయములేమి?

దాన:—అందులకు మేమెల్లరము సంసిద్ధులమై యున్నాము.

బలి:—(ఆదరముతో) దేవేంద్రా! ఇప్పుడు నీవు నాకు బరహుత్తుండవైతివి.
ఈ ఘనకార్యంబుపట్ల నాకు జేడోడు నాదోడుగానుండి కార్య
సాఫల్య మగునట్లు లానర్పితివేని యం దుదయించున వన్నియు నీవె
క్కున్నానుము. అమృతంబు మాత్రము మనమెల్లరము సమముగాఁ బంచి
కొందము.

ఇంద్రు:—(వినయముతో) ఎవరు క్షకొన్న నేమి? మనలో చున కేమిభేద
మున్నది, అటులె కానిండు.

బలి:—దానవులారా! ఈ దినమే మనమెల్లరము సముద్రమును మధిప
నరుగవలయును. కావున మీరెల్లరుఁ దగు ప్రయత్నము లొనర్పఁడు.

దాన:—చిత్తము (కొందఱు విష్క్రిమింతురు.)

నార:—దితిజేంద్రా! ఇక నేనతిగి వాణీశ గిరీశ రమేశుల కీయుదంతం
బెరింగించి వారల నిక్కార్థంబునకుఁ దగు సహాయం బొనర్చు
నట్లులఁ జేసెద.

బలి:—చిత్తము, తాముమాత్రము తగు సమయంబునకు వయచేసి మాదండ
నుండవలయునని ప్రార్థించుచున్నాఁడ.

నార:—దానవకుంజరా! ఇంత ప్రయత్న మొనర్చియుఁ దగుసమయమునకు
మీ దండనుండి జరుగు కార్యక్రమములు గాంచక పోదునా, ఎంత
మాట! ఇక నేజోయివచ్చెద, మీరుమాత్రము తలచిన కార్యమున
కుఁ ద్వరపడుడు. (పరిక్రమించును.)

(బలిచక్రవర్తి మొదలగు దానవులు ఇంద్ర బృహస్పతులతో

నిష్క్రమింతురు.)

వార:—(సంతసముతో) ఇప్పటికి దేవేంద్రుని కడగండ్లు కడతేరినట్లే!
మదోన్నతులగు దానవుల గర్వంబులు నాశమందినట్లే! ముందు
ప్రవర్తిల్లబోవు దానిగూర్చి సంతసించెద (వృత్తమునేయుచు
నిష్క్రమించును.) ఇది ద్వితీయాంకము.

తృతీయాంకము. ప్రథమరంగము.

ప్రదేశము—కైలాసము.

(పార్వతీ శంకరులు పరివారముతోఁ బ్రవేశింతురు.)

పార్వ:—నాథా! యెచ్చటికో ప్రయాణోత్సాహ పడులై యున్న ట్లగపడు
చున్నారే కారణ మడుగవచ్చునా?

శివు:—దేవీ! వినుము దేవదానవు లెల్లరుఁ గూడి సాగరంబు మథింతురంట!
అయ్యెడకు వారిజాసనుండును నారాయణుండును వారలకు సహాయ
మొనర్ప నరుదెంచి యున్నవారంట! ఇక్కార్యంబునం దమకుఁ
దోడ్పడరమ్మని వారిజాక్షుండు నారదునిచే సందేశ మంపె; అందుచే
మన వాసునికిని, వారలకుఁ దోడ్పడమని యిప్పుడె పంపితిని. ఇపుడా
సముద్ర మథనం బెట్లు ప్రవర్తిల్లుచున్నదో కనుగొన నాకు మిక్కిలి
కుతూహల మగుచున్నది, గాన సత్వరంబు మన మచటి కరుగ
వలయును.

పార్వ:—నాథా! మీరచటికిఁ బ్రయాణం బనినది మొదలు నామనంజేహా
కడు శంకించుచున్నది.

శివు:—దేవీ! స్త్రీలు శవాజభీరుత్వముచే నన్నిట శంకింతురు. ఇపుడు మన
మచటికేగి వేడుకఁ జూతు మేకాని చేదుమోయుదుమా?

పార్వ:—నాథా! నాగక్షణ సేత్రమేహా యదరు చున్నది. (విచారముతో)

తే-గీ. త్రిపురులం బరిమార్పగాఁ ♦ దివురువేశ
సామజాసురు సమయింప ♦ జనెడునాడు
నాథ మిముఁబంప బెదరని ♦ నామనంబు
కలఁగుచున్నది చేబెట్టి ♦ కలఁచినటుల!

శివుః—దేవీ! ఇందు భయమునకుఁ గారణంబులేదు. తెమ్ము! ప్రయాణమగుము.

పార్వః—(చెవియొగ్గి) (పాణేశ్వరా! అటు వినుండు ఆకోలాహలమేమి?
ఆయాత్త భవసలేమి?

శివుః—(విని) బౌను! యేమియో ప్రమాదము వచ్చినది.

(అంత బ్రహ్మాదిదేవతలు దానవులు సంభ్రమముతోఁ బ్రవేశించి)

మృత్యుంజయా! హాలాహలము. రక్షింపుము!! రక్షింపుము!!!

శివుః—రక్షించితిని; భయము మానుడు.

(దానవులు శివుని పాదములబడుదురు.)

శివుః—అభయమొసఁగితిని, భయమునకుఁ గారణముఁ దెల్పుడు.

బ్రహ్మః—(శేలనిర్దేశించి)

క. హాలాహల మయ్యదియే

యోలిక లోకముల భస్మ మొనరించుచు దా

నీలాగు వచ్చుచున్నది

చాలఁగ దయయుంచి దాని ♦ సమయింప గడే.

శివుః—దేవదానవులారా! నే దానింబట్టి శిక్షించెద, విమ్ము రక్షించెద,
భయము మానుడు (పార్వతీతో) దేవీ! నే నాకాలకూటముంబట్టి
రూపుమాపి వచ్చెద నీ విజనుండుము.

పార్వః—నాథా! సాహసమువలదు. లోకంబులన్నియు భస్మీభూతం
బులుగా నొనర్చుచు భూనభోంతరాళంబుల దానయై విజృంభించు

చున్న యాహాలహలంబున కెమరేగిన సపాయము రాగలదు.

బ్రహ్మ:—(భయముతో) దీనవత్సలా! మీరిటుల మీనమేషములు
తెక్కించుచున్న హాలహల మదిగో నాలుకలు జాచుచు సమీ
పించుచున్నది.

శివు:—(హాలహలమువైపు చేయెత్తి) హా! నిలువు మచ్చట లోకముల
నిర్మూలింపకుము. ఇదెవచ్చితిని. దేవతలారా! భయమొందకుండు.
ఆ కాలకూట మటులేనిలచినది. నేజోయి దానిం గబళించెద.

పార్వ:—నాథా! ఎందులకట్లు సాహసించెదరు. ఈ దీనురాలిమొఱు
నాలకింపుడు.

తే-గీ. అన్నిటికిదానె కాగకుం / డగుచునున్న
హరియె దీని నుపేక్షించి / యవలనుండ
యెట్టిగొడవయు నినుమంత / యెఱుంగనట్టి
తాము విషమేలఁ గబళింపఁ / దరలవలయు?

శివు:—దేవీ! నారాయణుం దేకారణంబుననో దాహుండుండెనని నేనును
మిన్నకుండిన లోకంబు నాశమందదా? యిది యటుండనిమ్ము.

చ. భయమునుజెంది దీనులయి ♦ పాదముల స్పృశిసట్టివారలన్
గంబుకొని రక్షణస్థలుపఁగఁ దగు ♦ సజ్జనులైనవారికిన్
దయవిడనాడి వారి విప ♦ దంబుధి ద్రోచిన దుర్జనాళికె
స్తయిన శుభంబుగల్గునె♦మహాపదలంబడి మ్రగ్గమకుందురే!

పార్వ:—ప్రాణేశ్వరా! అట్టి భగ్గము లన్నియు దమ దయవలన నిండుక
యెఱుంగుదును. చూచిచూచి యాభయంకర హాలహలంబు
పముకి మిమ్మంప భుజింపు రాకున్నది. యేమిసేయుదును!

శివుః—తైలరాజపుత్రీ! మనకెన్ని యాపదలువచ్చిన నాపన్నులగువారిం
గాపాడ త్వరపడవలయు; (సంరంభముతో)

పంచచామరము.

హంకముః—జగంబులకు ను ♦ కలకలగ్రలీలగొల్పుచుకొ
కతోరన్మత్తి నొప్పచున్న ♦ కాలకూట మూడగకొ
హంబులబూని బట్టిలోక ♦ మంతసౌఖ్య మొనగకొ
తటాలునకొ హరింతు దేవ ♦ దానవాళిబ్రోచెనెక.

(అనికాలకూటమునై కురుకుచు నిష్క్రమించును.)

పార్వతిః—అహ! అగ్రత్రాణ పరాయణ! శ్రీమన్నారాయణా! శరణాగతుల
గాపాడ సవకట్టి నాదతి భయంకరంబగు గరళంబు గబళింపఁ
బోయె; ఓజున్నాథా! ఆ హాలాహలముచే నావల్లభుని కెట్టి
యపాయమును గలుగకుండఁ గాపాడుము.

బ్రహ్మః—అమ్మా! లోకనాథుండగు రుద్రుండు భీషణా కారంబుతో
విజృంభించు కాలకూటంబు నంతయు తనచేత నాక్రమించియొక్క
మారుగా మ్రింగుచున్నాడు. ఇక లోకములు గక్షింపఁబడినవి.

ఇంద్రుః—(సంతసముతో) భక్తవత్సలుండగు పరమేశ్వరుం డదిగో! బిగ్గరగా
నేమియో వచ్చివుచు నిటువచ్చుచున్నవాడు. అది వినుడు.

(తెరలో) ఓ దేవదానవులారా! హాలాహలము నంతయుఁ బట్టి భక్షిం
చితి. ఇక మీభయంబులు మాని శీఘ్రముగాఁ గడలిం
దరువఁ బొందు. జాగునేయవలదు.

బ్రహ్మః—భక్తవత్సలా! లోకములకు ముదావహించియ్యె. అమ్మా!
సంతసంబొందజె. వచ్చెదము.

పార్వతిః—నుంచిది.

(దేవదానవులు నిష్క్రమింతురు.)

పార్వతిః—(సంతసముతో) భయంకర హాలాహల పానమొనర్చి లోకములఁ

గాపాడి వచ్చు నానాధున కదురేగి సంభావించెద.

(పరిక్రమించును)

శ్రీః—(ప్రవేశించి విషతాపముచే మూర్ఛ నొందును).

పార్వ:—అయ్యయ్యో! నానాధునకు విషముతలకెక్కి మూర్ఛ జేందె
ఇందులకు నేనేమి నేయుదును? (శ్రీని శరీరమంటిచూచి) కట్టా!
శరీరమంతయు ముచ్చెమటలు గ్రమ్ముచున్నవి, అవయవములు
స్తంభభూతములగుచున్నవి. హా! కష్టము! కష్టము!. (మూర్ఛ
ల్లును. సఖులు శైత్యోపచారమొనర్తురు.)

పార్వ:—(మూర్ఛదేరి) ఓ దైవమా! మాకొక యీ సముద్రమథన మే
ర్పడినదా? ఓ దేవదానవులారా! గర్భంబుచే మరణంబునొంద
కుండ నా నాధుడు మిమ్ముం గాపాడెనే, ఇప్పుడేర్పడిన యుపా
యముచే నాపతి యాపద న్బాపలేరా? ఓ దీనదయాపరా! ఇంది
రావరా! ఎందున్నావు?

సీ. విసతాపమున సొక్కి • పసదూలి యున్న నా
పతిని రక్షింపవే • పద్మనాభ
శరణాగతులఁ బ్రోవ • సమకట్టినట్టి నా
వల్లభుఁ గావవే • వాసుదేవ
నిరతంబు నీపాద • స్మరణ గావించు నా
కాంతుని మనుపవే • కమలనేత్ర
అనిశంబు సుజనాళి • నరసి రక్షించు నా
ప్రభుని గాపాడవే • భక్తవరద
జే.గీ. దిక్కునీవని మ్మితి • దివిజవంద్య
చేరఁగావచ్చి యేలవే • శేషతల్ప

అభయ హస్తాబాసంగవే ♦ యార్తపాల
కరుణ జూడవె యిదిరా ♦ వర ముకుంద.

(విష్ణు ప్రవేశము.)

విష్ణు:—(పార్వతి శిరంబుపై కదంబుంచి) అమ్మా! కైలరాజ సుతా, బాలి
నొందకుము లెమ్ము, నీపతి విషతాపముచే మూర్ఛనొందుట యె
ఱింగి మఱల సాగరంబు మథించు తీరి నందవృత్తాంశుఁ డుద్భవించు
వానిం దెచ్చితి. ఇపు డీవిసపుమేలెరి శిరంబుపై నీ సుధాకరు
నిల్పితిమేని యీతం దీవిషతాపంబువలన విముక్తుండై సౌఖ్యమొందు
గాన నొగ్గినదము రమ్ము.

పార్వ:—(నమస్కరించి) దేవా, మహానుభావా! అటులే యొసర్చి సుమ్ము
దరింపుము.

విష్ణు:—(చంద్రుని శివుని శిరంబున నుంచును.)

శివు:—(మూర్ఛ దెలసి లేచి, విష్ణునిం గాంచి సంక్లమముతో) వాగుదేవా!
నమస్కారము.

విష్ణు:—(శివుని గొంగులించి) ఉమాపతీ! ఇపుడు సముద్ర మధనంబగుచున్నది.
నీవు విషతాపంబుచే మూర్ఛనొంద చంద్రుని నీ శిరమందుంచి
యా విషతాపంబు మూన్పవచ్చితి. ఇపు డమృతంబు వొడము
సమయము దాపయ్యె; ఇంక నే నిందుఁ దడసితి నేని కార్యంబుచెడు
గాన నే నరిగెద.

శివు:—దేవా, జగన్నాథా! చిత్త మటులే కానిండు. (విష్ణు నిష్క్రమణ.)

పార్వ:—(ప్రాణేశ్వరా! దీనవత్సలుండగు రహారమణుని యనుగ్రహముచే
మనము బ్రతికెతిమి. విషతాపముచే మీరు చాల ఎడలియున్నా
రు; ఇంచుకనేపు భద్రపటంబు నీడన విశ్రమింతము రమ్ము.

శివు:—దేవీ! అటులే. (నిష్క్రమించిరి)

తృతీయాంకము—ద్వితీయ రంగము.

(ప్రదేశము-సముద్ర ప్రాంతభూమి- విద్యాధరమిశ్రమము ప్రవేశించును.)

విద్యా:—ప్రేయసీ! వీనావనుండగు శంకరుని వలన కాలకూటముచే నాశ మందనున్న జగంబులన్నియు మరల నుద్ధరింపబడినవి. అదిగో! సురాసురులు సాగరంబును వశించుచున్నారు; మన మచ్చటి కటిగి యావేడుకఁ జూతమురమ్ము.

వి. రి:—ప్రియా! చూడు మాసాగరంబునఁ బట్టు తిరంగ సముదాయంబుల చేత నందు మహా భూతంబు పిఞ్చంభించి చరించు కరణిం దిరుగు నా మందర నగంబువలనఁ గలుగు భయంకర కృబంబులచే కవ్వపుం గొండకుఁ ద్రాడుగాఁ బట్టు బడిన మహానుభావుండగు వాసుకి యొనర్చు పూర్వార్కంబుల చేతను దేవదానవులొనర్చు కోలాహలంబులవలనను గలిగిన మహా ఘోషంబుచేఁ జెవులు దిమ్మెక్కుచు నా ప్రదేశమునకు వచ్చుటకు వెఱగు దోచుచున్నది. కాన మన మిటునుండియే యా వేడుకఁ జూతము.

వి. దు:—సఖీ! అటులే గానిమ్ము.

వి. రి:—ప్రియంవద! పాలకడలిం దఱచునెడ నందుఁ జేరిన మిసిమిముద్గలవలె వెల్లనగు మేనులతో నందుఁ దిరుగు నా వింత వింత జఱతు సముదాయంబు లెచ్చటివి? ఆవైపున కొక్కాఱు మెఱుంగులవలె నొప్పు మేనులం గలిగి యందు పహరించు నాయంచయానలెవ్వరు?

వి. దు —ప్రియభాషిణీ! తెల్పద ననుము.

మ. సుదతీ! వేలుపుటావుజూడుమదెయఁచి నుండెనుచ్చైశ్రవం బదె యైరావత మాదెసఁ వెలయు నత్యంతసంధాయియకా నదియే కల్పక మావల ద్దిరుగు నా యబ్జాక్షులే యచ్చరుల్ నుదయంబైరి మహోదధిఁ దరువఁగా నుత్కుల్లపతేక్షణా.

వి. రి:—పీరియుండా! ఆవైపు తలకింపుము.

తె-గీ. కనకవీతంబున వసించి / కమలభవుండు
మున్నుగాఁగల వేల్పులు / సన్నుతింప
వాణి గిరిజయు శిచి మొదల్ / వనితల్లె
నేవలొనరింప నలరునా / దేవియెవరు?

వి. డు:—ఆమెయే సకల జగజ్జననియు సకల సంపత్ప్రదాయినియు నగు శ్రీ
మహాలక్ష్మి. మన్నొకనాడీ కలువల జవరా లొక్క కాఁణం
బున శ్రీహరిపైగినిసి సాగరంబులోఁ బ్రవేశించె. ఇపుడీ కదలి
గఱచునెడ నిందుద్భవించి నగల శౌరిఁ జిట్టబట్టి.

వి. రి:—నాథా! నేడు మనమెంత ధన్యులమైతిమి. ఆరతి దప్పలడంచి
వాతాతిపంబుల కోర్చి కాయంబుల శుష్కింపఁ జేసినితలక్రిం
దుగాఁ దపమాచరించు మానులకు సయిత మగోచరుండగు నీ
వైకుంఠుని దన కటాక్షంబుచే నెట్లవారలైన నిష్టకామ్యార్థంబు
లొసంగి ఁక్షించు నీ యిందెరాడేవి గాంచఁ గలిగెను. ధన్యో
స్మి! ధన్యోస్మి! (ఇరువురు నమస్కరింతురు).

వి. రి:—ప్రాణేశా! అటుచూడుము. ఎవతెయో యుస్మత్పితరే వికార
మగు సంగవిద్యాసముతోఁ జేత నొక కుండనిమిగొని తూలుచు
వచ్చుచున్నది, అది యెవ్వతె?

వి. డు:—ప్రాణదయితా! అది వారుణియను నొక స్త్రీ, సురాభాండము
తో నీ సాగరంబునఁ బుట్టినది. దానిం దరుముచుఁ గొందఱు
రక్కసులిటు వచ్చుచున్నారు. మనము వీరియెదుట నుండరాదు.
లోలఁగి చూచుచుండమురమ్మ.

ఇరువురు:—(నిష్క్రమింతురు.)

తృతీయాంకము.—తృతీయరంగము.

(అంతః కైకెప్పిసరీతిగా కల్లుకుండఁగొని వారుణియు దానిఁ దఱుము
కొనుచు నిరువురు రాక్షసులు ప్రవేశింతురు.)

మొదః—పిల్లా! నీవెవరు? చక్కని చుక్కవలె నెక్కడకుఁబోవుచున్నావు?

వారుణిః—(కైపుచేఁ దడఁబడుచు) నే నెవ్వరో నాకెఱుకలేదు. చక్కని
చుక్కయే కాబోలు నాపేరు; నే నెక్కడనుండి యెక్కడకుఁ
బోవుచున్నానో యూహింపఁజాల. (అని పోలుచున్నది.)

రెండః—(వారుణి చేయిపట్టుకొని) సుందరీ! నావెంట వత్తువా నీకు
కావలసినన్ని వస్త్రాలు చేపలు నాయెంటుఁ దినఁగల్గుదు. ఎల్లప్పుడు
నేను నీవెంటఁ గుక్కవలెఁ దిరుగుచుందును.

మొదః—ఓరీ! నీ పొట్టపొడవ. పెద్దవాడనగు నేను వీనిఁ బెండ్లాడెద.
ఇది నీకు తల్లియగును.

రెండః—ఒరే! ముసలివాడా, ఇదినాకు పిల్లయగును. నా పిల్లలకు తల్లి
యగును. నోరు మెదిపితేని మఱినీకుఁ గాయశుద్ధియగును. మూఁడు
కాళ్ళ ముసలి ముండకొడుకునకుఁ బెండ్లమెందుకురా? నీకెఱబడి
యేడువనా?

మొదః—ఓరీ! పొగరబోతురఁడా! పుట్టి మూఁడునాభ్యుగాని నీకెందు
కురా పెండ్లాము? చంకఁబెట్టుకొని పీథులం ద్రిప్పుటకా? ఏమే
పిల్లా! ముందునేను నీముఖముఁ జూచితిని. అందుచే నీవు ముందు
నాపెండ్లమగుదు, రమ్మ నావెంట. (అని దానిచేయిఁబట్టుకొనును.)

రెండః—(వానివారించి) ఓరీ! మందమఱీ! ముందు నీపెండ్లమైన నిది
వెనుక నెవరి పెండ్లమగునురా.

మొదః—ఏమో! నేను చచ్చినవెనుక దానియిష్టము నీయిష్టము.

రెండః—అట్లులైన నిదిగో యిపుడే చచ్చితివి. (అని కట్టితోఁ గొట్టఁబోవును.)

మొద:—నాయనో! చంపవద్దు. దీనిని నీవే పెండ్లాడుము. నాకీ పెండ్లాము
వలదు, పేలాలువలదు.

రెండ:—బాగులే! ఇంక దీనిజోలి యెత్తివేసి నీడొక్కలో నిద్రపోయెద.

మొద:—(పోవుచు) చూడునాదెబ్బ. ఇపుడేపోయి బలిచక్రవర్తి కీ సమా
చారముఁజెప్పి నీపని బట్టించెద. (నిష్క్రమించును.)

రెండ:—బలిచక్రవర్తి కీగండము గడచినప్పటి మాటగదా! (వారుణిలో)
చిన్నదానా! ఇంక వస్తువా, నావెంట, ఆచేతి కుండలోనిదేమిటి?

వారుణి:—హి. హి. హి. హి. అదియేమియో యెఱుంగనే యెఱుగవా!
అదియేహాకు! అదియే బ్రహ్మానందము! అదియేసుర! అది
మెఱుంగనివారి బ్రతుకేల దాని మహిమనీకుఁ జెప్పెదనువినుము.

సీ. ధనవంతులగువారి ♦ ధనమెల్లహరియించి

పాకముందరనుండు ♦ బంట్లఁజేయు

నాలుబిడ్డలయందు ♦ నమరెడి ప్రేమంబు

వేగమే దరలించి ♦ జోగిఁజేయు

దాస్యవృత్తినిబూని ♦ ధనము నార్జించుచు

దనసేననొనరింప ♦ ననుసృజూపు

మనవంటివారల ♦ ఘనస్నేహబద్ధుల

గావించి యాడించు ♦ కాతుకమున

తే.గీ. వేయిచెప్పుఁగ నేటికి ♦ వినుము మధ్య

పానమందున గలయట్టి ♦ పరమసుఖము

బ్రహ్మ హరియును హరుడైన ♦ బడయలేరు

పుణ్యజనులకె యీసుర ♦ పొందఁగలుగు॥

దానవుడు:—(పికటహాసమొనర్చుచు) అటులనా! నాపుణ్యముచేతనే నీవును
సురయు లభించుట. కమ్ము త్రాగుదుము. (ఇరువురు చువ్వ
పానమొనర్చి నాట్యముసేయుచు)

మత్తకోకిల.

దాన:—ఇన్ని నాళ్ళకు నీదయామతి ♦ నీసుర స్తనుగొంటిగా

వారు:—ఎన్ని వస్తువులైన నీసుర ♦ కెందునాటికి రావుగా

దాన:—కన్నె! నా వెనువెంటబుమ్మిక ♦ క తుకంటునుమీఱగా

వారు:—నన్నురన్నుని యంగువే

దాన:— ఎల ♦ నాగ! నిన్విడ నేర్తునే.

(దానినెత్తుకొని దానవుడు పాటిపోవును ;

విద్యాధర మిశ్రవము:—(చురలఁ బ్రవేశించును.)

వి. రి:—వల్లభా! మాస్థలగు రక్కసులు సురాభాండబుట్టకొని తమ
ప్రయత్నములన్నియు ఫలించినటుల సంప్రసేపుచు దానిం ద్రాగు
చున్నారు.

వి. డు:—ప్రాణేశ్వరీ! ఆదురాత్ముల కిదియే రహస్యముడు దక్కనిచ్చునది.

వి. రి:—అటులైనఁ బాపము! తక్కిన వన్నియు దానవులకంటె దుమ్ముగొట్టి
వేల్పులే గొందురాయేమి?

వి. కు:—పాపవోవును: గూరల నుమ లకు నేల? |

వి. రి:—సుముఖా! అదిగో కడలియందుండి సంపూర్ణచంద్ర సదృశ ప్రకాశ
మానుండును మందస్మిత సుందర వదనారవిందుండును; ఆకణ్ఠాంత
విశాలనేత్రుండు నాజాను లంబిత బాహుండును మనోజ్ఞ పీత
వసనాలంకృతుండును ప్రియచర్యనుండును నగు నామహాపురుషుండు
తన కరంబునఁ గాంచన కలశం బొకటి వెలయుచుండ నేతెంచు
నాతండెవ్వడు?

విద్యా. డు:—సుముఖీ! ఆయమృత కలశహస్తుండు—

జే_గీ. అమృతాస్తాది పారగుం ♦ ఉత్తరదయార్ద్ర

మానసు యౌషధజ్ఞాడు ♦ మంత్రవేది

అఖలరోగంబులు హరించు ♦ సతనీకరుణ

వనితయాతల ధన్వంత్రీ ♦ యనగంబులగు.

వి. రి:—అమృతా! కొంపమునిగినది. అధిష్ఠాంత్రచేతి సుధాకలశంబును బలిమిచే ననుహరించి రాక్షసు లచే పలుగువారుచున్నారు.

వి. డు:—జేలా! భయములేదు. బృందారకు లందఱు తీండిగా నమలుని పాదములంబడి యా యమృతంబు లెవ ము కొసంగుమని మొఱులిడ నా భక్తివత్సలుండు కనుసన్నలచే వేల్పుల కభయ మిచ్చు చున్నాడు.

వి. రి:—ఈ చిహ్నముగాంచుము. ఎవ్వరో యొక జున్నోహనాకారియగు సుందరాంగి యిచటి కరుచెంచుచున్నది. దాని పిరుందన మోహ విభ్రాంతులై సుధా కలశంబుతో బలిముఖాది దానవు లరుచెంచు చున్నారు. దేవత లొకవంక నిమ్మకు నీరువోసికట్లున్నారు.

వి. డు:—అదియే శ్రీవిష్ణు మాయావిలాసము.

వి. రి:—(స్వగతము) ఏవిలాసమైనను గానిమ్ము మగువలను సయితము మరులుకొల్పంజాలు నీకులుకులాడిమ్రాల నానాధుని నిలువ నియ్యంజుడు. (ప్రకాశము) ఈ సందర్శనంబులవలన నాకు మిక్కిలి శ్రమగలిగినది. ఇంక మననిలయంబుల కితిగి విశ్రమింతమురమ్మ.

వి. డు:—ప్రేయసీ! ఇప్పుడు ప్రవర్తిల్లబోవునది దర్శనీయము.

వి. రి:—అదిగో! అప్పుడే యాభిత్తరింజూచి నీ చిత్తంబు స్మరాయత్తం బైనది. ఇంకనిట నిన్నుంచరాదు. (అని వాని కన్నులమాయ నిరు వురు నిష్క్రమితురు.)

చతుర్థాంకము—ప్రథమరంగము.

(అంత యధానిర్దిష్టయై మోహిని యమృత కలశంబుఁగొని బలి మొదలగు దానవులును, మఱి యొకవంక దేవతలును బ్రవేశింతురు.)

బలి:—సుందరీ! సుందరి! పరిపూర్ణ రాకాసుధాకర చింబంబున కెన యగు నీముద్దుమో మొకసారి దర్శింపనిమ్ము, యీ వైపునకు మఱలుము.

మోహి:—(మఱచిచూచి) దానవేశ్వరా! ఈ ముఙ్జగంబులం గలవారెల్లరు నీ కటాక్ష వీక్షణంబులం గోరుచుండ నాబోటి బోటులు నీయం దు దయ యుంచుటా? ఎంతమాట!

బలి:—(తనలో) ఈ కుసుమకోమలి యెవ్వరెయో! నాయెడ ననురాగోత్కంఠితంబులగు వీక్షణంబులం బఱగించుచు నాపలుకులకు విషయ పూర్వకముగా నుత్తరం బిచ్చుచున్నది. ఇంక నా సరసంపు భావణంబులచే దీనిఁ బ్రసన్నురాలిం జేసుకొనియెద. (ప్రకాశముగా) బాలికామణి! దానికేమి, నీ వెవ్వరిదానవు, ఎచ్చటనుండి యెచ్చోటి కరుగుచుంటివి?

మోహి:—తే-గీ. దానవేశ్వర! యెవ్వరి ♦ దానఁగాను
బరుల యాజ్ఞలలోఁబడి ♦ వరిలఁబోను
ఱుచ్చవచ్చిన చోటుల ♦ కేగుచుందు
మనసు మెచ్చెడితావుల ♦ మసలియుందు

బలి:—నితఁబినీ! నీవొకరి యాజ్ఞలలో నుండ నక్కరలేదు. యీ దేవదానవులెల్లరు నీకనుసన్నల మెలంగునట్లునరచ్చెద. ఏమభవదీయ కింకరుండనై నీ చెప్పినటుల నడచుకొనుచుండి యెల్లపుడు నీకుఁ బ్రియంబుగూర్తు. నాతావున నుండువా?

మోహి:—(మందహాసముతో) బేరా! ఎంత చతురుండవు. నావంటి ముగుదల నిట్టి మామూటల లోబఱచుకొనుట నీకుఁ గరతలామల

కంబువలె నున్నది. లోకమున నెవ్వరైన భయభక్తులంగలిగి తన యాజ్ఞావశవర్తినియై మెలంగు నిల్లాల్లిని గోరుదురుగాని, ధనము నకుంబోయి గంగమ్మను దెచ్చుకొనునటుల నావంటి స్వతంత్రురాలింగోరి సేవసేయుచుండ నాశింతురా?

బలి:—మోహనాంగీ! నీవంటి రసికురాలి సేవయేగదా నరసుండగువానికి ముదావహంబు.

తే.గీ. చతురవతిగాని సతిపొందు ♦ సలుపుకంటె
ప్రౌఢతోడత సరస సు ♦ భాషణములె
సరసుండగువాని కెంతయు ♦ సంతసంబు
గలుగఁజేసెడి ననుకల్గు ♦ పలుకువినవె!

మోహి:—అవు నది సత్యమేగాని మీవంటివారలు చతుర భాషణంబులచే ముగుదల వంచించి తమ యక్కరలు దీర్చుకొని తుదకు వారి నగడు చేయుదురు. అబలలవఱకుం బోనేల యిపు డీవేల్పులగతు లెట్లున్నవి?

బలి:—(తనలో) ఓహో! ఈయెడ మేమొనర్చిన సుధాకలశాపహరణంబు నధిక్షేపించుచున్న దీయెలనాగ! అవును, నవనీత మృదుల హృదయ లగు పూర్వోడు లిట్టి దౌర్జన్యంబులంజూచి యేవగింతురు. ఈ సుధా ధర కరుణారసము న్నానై బ్రవహింప నిక నానీ యమృతమేల? ఇపుడీ యమృతమును వేల్పులకును మాకును బంచించుచు భారం బీ మించుబోడియందుంచి నే దీని స్నేహంబువడసెద. (ప్రకాశముగా) ఇందుముఖీ! ఈయెడ నీవు నన్నెవ్వధా భావింపవలదు.

తే.గీ. సాగరంబును మధియింప ♦ జననమందె
అమృత కలశంబు, మాకు నీ ♦ యమరులకును

సమముగాఁ బంచియొసంగంగఁ ♦ జాలునట్టి

నేర్పరులఁ గాన నియ్యెడ ♦ నీవు దక్క.

కావున నీవు మా కల్లగకుం బెద్దవై యన్నదమ్ములమగు మాదేవదాసవుల
కీసుధ సమముగాఁ బంచిపెట్టుము. (అని సుధాకలశమును మోసినాని
చేతి కొసంగఁబోవుచు వారించి) చక్రస్థనీ! నీ కుచకలశము నాచేతి
కొసంగి నీ యమృతకలశము నీవు కొనుము.

మోహి:—(తొలగించి) అమ్మ చెల్ల! లోకముల నందఱు నావలె మాయా
మర్మము తెలుంగి నిర్మల హృదయలని తలంచి కొంచెము
మనసీచ్చి మాటలాడినందుల కీచేతి వరుస వావులుజూడక యిం
దటిలో నిటుల పరిపాసింతువా?

బలి:—సుందరీ! వరుస వావులు పొందికగా లేకున్నచో మనసు లొక్కటి
కానేరవు. మనసునకు వచ్చిన వనిత మజిలలు గావలయును.
కాన చిన్నదానా, నీవు నామజిలవయ్యెదవు.

మోహి:—(చిరునవ్వుతో) పరిశేషస్వాయమున నీవునాకుబావవయ్యెదవా?

బలి:—(నవ్వుచు) నీదయ యున్నచో నటులే.

మోహి:—(అనురాగమును బ్రకటింపుచు) రసీకవరా! అటులేకానిమ్ము.
ఇంతలేసి గొప్పవారలు మీరలీసుధను సమముగాఁ బంచికొనఁజాల
క నల్లని వన్నియు నీళ్ళను తెల్లని వన్నియుఁ బాలని దలంపు
ముగుదనగు నేను మీకుఁ బంచియిచ్చు దాననా! నా శాసనము
రీతి మీరు నడుచుకొనువాగలా? ఏమో నే నమ్మఁజాల.

బలి:—ఏమీ! మేము నీ శాసనము నిరాకరింతుమా?

కం. తరుణీ నీదగు నాజుల

హరియు హరుడు బ్రహ్మమొదలు ♦ నఖిలజగంబుల్
శిరసావహింతు రీయెడ

కరుణామతి నాదుకోర్కెఁ ♦ గావింపుమొగిల్.

(అని సుధాకలశము మోహినిచేత నుంచును.)

మోహి:—(కైకొని) దితిజేందా,

తే.గీ. ఇంతవాడవు నీవు న ♦ న్నిందాకొఱకు

కూర్చి బతిమాలగా కాదు ♦ గూడదనుచు

ద్రోసిపుచ్చుగఁ జాల దే ♦ వాసురులకుఁ

దగినరీతిని సుధనిత్తు ♦ ధర్మగతిని.

బలి:—అలాగే యొసఁగుము.

మోహి:—అసురనాథా! అటు జూడు మాబృందాచక్రశైల సుధాపానము

నకై త్వరపడుచున్నారు! ముందు కొంచె మమృతము నొసంగి

వారి యలజడి మాన్చి యవ్వల సావకాశముగ మన దానవుల

కొనంగిన మేలని తోచుచున్నది. ఇది నీకిష్టమేనా?

బలి:—లతాంగీ! నీకెటు లొసర్చిన శ్రమకలుగకుండునో యట్లు గావింపుము.

మోహి:—సరియే, వేల్పులారా! మీరెల్ల రీవంకకువచ్చి తూర్పు ముఖములు

గా బంతులుదీరి గూర్చుండుడు. దానవులారా, మీరు పశ్చి

మాభి ముఖులరై యాసీనులరుగండు. (దేవదానవులులొత్తురు.)

మోహి:—(సుధాకలశమును కైకొని దేవదానవుల మధ్య నిలుచును.)

బలి:—(అనురాగముతో)

తే.గీ. జారుకుచ్చెల నొకచేతఁ ♦ జక్కపట్టి

అమృతకలశంబు నొకకేల ♦ నంది మాకు

వేల్పులకుమధ్య నిలచు నీ ♦ విధముఁజూడ

పడఁతి! గనుపట్టెదవు గొల్ల ♦ భామ పగిది.

మోహి:—(నవ్వుచు) అవునది సహజమేకదా!

తెగ్గి దనుజనాయక! యింతటి ♦ ఘనుడవీనె
 పాలకడలిని నేరుపు ♦ బలముమెఱయఁ
 దఱచి గొల్లడవై మున్నె ♦ దనరుచుండ
 నిక నే గొల్లభామనా ♦ తేమి విత?

బలి:—సంజువాణీ! నీ చమత్కార వచనముల కెంతయు సంతసించితి.
 ఇక బాగునేయక యసురుల బంటికి నమృతముం బంచియిచ్చి
 సత్వగంబ మనదానవుల కొసంగగమ్ము.

మోహి:—అటులే యొనర్చెదః (అమృతమును దేవతల కొసంగుచుండును.)

దానవులు:—అమృతయ్యో! అమృతమంతయు వేల్పులే త్రాగుచున్నారు
 (బిగ్గగా) సుందరీ! సుందరీ! ఆసుధసంతయు నసురులకే
 పోయిచున్నావా! మాసని యేమిచేసెదవు?

మోహి:—(స్వస్థము) మీకు జేయబోవునది చక్రప్రయోగమే (ప్రకాశ
 ముగా) దితిజేంద్రా! చూడు మీరక్కసులు నన్నేరీతిఁ ద్వార
 పెట్టుచున్నారో! ఇకఁగొంచెమునే పోషికజేసియుండు మనుము
 నీవేల్పుల సమాధానపఱచిన మీబంటికి సావకాశంబుగ నమృతం
 బొసంగవచ్చును.

బలి:—దానవులారా! యెందుల కీగందరగోళము? సద్గుణేయకుండఁడు;
 (మోహినితో) కోమలీ! యీ సుధాకలశంబుఁగొని వేల్పులబంతి
 వెంబడిఁ దిఱిగి యమృతం బొసంగుటచే చాల యలసివట్లున్నావు.

నీ. శ్రోచోభరంబుచే ♦ సుదతి! నీ లేకాను

అల్లనల్లన నసి ♦ యాడుచుండె

గమనశ్రమాబుచే ♦ కలహంసయాన! నీ

పదపద్మములు తడఁ ♦ బడుచునుండె

చంద్రబింబమునేల ♦ జాలు నెమ్మోమున
 శ్రమ జలకణములు ♦ జారుచుండె
 అమృత భాండముచేత ♦ సమరు భారంబున
 సుదతి! నీమ్రోగీవె ♦ సొలయుచుండె
 తేగీ. వేడియూర్పుల నధరంబు ♦ వాడెమిగుల
 జడనుముడిచిన విగిసరుల్ ♦ జారుచుండె
 చక్కజేసెద నాపైని ♦ శాల్యతోడ
 చెమట తడియొత్తి విసరెద ♦ చంద్రవదన.

(అని తనపైకాలుతో మోపిని చెమటఁ దుడిచి విసరఁబోవును.)

మోహి:—(తొలఁగి దూరముగానిలచి) బౌరా! ఇదియేమి గడుసుదనము!
 మాట మాటలవరస నేదియో సందర్భముఁ బలిగించుకొని నా
 వంటి ముగ్ధుడల నిందతిలో నీరీతి ముట్టవచ్చువా? సిగ్గు! సిగ్గు!
 నన్నంటరాకుము.

బలి:—(స్వగతము) ఈ వ్రీడావళి నన్నిందతిలో నీరీతి ముట్టవచ్చునాయను
 మాటలో యెవ్వరులేక యేకాంతమున దనయొద్ద చేరవచ్చునన్న
 భావము సూచించుచున్నది. కాంతల కెంత యనురాగ మున్నను
 సహజములగు లజ్జా భయములచే బురుషులకుఁ దమభావంబు నెఱుక
 పడనీయరు. అట్టియొడఁ బురుషుఁడు సరసుండైన వారి యాశయంబు
 లెఱింగి భంగపడకును. (ప్రకాశముగా) రమణీయణీ! సయిష్టము.
 అటులే దూరముగానుండును, సిగ్గునొందకుము. కీఘ్రముగా సురల
 బంటికి నమృతమొసంగి యీవైపునకు రమ్మ.

మోహి:—అలాగే, బృందారకులారా! వేగిరముగా ద్రావుడు. నాకాలస్థం
 బగుచున్నది.

దానవులు—మోహినీ! అమృత మంతయుఁ గొనరి కొనరి వారిలకే పోసె

దవు ప్రాద్ధపోవుచున్నది. యీ వంకకుఁ ద్వర్గ గారావేమి?

మోహి:—(స్వగతము) ప్రాద్ధపోవుటయే గాదు మీ యదృష్టములుకూడా

తిరిగిపోవుచున్నవి. (ప్రకాశముగా) దానవేంద్రా! నీ దానవులకు

సమాధానము చెప్పటకు నాకు శక్యముగాకున్నది. వేటైవలెన

మీకు నేర్పుగా బంచియిచ్చువారున్నఁ బిలచుకొనుఁడు. (అని

సుధాకలశమును బలిచేతి కొనంగఁబోవును.)

బలి:—దానవులారా! ఆకోమలాంగి నీకీతి నింకొకసారి కృష్ణచైత్రతిరేని

మిమ్ముల విక్షింతును. (మోహినీతో)

చం. అలుగకుమోలతొంగి! కరు ♦ నాతిశయమున దేవదానవా

వళి కమృతంబు నేరుపున ♦ బంచియొసంగఁగ జాలువాణ తెం

దులగల రికఁజూడు మిదె ♦ దోయిలి యొగ్గుచు వేడుకొందునో

జలజవళాక్షి! నామనవి ♦ చయ్యన గైకొని సూక్ష్మజూపవే.

విలాసినీ! వారిలతో నేమి నీయిచ్చవచ్చినట్లులే ముందు వేల్పుల

కొనంగి మాబంతికి రమ్మ.

మోహి:—(ప్రసన్నయై) అటులే యొనర్చెద. (ఇంద్రునితో) నేవేంద్రా!

తలవంచి యూరకుందువేల, అమృతంబుఁ ద్రావ సిగ్గిలుచుందువా?

మఱియొకదోయిలి పట్టుము సూర్యచంద్రులారా? మోమోట

పడకుఁడు చాలినంతసుధఁ గ్రోలుఁడు. దానవుల వైపునకు సత్వరం

బరుగవలయు.

ఒకదానవుఁడు:—(రహస్యముగా) మిత్రమా! ఇది యెవరో మనకమృత

మొసంగక వంచింది యంతయు దేవతల కొనఁగవచ్చిన

మోహగతైవలే నున్నది. నీ వేమిగా భావించువు?

2. దాన:—మిత్రమా! నేను నటులే యూహించుచున్నాను. మొదటి

నుండియు దీనిమాటలు నాకనుమా నాస్పదములుగ నేయున్నవి.

1. దాన:—చాడు మావేల్పులకె ట్లమృతంబుఁ గొనరికొనరి పాయుచున్నది.

2. దాన:—ఏమి నేయును మీబలిచక్రవర్తి మనలనోరె న్నినీయఁడుగదా!

1. దాన:—అవు నీవైకోవని యీటక్కలాడఁబోయి కామవశుడై దాని
మాయలెఱుంగక యున్నవాఁడు తెక్కినరక్కసులును నోళ్ళు
తెఱచుకొని దానివిలాసములం జూచుచున్నాను. ఇంక నేనును
గూడ నిటులేయుంట్రినేని యాయమృతమంతయు సమరుల పా
లగును గాన జాగు నేయక కామరూపుడనై వేల్పుల బంతింజేరి
సుధాపానమొనర్తు.

2. దాన:—మిత్రమా! నీయూహబాగునున్నది. (అస్థేయొనరించును.)

(మోహిని యాదానవుని కమృతమొసంగును.)

సూర్యచంద్రులు:—(మోహినికిపైఁగఁ జేయుదురు.

మోహి:—అహో పాఠపడితినిగదా! (అనిచక్రమును విడచియదృశ్య
యగును)

(తెక్కినదానవులు విశ్వేష్టులై చూచుచుందురు)

(అమృతపానమాచరించిన తూదానవుని మొందెము కిందఁబడెను)

(శిరంబంతరిక్షంబున నిలచును)

రాహువు:—(అకోశిండుచు)నారాయణా! మీకుమేమేమియపకాగి మొ

నర్చితిమి. వేల్పులలోబాటు మేమును గవ్వపడిన నేగదా యీ

యమృతం బిందువొడమె, అట్టిమొద నుమ్మవంచించి యీగుఢ

సంతయు నాదిలేయుల కొసంగితివి. అదిగని మేమించుక సుధా

పానమాచరింపఁ బ్రయత్నింప నాశిరం బీరితి నీనుదర్శనంబుచే

నుత్తరింప న్యాయమా? దుష్టదానవ సంహరణంబొనరింప నీవు

కంకణంబుఁ గట్టుకొంటివిగాని మావంటి నిరపరాధుల సమయం

చుటకుగాదె మహానుభావుండవగు నీకు మేమేమియుఁ గృత్రిమము.

రముఁజేయ సమరులముగాము (సూర్యచంద్రుల సమీపించి)
 ఓరీ! దుర్మదాఁడులారా! మాకీ యవస్థగలుగుటకుమీరలే కార
 కులుగాని నారాయణుండుగాఁడు గాన మిమ్మీక్షింపబున నాదు
 క్షోధానలంబునకు శలభంబులఁ గావించును.

శా. ఓరీ! కల్మషచిత్తులారా సుధః మేమొక్కింతగోలంగ మీ
 రీరీతి న్గని నైఁవలేక హరిచే ♦ హింసింపఁగాఁ జేతురే
 రారండిప్పుడు మిమ్మునిర్వరనుఁ ఘోరంబైతగ్ బన్నగా
 కారంబు న్గని బిట్టలంచెదను వీ ♦ క న్బారిన స్వీడకఁ.
 (సూర్యచంద్రులవైఁ బడఁబోవును.)

సూ-చం:—భయంబున వడఁకుచు) నారాయణా! కాసాడుము కాపాడుము.

విష్ణు:—(ప్రవేశించి) సూర్యచంద్రులారా! రక్షించితిని భయమొందకుఁడు.
 ఏలనీపీరీతి సూర్యచంద్రులపై మత్సరించెదవు. మహా తపస్సంపన్ను
 లగు నద్దేవతలు దక్కయస్య లీ పియూషపాన మాచరింప నర్హులు
 గారు. ఇపుడు నీదేహంబు నశించియు నమృతపాన మహాత్మ్యంబున
 నమరత్వంబు సిద్ధించినది. ఇదిమొదలు నీశరంబు రాహువనియు
 మొండెము కేతువను నామంబుల నవగ్రహములలోఁజేరి యెల్లరిచేఁ
 బూజలందు చుండుఁడు. ఇదినాయుజ్ఞ.

రా-కే:—దేవా! నీయాజ్ఞ శిరసావహించితిమిగాని నిష్కారణముగా మా
 యందు వైరమానిన యీ దివాకర నిశాకరుల కేదైన ప్రతీకార
 మొనర్పకున్నచో మాచిత్తములకు కాంతికుదురు తెట్లు?

విష్ణు:—(యోచించి) కొన్ని ఐర్వదినంబులయందు మీరు వీరి నిండుక
 బాధించుచు ఘటల విడచిపోయెదరుగాక.

రా-కే:—(సంతోషముతో) ఆహాహా!

భుజంగప్రయాతము.

పగ ల్చిత్తమందూని ♦ పర్వంబులందున్
వగజ్జెండఁగ నీ్వరి ♦ బాధించునాజ్ఞన్
దగన్మొకొసంగ న్దు ♦ దంబయ్యెగానన్
పగల్గిర నన్ను ♦ బాధిన్తు మెప్పున్.

ఇక మాపదవుల కేగుచున్నారము.

రా-కే:—(నిష్క్రమింతురు.)

నూ-చం:—దేవా? మహానుభావా! ఇదియేమి ములుదీసి కొఱ్ఱదచినటుల
నివుడుగల్గిన యీముప్పుడికి కలిగినంతకాలము వీరిచే బాధ
నొందవిధించితిరా? ఈదురాత్ములచే బాధనొందమాతరమా?
విష్ణు:—నూర్యవంద్రులారా! చింతింపకుడు. ఇది యిటులే జరుగవలసి
యున్నది. ఆవిధముగా రాహుకేతువులచే నాక్రమింపబడి
మీరు బాధనొందువేళ.

తే-గీ. పుణ్యవంతులు నైదగు ♦ పురుషవరులు
తర్పణంబులు జపములు ♦ తఱుచు జేయ
దానవులచేతఁ గల్గు సం ♦ తాప మెడలి
మఱల నెప్పటి సుఖముల ♦ వఱలఁగలరు.

మఱియు నక్షిగ్రహణకాలంబునఁ బుణ్యనదీసన్నానమాచరించి మీకు
బాధానివారణార్థము గాయత్రిం జపించి శక్తికొలది వేదవిదు
లగు విప్రులకు నెదియేని దానములజూసంగు ధీమంతు లంశ్యకాలం
బున మఱియ సాన్నిధ్యమందుదురుగాక.

నూ-చ:—ధన్యోస్మి. ధన్యోస్మి. మేమనుజ్ఞఁ గొనియెదము నమస్కరించి
నిష్క్రమింతురు.)

విష్ణు:—దేవేంద్రా! మహాయుగం సుందరీ రూపసందర్శనంబున దేందంబుల
మరులుదయించి మైమఱచియున్న దానవులకు మరలఁదెల్పిగల్గ నా
కపటకృత్యంబెఱింగి సమరసన్నద్ధులగుచున్నారు. ఇంక వీరినందఱు
రణంబున నిర్జించి విజయలక్ష్మికొందువుగాక.

ఇంద్రు:—ఇందిరావరా! మీకటాక్షము నాయందుండ నిక నాకు వీరిజయిం
చుటేపాటి— (అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

చతుర్థాంకము—ద్వితీయరంగము.

(ప్రదేశము యుద్ధరంగమున బయలు. అంత దీగ దస్తుడను నొక
దానవుడు ప్రవేశించును.)

దీగ:—(నిట్టూర్పువుచ్చి) కటకటా! మారాక్షసుల వైభవంబులు నీటిమీఁది
బుగ్గలవలె తుణుగురులగుచున్నవి గదా. ఈబలిచక్రవర్తి
తానేమో శాశ్వతముగా రాజ్యమేలువానివలె నెచ్చకెచ్చటనో
యడవులలోఁబడి యగుపడిన జంతువులనెల్లఁ బట్టికొని తినుచు
సుఖముగాఁ గాలంబుగడపుకొనుచు మమ్మందఱు రప్పించి తన
సైన్యములలోఁ జేర్చి కుతంత్ర కుశలులగు నాపాడుదేవతలపైకిఁ బురి
గొల్పె “యథారాజా తథాద్రాజా” యనునట్లు మాతెలివిమాత్ర
మేమి వెలింగినది. యెండ్రకాయలుకొల్పి బొరియలనుండక వెలు
వడినటుల మిట్టిపడుచు నాయమరులతోఁ బోరునల్పితిమి తుణ
ములో మాదానవసైన్యమంతయు నశించినది. అబ్బబ్బ; తలఁచు
కొనిన గుండెలదరుచున్నవి. దేవశేనాని యగు కుమారుని
యొక్కయు దేవేంద్రుని యొక్కయు మతీయుఁ గల వేల్పుల
యొక్కయు రణసంరంభమున నటనిలువ ధైర్యమునాలక పొణ
ములు తీపియగుటచే “బ్రతుకుజీవుఁడా” యని నాకాలికి బుద్ధివెప్పి

యిటుకుం బరుగువారితిని మఱియు, నొందఱు నామాగ్గమే యనున రించుచున్నారు. అయ్యో! మానుహారాజు నాదుర్మార్గులగు దేవత లేమి తిప్పలు పెట్టుచున్నానోగిగా? మాప్రభువావలించిన జటికలువేయు నీదిక్కుమాలిన దేవేంద్రున కీచాపు తెలివి నేడెందుండివచ్చినది. చెపుమా (యోచించి) యిది వాసిశక్తిగాదు. మాయావియగు నావాసుదేవుని దుర్మంత్రమువలన నిటులైనది. అదురాత్ముని దలచినతోడనే నా యజ్ఞకాల్పమంట నెత్తికెక్కి వాని నీక్షణమే తుదముట్టింప వలయునన్న క్రోధము నల్గినది కాని వాసిజాడ నాకిప్పుడెవరెల్లంగింతురు. (ముందు జూచి) అదుగో? నాన్నేహితుఁడు జంబుకుం డిటువచ్చుచున్నాఁడు వానికేమైనఁ దెలియు నేమో కనుగొనియెదఁగాక (అంత జంబుకుండు ప్రవేశించును.)

దీర్ఘ:—ఓరీ! జంబుకా! కుశలముగా వచ్చితివటరా మనగానవసైన్యాధిపతు లందఱు హత కేఘలగు రాక్షసులతోఁగూడి సమరము విడచి పరుత్తుచుండ దేవసేనలు వారిం బోనీక తఱుముమిడనే యిపుడేమైనది.

జంబు:—యేమి యగును మనకు దురదృష్టదేవత ప్రసన్నయైనది.

దీర్ఘ:—అనఁగా నాకర్మముకాలేదు. మనదానవవీరు లేమిచేయుచున్నారు.

జంబు:—వృత్త్యనేవతి యెడిలో సుఖించుచున్నారు.

దీర్ఘ:—ఓరీ? పండలారా! యిపుడేమి నిదురరా? మన సముచి బంధులు పులోముండుమున్నగు దైత్యసేనాపతులు వారలమందలించి దేవతలపైకిఁ బురికొల్పలేదా!

జంబు:—లేదు ముందే వారు రంభాసంభోగ మభిలషించి నాకంబునకేగిరి.

దీర్ఘ:—ఓరీ! స్వామిద్రోహులారా? మిమ్మిపు డేమిచేసినను పాపము లేదురా జంబుకా! ఇపుడు మనమహారాజైన నావిశ్వాసఘాత

కుల, దండించి వేల్పుల జయింపఁ బూనవలదా.

జంబు:—అయ్యమ్మంతుడగు బలిచక్రవర్తి కట్టియవకాములేదు.

దీర్ఘ:—అవైకోచని యిపు డెచట సేమిచేయుచున్నాడు.

జంబు:—చెప్పెద విను మాయన కిపుడు జ్యేష్ఠాదేవి ప్రత్యక్షమై తనమహి
మలఁ జూపుచుండుటచే నితరములు మఱచియున్నారు.

దీర్ఘ:—జ్యేష్ఠాదేవి యనఁగా నెవరు.

జంబు:—అనఁగా పెద్దమ్మగారు.

దీర్ఘ:—(సంతోషముతో) యెంతసంతోష వార్తఁజెప్పితివి పెద్దమ్మగారు
మన మహారాజునకుఁ బ్రత్యక్షమైరా? అట్లులైన మనలఁగూడ
దనపుత్రులరీతిఁజూచి కాపాడుమని ప్రార్థింతుము.

జంబు:—(నవ్వుచు) అక్కరలేదు. మాయందఱిమాట లెటులున్నను
నిన్నమాత్రమే తనపుత్రునిగాఁదలంచి యనుగ్రహించినది. లోక
మతయు నటులే చెప్పుకొనుచున్నారు.

దీర్ఘ:—(సగర్వముగా) ఏమని.

జంబు:—నీవు పెద్దమ్మ పుత్రుడవని.

దీర్ఘ:—ఏమిరా? పెద్దమ్మ పుత్రుడవని నన్ను నిందించుచున్నావా
నీనాలుకచీల.

జంబు:—పెద్దమ్మ పుత్రుడవేకాకున్న మహావీరులగు నముచి జంభులు
తక్కినదానవ పైన్యములు రణరంగంబున మడియుటయు మనప్ర
భుడు శత్రువులచేఁ బట్టువడి దుఃఖించుచుండ ప్రాణములు తీసిగాఁ
దలంచి యిచ్చతికివచ్చి కూరుచుండి పనికిమాలిన ప్రసంగములతోఁ
గాలముఁ గడుపుచుండువా?

దీర్ఘ:—(అత్రముతో) ఏమిరా! ఇంతకుముందు మనదైత్య సేనాపతులందఱు
స్వర్గమునకేగిరనియుఁ దక్కినదానవులు మృత్యుదేవతయొడిలో ని

దురించుచున్నారనియు దైత్యేంద్రునకు శిష్టాదేవి ప్రసన్నయైన
దనియుఁ జెప్పితివే మఱల నింతలో నిట్లుపలుకుచున్నావేమి?

జంబు:—ఏడ్చినట్లేయున్నది నీతెలివి. శిష్టాదేవి ప్రసన్నయైనదనఁగా
దరిద్రము నెత్తికెక్కినదనియు మృత్యుదేవతయొడిలో నిదురించు
చున్నారన్నను రంభాసంభోగార్థము స్వర్గమునకుఁ బోయిరన్నను
సమరమునఁ జచ్చినారని యర్థము. ఇప్పుటికైనఁ దెలిసినదా!

దీర్ఘ:—అయ్యయ్యా! ఎంతలో నెంతటిచేటు మూడినదిరా యింక మనల
మాత్ర మావేల్పులు బ్రతుకనిత్తురా?

జంబు:—ఒకవేళ పొరపాటున దేవతలు విడచినను విష్ణుని చక్రము
మాత్రము మనల విడువదు.

దీర్ఘ:—(రోషముతో) వాఁడేమిచేయఁగలఁడు. ఇదివఱ కేదానవపీరునైనను
మోసముచేఁ జంపెనేగాని యెదుటఁబడి న్యాయముగా యుద్ధ
మొనర్చి సంహరించెనా మనబోటి కురుల యెదుటికివచ్చి సమర
మొనర్చుటకు వానికిఁ జాలభయము గాన నేనిపుడు వాని యెదుటి
కేగి నామగఁటిమి మెఱయ యుద్ధమొనర్చి వానిఁ జంపి మన దాన
వేళునికి జయంబుఁగూర్చెద నీవు నావెంటవత్తువా?

జంబు:—ఎచటికి.

దీర్ఘ:—ఇప్పుడువాఁ డెచటనుండును.

జంబు:—వైకుంఠమున

దీర్ఘ:—(బింకముతో) అచటికే పోయెద.

జంబు:—ఇప్పుడు దేవతలలో నెవరికంటఁ బడినను నిన్నును నన్నును వైకుం
ఠమునకు వారలే పంపుదురు.

దీర్ఘ:—ఛీ! వారలు నాకు సాయమేల నేనేపోయి వానిఁ బరిమార్చెద
నని సంరంభముతోఁ బోవుచున్నాఁడు. (తెరలో)

ఓస్వర్గమర్త్య పాతాళవాసులగు సురాసుర మనుజ గరుడ గంధర్వ

కిన్నెర కింపురవ సిద్ధసాధ్య చారణ యక్ష గుహ్యక పన్నగ నిభిల
సావరజంగదుంబులారా! సావధానులైవినుండు. మున్ను దూర్వాసు
కావంబుచే విసప్తంబగు విభవలక్ష్మి యంతయు శ్రీరమారమణుని
కరుణాకటాక్షముచే బడసి బలిముఖాది దానవ సమూహంబుల
నిర్జించి దేవేంద్రుడైప్పుడు మఱలఁ ద్రిలోకాధి పత్యులగుఁగొని చింత
మఱి భద్రసింహాసనంబునఁ గొలుపున్ నవాడు, ఇకమిరెల్లరు దుష్ట
దానవుల వలని భయంబులపీడి సుఖులైయందురుగాక.

దీక్ష. — (వెనుకకుఁబడి) అయ్యో! చచ్చితి చచ్చితి మాధూవేషముఁబూని
నారాయణుఁడు నన్ను జంపవచ్చుచున్నాఁడు. పివాసుదేవా! నిన్ను
నేను జంపదలఁచు కొనలేదు. నన్ను నీవు జంపవలదు మహాసుభావా!

(తెరలో)

ఎవఁడురా! యిట్టి శుభసమయమున నశ్లీలము లాడుచున్నవాఁడు.

దీక్ష : — నుహాసుభావా రాక్షసులముగాము. దేవతలము మీదాసులము
కాపాడుము కాపాడుము. (తెరలో)

భీరులారా? పొండుమీదారిని.

దీక్ష : — నాయనా! మేమువచ్చి మీవాకిటఁ గుక్కలపైపుట్టి మీఱుముఁ
దీర్చుకొందుము. (నిష్క్రమింతురు.)

—:0:—

చతుర్థాంకము—తృతీయరంగము.

6 ప్రదేశము దేవేంద్రుని సభాసానము. ఇంద్రుఁడు శచియు బృహస్ప
తియు జమంతుఁడు దిక్పాలకులు నుపేంద్రుఁడు నవ్విరసలు దక్షిఁ
వేల్పులుచితాస నములనుందురు.

ఇంద్రుఁ—అహా! నేటికి శ్రీరమానాథుని కరుణాకటాక్షముచే నాకడఁబ్బ
కడతేర మరల సతీసుతులతోఁగూడి యీపగిది యభ్యుదయము

సోదంగతి (విష్ణువునుగాంచి భక్తితో)

మ. అడగె నృత్రసమూహమెల్ల మదికత్యానందముల్లె నా
యిడుముల్లీరె సుధారసం బరుల కొక్కిఁ తేనియు నైక మా
యెడనవ్యాజకృపామర్తి సుఖయురాజ్యేంద్రంబుమా కెలయున్
గడుభద్రంబును గూర్చు భక్తజన రక్షాశ్రీరమానాయకా.

ఇవే (నందనశతంబులు నమస్కరించును;)

విష్ణు:—దేవేంద్రా! నీయోరిమయే నీశత్రువుల నడంచి నీ కభ్యుదయము
న్గొచ్చినది దీనికి నన్నింత ప్రశంసింపనేల?

బృహ:—భక్తజనచింతామణీ యెందులకుఁ గనుగవ్వెదవు. ఇది దేవవిభుని
స్వశక్తియా.

తే—గీ. అతిబలంబును దపముచే ♦ నలరుచున్న

యసురనాథున కాజని ♦ యపజయంబు

నిర్లరాళికి దురమున ♦ నిండు జయము

గల్గుటదియేడ నీకృప ♦ గాకయున్న.

ఈతండు రాజ్యంబుఁగోల్పడి యనుభవించిన కష్టంబులును; అవైగో

చనిచేసెందిన యవమానములును, నీకటాక్షము లేకున్నఁ దీరునవియా?

విష్ణు:—దేవగురూ! ఇది నీ వెఱుంగనిదియా!

తే—గీ. ఆపదలె సాధుప్రలకు మ ♦ హాశుభముల

కాకరంబగు సుజనులౌ ♦ నట్టివారి

విజయములె దుఃఖిహేతువై ♦ వెలయుచుండు

సజనులనే చువారికిఁ ♦ జయముగలదె.

జయః—దేవా! జగ న్నాథా! అంతయు భవత్కరుణా ప్రభావమే. ఇట్టి నిశ్చేమని వినుతించు వారము.

ధృవకోకిల, నళినలోచనసీమహాత్యము! నారదాదిముసీంద్రులే చెలిసి ప్రస్తుతి జేయఁజాలరు + దేవదేవజగత్పతే జలజసంభవ భగ్గవందిత! చారుశ్రీపద యుగ్మమున్ చలఁచిసేవలొనర్పనిండుము! దంబుగలై రమావరా.

శబిః—(అంజలిఘటించి) దేవా! భక్తవత్సలా! నేటికి నీకటాక్షంబుచే దాయలపంచఁజేరి దీనులమై వాఠికనుసన్నల మెలంగుచు నేవలొనర్చు నట్టి కష్టంబులన్నియుఁ దీఱ శక్తువుల జయించి మఱల నెప్పటి విభవంబు లందఁగఁటిమి. అట్టి నీకరుణారసంబు నిట్టిదని వర్ణింప మాబో టివారి కలవియగు నే.

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

శ్రీరమణ భక్తజన చిత్తసుమభృంగ జయ శ్రీమహిత దాస
జన సేవ్యా

నీరద శుభాంగ మహనీయగుణ భూషణవి నిర్మల సురూప
సురపక్షా

వారిజదళాక్షబుధవందితపదాంబురుహ వల్లవజ నాంబుజదినేశా
మారసుకుమార జయమంగళవిలాస హరి మాధవ ముకుంద
మణిహారా.

అనుగ్రహింతువేని నాదొకచిన్ని విన్నపముగలదు.

విష్ణుః—అమ్మా! మీవంటినుజనుల కభీష్టంబులొసంగి రక్షించుటయే నా కుబేరమ సంతోషము, అభ్యంతరమేమి లేల్పుము.

శచి:—భక్తవత్సలా! చిత్తగింపుము.

తే-గీ. అఖలలోకంబులకు మాత ♦ యైనయట్టి
 శ్రీరమాదేవి నినుఁగూడి ♦ చెలువమమర
 కొమరుమొరంగ నా తోడి ♦ కోడలగుచు
 గలసి మునుపోల్కి నిటనుండ ♦ పలయునెపుడు.

విష్ణు:—అమ్మా! ఆరమాదేవియు నిటులే ముచ్చట పడుచుండును. మీకిది
 వఱకే యీతిగ్రహింపరాజ్యలక్ష్మి పుష్పయై యున్నది. అదిగో
 దేవి సాక్షాత్కరించినది (లక్ష్మిప్రవేశించును.)

(ఇంద్రాదులు లేచినిలతురు. విష్ణువులక్ష్మిని దనవత్సమునఁ జేర్చికొనును.)

ఇంద్రాదులు:—జయ రమానాథ జయ (అందఱునమస్కరింతురు.)

విష్ణు:—దేవీ! ఇప్పటికి నీకు నాయం దనుగ్రహము కల్గినదా.

లక్ష్మి:—ప్రాణేశ్వరా! అనివార్యంబగు దూర్వాసుని కాపంబుచే నే మి
 మ్ముఁ బాసిపోవలసిన దాననైని, మన్నింపుఁడు.

విష్ణు:—దేవీ! భవత్ప్రమాదమంబుచే నామనంబునకు మహానందంబుగల్గె.

చతుర్థాంకము—చతుర్థరంగము.

పంచమాంకము—ప్రథమరంగము.

—(౧)—

(ప్రదేశము కైలాసము—ప్రవేశము నారదుఁడు.)

నార:—అ. హా. హా! శ్రీహరి కరుణాకటాక్షమున జరకాలాపేక్షితంబైన
 సురాసుర సంగ్రామంబు సంఘటింపఁజేసి మితిలేని యానందాం
 బుధి నోలలాడఁగంటి కాని, యిక్కార్యంబున నాకలహనైపుణి.

గొనియాడఁ దగినదిగాదు. ఆజన్మద్వేషులగు దేవదానవుల కిట్టిసంగరంబు లేన్నియో జరిగియున్నవి, సృష్ట్యాదినుండి యన్నియెడల నీరక్షీరంబులంబోలే ననోన్యసౌహృదంబుచే నలగారు హరిహరుల కేదైన కలహమొక్కటి సంఘటించితి నేని యపుడు గదా నాచాతుర్య మీపదునాల్గు లోకంబులవారను బ్రశంసింతురు? అబ్బా! శివకేశవులకేమి? నేనేమి? వైరములేమి? సంఘటించుటేమి? (యోచించి) నేనుగాకమఱియెవరీకార్యమునకు సమగులు. ఎట్టి దుష్టుకార్యమునైనను ధైర్యమాని విడువక యెనర్చినచో నయ్యది ఫలించునని బుద్ధిమంతు లందరు. ఎటులైన నికా క్కార్యంబుపట్ల నా బుద్ధికుశలత వినియోగింపవలయు, ఉ మేళ రమేకుల కెంతమైత్రి యున్నను మాధవుడు కడుమాయకాండనియుఁ దానుత్తమజ్ఞాన సంపన్నుడనియు మహాదేవునియనంబుననుండుటఁ గనిపెట్టితిని. ఇంక నేనాటఁదలఁచిన కలహవృత్తమున కీశంభుని యహంకారమే యంతురమగుంగాక! నేనద్దాని కనువగు దోహదమొనర్చి యనతి కాలంబున ఫలింపజేసెద; ఈ కారణంబున మహాదేవునకుంగల యహంకారము నిర్మూలింపజేసెద. ఇట్టి కార్యంబులపట్ల శ్రీహరి నాకుఁ దోడ్పడుచునే యుండును. భక్తజనావనా! శ్రీమన్నారాయణా! ఈ యెడ నాప్రయత్నము సఫలమానటు లొనర్పము.

(గానమొనర్చుచు నిష్క్రమించును.)

(పార్వతీశంకరులు ప్రమధసమేతముగాఁ బ్రవేశింతురు.)

శంకః—గిరిరాజసుతా! ఈగిరికాననంబులు నిత్యఫలకెసలయ విలసితంబులై వేడుకం గడుశోభావహంబై యులరుచున్నవి. శుకపిక శారికాది శకుంత సస్తానంబు లొకచో గుమిగూడి సరసస్థలంబులతో మధురంబులగు ఫలహారంబు లొనర్చుచు మిగులసంతసంబునఁ గాలజేపము సేయుచున్నవి కంటివే?

పార్వ:—ప్రాణేశ్వరా! ఈతీరుననే సుహృద్భంధుజనులంగూడి యానందించు దినమేకదా సుదినము! ఇప్పుడీ విహంగసముదాయ సమావేశంబుఁ గనినయప్పట్టినుండియు నామనంబున నొక కుతూహల ముదయించినది.

శంక:—దేవీ! నీకోర్కెఁజెల్ప మనశ్యము నెఱవేర్చెద.

పార్వ:—నాథా!

ద్విపద. మనవారలౌ రమా ♦ మధుసూదనులను
గని వారుమనమును ♦ కడుసంలేసమునఁ
గొన్ని నాళ్ళొక-నోటఁ ♦ గోర్కులుమీఱఁ
బన్నుగా వసియుంప ♦ భావంబుగల్గె.

శంక:—దేవీ! అటులేకానిమ్ము.

సందికేశ్వరుడు:—దేవా! సముద్రమథన వృత్తాంత మేమైనదియుఁ దలయదయ్యె.

పార్వ:—దేవదేవుండగు శ్రీహరి యచటనుండెఁగదా! కార్యము శుభావహముగానే నెఱవేఱియుండును.

శంక:—తైలనందనీ! మీశారి యటనుండుటయు నాకార్యము తిన్నగా నేఱవేఱుటయుఁ గూడనా? సమయానుకూలమగు యుక్తలేవియో పన్ని యాకడలియుండుఁ బొడమినవన్నియు వేల్పులకే కట్టబెట్టి వారికిని వీరికినిగలహముఁబెట్టి శుదకు దానవుల మట్టుబెట్టుటయే గదా యాతనిపని!

పార్వ:—సర్వసముండగు నామహాశుభావునకు వేల్పులొకటియు రక్కసులొకటియునా? న్యాయ మేవంకనున్న నాతఁ డావంక నుండును.

శంక:—దేవీ! ఇట్టిమాటలకేమి? సముద్రమథన వృత్తాంతమున నారదుని

కార్యభారమంతయు మీయన్న గారే వహించి యిప్పుడు వారికింగల
సఖ్యంబెడలించి యన్యోన్య తైరంబులు గలుగఁజేసి దానవులకంట
దుమ్ముగొట్టును.

(తెరలోగానధ్వని.)

పార్వ:—అదిగో! అనుకొనుచుండఁగనే నారదుండును వచ్చుచున్నాఁడు

నార:—(ప్రవేశించి) జయము, జయము మహాదేవశంభో!

క. వందనము పార్వతీవర

వందనము మహేశ లోక ♦ వందితచరణా

వందనము నాగభూషణ

వందన మఖలేశ శర్వ ♦ వందన మభవా.

(నమస్కరించి పార్వతిని సమీపించి) అమ్మా! వందనములు.

శంక:—ఓహో! నారదా! యెచ్చటనుండి యిచ్చటి కరుదెంచితివి? లోక
ములకంతయుఁ గుశలమా?

నార:—(కూరుచుండి) దేవా! హేలాహల పానధురీణులగు మీరు సుఖ
ముగా నుండ లోకములకుఁ గుశలముల కేమికొదువ?

శంక:—(సరస్వముగా) దానికేమి నారదా! సముద్రమథన వృత్తాంతమేమి?

నార:—స్వామి!

సీ. అవధారు దేవ! మీ ♦ రాతీతివిషమును

భక్షించి లోకంబు ♦ రక్షజేసి

అరుదెంచినంతట ♦ నందునఁ జంద్రుండు,

ఐరావతము, వేల్పు ♦ హయము, కామ

గవియును, నస్సరో ♦ గణములు, కల్పక

తరు నికరంబు, చిం ♦ తామణియును

జనియింప నిర్జరే ♦ శ్వరుడు గైకొనె, వాని
 క్రమతమున్నీటిలో ♦ గలయవల
 కాస్తుభం బుదయింప ♦ గైకొనె శ్రీహరి
 యవ్వల ధన్వంతరి ♦ యనగబటగు.

తే—గీ. నాతఁ డమృతంపు కలశంబు ♦ నందివార్ధి
 యనువుమెఱయఁగ వెల్వడ ♦ దనుజులెల్ల
 బలముఁజూపట్ట యీతనిఁ ♦ బట్టి వార
 లమృతకలశంబుఁ గైకొని ♦ రమృతరూప.

పార్వ:—ఔరా! ఎంతదౌర్జన్యము.

శంక:—తరువాత సమరులేమి చేసిరి?

నారద:—

ఉ. ఆపగిది న్సుఖ స్థితిజు ♦ లాదట బల్మినిగొన్న నిర్జరుల్
 శ్రీపతిఁజేరి మమ్ముసర ♦ సీరుహలోచన బోవుమంచుఁ దా
 మోపిక సన్నుతుల్సలుప ♦ నొయ్యన శ్రీశుడు లోకమోహిని
 రూపముదాల్చెఁ దన్ను ససురుల్గనిమోహమునన్మృదుంగఁగన్.

శంక:—ఏమీ! విష్ణుండు కామినీరూపు ధరించెనా? తరువాత తరువాత.

నార:—తరువాత, నావరవర్ణిని సరసంపు భాషణంబుల సురాహి తులనంబిం
 చి యమృతమంతయు బృందారకుల కొసంగె.

శంక:—అందులకు దానవులేమిచేసిరి?

నార:—చేయున దేమిగలదు?

క. ఒక్కఁడు బిగిగుబ్బల వే

ఘోర్కఁడు నునుకొప్పతీటు ♦ నొక్కఁడుహోయలు

న్నొక్కడు నెన్నడసాంపును

మక్కువ గన్గొంచు నెల్ల ♦ మఱచిరి శర్వా.

శివు:—ఓ! యెంతమాధులు! మాయామోహినిస్వలచి యమృతంబుఁ గోలు
పోయిరి.

వార:—కైలాసవాసా! వారినననేల? మనమైన సంతియే.

శివు:—ఏమీ! నేనుగూడ సంతియేవా? కొంకులేక పల్కెదవు.

వార:—దేవా! మీ రావిలాసినిం గాంచనివారుగాన యట్లుచున్నారు.

సీ. పదివేలచంద్రబింబ ♦ బములు గూడిననైన

సకియ నెమ్మొముకు ♦ సాటిరావు

వేవేలవిడిదమ్మి ♦ విరు లొక్కచోజేట

లికి వాల్సాపుల ♦ వెలుపురాదు

కోటిహంసలుగూడి ♦ నీటుగా నడయాడ

మగువ నెన్నడనున్న ♦ సొగసుఁ గనవు

చిల్కపిండోకచోట ♦ జేరి పల్కిననైన

బాల పల్కులసాంపుఁ ♦ బోల లేవు

తే-గీ. వెలయు బమనాల్గులోకము ♦ లెప్పదకిచూడ

సకియ కాలోటికెనయైన ♦ చాననెందుఁ

జూచియెఱుగము మఱిముందు ♦ జూడబోము

సరవివేయెండ్లు తపములు ♦ సల్పియైన

శివు:—అహ. హా! పురుషుడు శ్రీనైపథ్యముఁ బూనుటయు దానిజూ
చుటకై మాబోటిఘనులు వేయెండ్లు తపమునీయుటయు నందున

నాశండు నీలవర్ణుడు. అరరే యీజగన్మోహనరూప మెట్లుండునో

గదా.

భృంగీశ్వరుడు;—గంధర్వాగవతుల గరుడగంబుమునాద నిలచి హస్తాభినయమునప్పుడు నాడుచుండు శ్రీపాత్రవలెనే యదియు నేత్రానంద దాయకమై యుండును.

నాగ:—తలయూచి పార్వతీవరా మీరిటులఁ దలంచెదరా వినుడు.

చ. బిసరుహపత్ర లోచనను ♦ బీరితిగనుంగొనినంత మీర లక్కుసుమశరాస్త్రి వేదనని ♦ కుం గుజ్జియై గిరిజా వధూమణిక్ మసలక మీనివాసమును ♦ మాససమందున నిచ్చగింపకన్ పసచెడి దానిగూడ మది ♦ భ్రాంతివహించి తపింతురెంతయున్.

శిరధర్మిడు:—(పండ్లుపటపటఁగొట్టి) ఆరే! ఏమంటివి.

క. ఓరీ నారద మాకడ

నారాయణుఁ డాఘ్యుడనుచు ♦ నయమునలిర్పన్
నోరికివచ్చిన యట్టులు
కారులుప్రేలంగఁబోకు ♦ కపటమునీందా.

(నారదుని జన్నిదంబులఁబట్టిలాగును.)

శివు:—అదా! పినితోనేమి శాంతింపుము (పార్వతితో)

క. తెలిగంటి వింటివే యా

జలజాక్షుని యాడుమాపు ♦ చందముగని నే
నలరుల విల్తునిశరముల

గలగుదునంచని వచించె ♦ గడు నిర్భయుడై.

లోకంబునంగల వారి వీరింబోలె నామోగి నారాయణుండేమో నీ రంబుగలవాడని నోరికివచ్చినయట్లు కారులుప్రేలు నీనారదుని పరిహాస భాషణంబులవిని యూరకుండుట నాబోటి మేటిఘనునకుం బాడియె.

పార్వ:—నాథా! అయిన నిపు డేమి చేయఁదలఁచితిరి.

*పు:—నే నిపు డాకాంచనాంబరు కడతేగి యాతనిమించు బోడిరూపంబుఁ గాంచి యిందుకమ్మైన మనంబున సంచలనంబుఁగాంచక యాహరి నోపించి నాజ్ఞానవైర్యాంబుల విరించి ప్రముఖులు ప్రశంసించు నట్లులాసర్పి యీనారదునకుఁ దలవంపులుఘటించి నాయశశ్చంద్రి కల నీరేడుబగంబుల నించెద.

పార్వ:—ప్రాణవల్లభా! ఇదియేటిభ్రాంతి విశ్వరూపుండగు రమాకళత్తుని నిలాసినీరూపంబుఁగాంచి మగులాందక నిబ్బరంబు వహించి యుండ నెట్టివారలైనను సమర్థులగుదురా? అదియునుగాక మత్స్య కూర్మా ద్వ వతారంబు లనేకంబులుదాల్చి ప్రపంచంబు నుద్ధరించు నాభక్తవరదుని మాహాత్మ్యంబు లెఱుంగరే!

*పు:—పార్వతీ! అతిఁడుశ్వరూపుండని వినుతించుచుంటివేగాని విశ్వకర్తయు విశ్వభక్తయు విశ్వహర్తయు నగు నీమగని మహిమ లెఱుంగవుగదా! అన్నగారి మత్స్యకూర్మా ద్వ వతారంబులఁ బ్రశంసించువేగాని మగఁడు లోకకంటకులగు త్రిపురులంజంపి జగంబుల నుద్ధరించునాఁడు పాపము నిదురించుచుంటివేమో?

పార్వ:—నాథా! త్రిపురసంహారబాహర్షి లోకములఁ గాపాడిన మీమహిమ లెఱుంగని దానఁగాను, అయినను

తే-గీ. పురుషుఁడౌ హరిగన్గొని ♦ బుధులుగూడ
మానసంబులు చలియించి ♦ మఱులునొంద
నతివ రూపంబుదాల్చిన ♦ యతనిఁజూడ
నీమనంబున ధైర్యంబు ♦ నిలువఁ గలదె.

నార:—(సంతోషముతోడనలొ) ఆహా! నేనాడింపఁదలఁచుకొనిన కల హనాటకమున కీపార్వతీశంకరులు నాండిప్రారంభించివారు. ఇంక

నీనాటకమునందు శౌరిపాల్గొనకతప్పదు. ఇంకనేమి నాకుబంధుగ
లవైబంధుగలు విందులవైవిందులు.

శివుః—ఏమేమి! మానసాదులు నాయధీనమందుండ వైశ్యము నిలువదుగా.

పార్వః—తే-గీ. మిగుల మృగువైనయట్టిని ♦ మీమనంబు
చాలవగ కాండు యోజించు ♦ శౌరికూడ
పూలవిల్పాడు పగబట్టి ♦ పూనియేడు
ఘనులలో సవ్యవ్రాత యెడు ♦ గొనివంబు.

శివుః—దేవీ! నామది మృగువైనదనియు శౌరి కగకాండనియు సంశయం
చు చుంటివా? అన్నియుఁజూతువుగాని యికమదనుడు నాపైబ
గఁబూనునని తలంకకుము. ఇదిగో! వానింజయించిన చిరుడుండెం
డెర మీయెడను కాలనున్నది.

పార్వః—క. మదను జయించితి సంచని
సదమదమునఁ బల్కనేల ! సర్వేశ్వర యా
మదనుడు మనసిజ్ఞుడై నీ
మదిమోహము నిపలేడె ! మహిమవిచారా.

శివుః—క. బాలాయీచంగంబున
నాలాపు నెఱుంగ కిట్లు ! నళినదళాస్త్రీ
జాల స్థనుడనిపల్కెడు
చాలు న్నాలింపుమిక ! సరసిజగంధీ.

ఎన్నడో చచ్చినపగవానిపై స్తోత్రపాఠములు బాగుగా నేర్పికొంటిని.

పార్వః—నాథా! కాతించి దారుకావన వృత్తాంతము స్మరించుకొనుడు.

శివుః—(గద్దించుచు) ఆ! అధికప్రసంగములు గట్టిపెట్టుము మారునిబారికి

లోనై మిమ్మంబోలు సుందరులఁ బొందుచుంటి ననుకొంటివా. అది లోక నటనకుమాత్రమే.

నారః—(స్వగతము) ఓహో! శ్రుతిమించి రాగమునకు వచ్చుచున్నదే రాని మ్మి శ్రీకంఠుని వైకుంఠమునకుఁబ యనమగునట్టానర్చెద. (ప్ర) కా శము) పృథుధాథిపా నేఁజెప్పఁబోవునదియు మఱికొంతగలదు.

శా. ఏదీచూతముగా దెసీమగటిమిఁ ♦ హెచ్చైనవై రాగ్యముఁ
వాదుల్పా నెడుసీయహంకృతియు న ♦ వ్యామాక్షీనీక్షించినఁ
మోదంబుఁ నుదినొందిదానికరుణ ♦ న్బొందఁమదిన్గోరి నే
నీదాసుండనటంచు మొక్కెను భవా ♦ నీనాథ సత్యంబుగఁ.
నందిః—(మండిపడి) అరే! జడదారీ? ఏమిపేలుచుంటివి.

పంచచామరము. జగంబుల స్సృజించి పెంచి ♦ చంపజాలునట్టిప
న్నగేంద్రభూషు ధిక్కరించి ♦ నాపు నిన్నుబట్టి యీ
జగంబులెల్ల జూడ బుద్ధి ♦ చక్కఁజెప్పువాఁడ నీ
నగస్తయశమింపఁజేయు ♦ వారలున్నఁబిల్వమీ.

శివుః—(వారించును.)

[జడలుపట్టిలాగును.]

భృంగిః—(వికటహాసమొనర్చుచు) ఓయీ! నారదా! నీయిచ్చవచ్చినట్టు
ల నితరుల సంకీర్తనములకుఁ జెవులురిక్క పెట్టుకొని వినుట కిది
వాసుదేవుని సభయని తలంచితవా యేమి? ఇఁకనిటనోరెత్తితి
వా నీజడలు జన్నిదములతోపాటు మాజడలకు జన్నిదములకు
మొంతాశ్శకుఁ జేటువచ్చును. అంతటఁగాని మాకోపము శాంతిం
పదు జాగ్రత.

వీరః—ఓరీమునీ! యిచట నీప్రతిష్ఠలుచూచువారెవ్వరునులేరు. మేమిటు

లాసర్పితిమని నీవాసుదేవునితోఁజెప్పికొనుము లెమ్ము పొమ్ము
(మెడఁబట్టితోయఁబోవును.)

శివుః—భద్రా! వీనిపై నెందులకాగ్రహించెదను. మనమిపుడే వైకుంఠమున
కేగి యాహరి యాడురూపముఁగాంచి నులులాందక నిబ్బరంబున
నున్న యవ్వల నీతనిపనిబట్టుదము. ఇప్పటికూరకుండుండు.

పార్వః—పాణిణభా! ఈనారదునిమాటలువిని పూజనీయుండగు పురు
షోత్తమునిపైఁ బద్మపూసఁదగునా.

ఉ. శ్రీరమణోవిభుండు సర ! సీరుహనేత్రుఁడు దీనపాలుఁ డీ
నారదుప్రజ్ఞ నిల్పుటకు ! నాతివలె స్తనుపట్టునంత నీ
కోరిమి ధైర్యముఁదొలఁగు ♦ నొయ్యనభ్రాంతిమనంబునిండు నీ
గౌరవమంతయుందొలఁగుఁ ♦ గావునసూరకయుండుటొప్పుగున్

శివుః—నీవెంతబోధించినను నేవినువాడనుగాను సత్వరంబింక వైకుంఠమున
కుఁ బ్రయాణముగముక్కు.

నారః—ఉమాపతీ! ఇంకనే నెలవుఁ జూకొందునా?

శివుః—అలాగే! కానిమ్ము.

నారః—అమ్మా నెలవిచ్చెదరా.

పార్వః—మంచిది

నారః—(నిష్క్రమించును)

శివుః—ప్రమథులారా! ఇంక మనము శీఘ్రమే వైకుంఠమున కరుగవలయు.
అందులకుఁదగు సన్నాహములొనర్పఁడు.

ప్రమథులు:—చిత్తము. (అందఱునిష్క్రమింతురు)

పంచమాంకము — ద్వితీయరంగము.

(ప్రదేశము. వైకుంఠమునందలి యుద్యానము శ్రీ. భూ. నీశాసమేతుడై నారాయణుడు ప్రవేశించును.)

విష్ణు:—ప్రాణులీయతా! భక్తబ్రహ్మమమునకై యెన్ని ప్రయాణములూనర్చితి. తుదకుసముద్రంబునదటచు తిరికాండ్రలో నొక్కండ్రనైతి కవ్వపు గొండకు గుడుగుగా కూర్మంబనైతి. ఇంక నెన్నియో శ్రమంబులకొర్చి యిప్పటికి నీయనుగ్రహమునాంది భవ్యుడనైతి.

లక్ష్మీ:—(కవ్వచు) ఔనాను! భక్తవత్సలలను విూచిరుదంబు నేనెఱుంగనా? పదచ్యుతుండగు విబుధపతి కడగండ్లు కడతేనెవలసి యింత శ్రమనొందితిరి లేకున్నమునిపాదతాడన పృతంతము జరిగి యెన్ని నాశ్చర్యులకో లెక్కింపుడు.

విష్ణు:—దేవీ నీవు నన్ను బాసిపోయినది మొదలు కర్తవ్యతామూఢుండనై వెట్టివానివలె నీమూర్తిధ్యానంబునదక్క యితరములుమఱచి యుంటి. నామాట నమ్మకున్న నీభూసతివడుగుము.

భూదే:—దేవీ! ప్రాణేశునికై గినిసి నీవు కనుమొఱుగినది మొదలు పెన్ని ధిం గోల్పోయిన పేదకరణి చేష్టులుదక్కియున్న నాభునకు మేమెన్ని విధముల ధైర్యము జెప్పినను కార్యములేదయ్యె. కడకు బ్రహ్మాదిదేవప్రాధికృతుడై సాగరంబు దరువ దొడ్పడియె.

నీశ:—దేవీ! నిత్యానంద విలసితందై యలరారు నీవైకుంఠము నీవులేనినాడు నిర్జనంబగు నరణ్యంబువలె గన్పట్టినది.

భూదే:—దేవీ! పద్మవాసిని! అజడదారి ముంగోపియనియునునవిభుడుబ్రాహ్మణ విధేయుడనియు దెలిసినదానవయ్య నట్లలిగిపోవనాయమా?

లక్ష్మీ:—సఖీ! దేవికై ననోర్యకచ్చుగానియన్యునిపాదతాడనంబొనర్చుటెట్లు?

నీశ:—దేవీ! హరిప్రియా! ఇంక నెన్నటి కట్లు మమ్మువిడచి పోవకుండుటకై

యిదె సహస్రకమలములతో నిన్నుంబూజింతుము. అనిగూమెనై
బుష్పాభి షేకముఁజేయుదును)

లక్ష్మి:—చెలియలారా! అంగఱమునులసి వనస్పాత్రోకుని బూజింతుము
(అందఱు శ్రీహరిపైఁ గుప్పములఁబెట్టుదును.)

లక్ష్మి:—ప్రాణవల్లభా! మునిపాద తాడనంబునకలిగి మిమ్ముంబాసి ననిన
సన్నుమన్నింపుడు. ఆజడదారిమనపాశ్చరికి నారదుండయ్యె

నార:—ప్రవేశించి (విష్ణునిసమీపించి) జయ. జయ. రమానాథ!

క. శరణు రమాస్మాదయేశ్వర

శరణు విహంగేశగమన ♦ శరణు ముకుందా

శరణు మునిహృదయమందీర

శరణు జగన్నాథ! భక్త ♦ జనమందారా.

(నమస్కరించును.)

విష్ణు:—ఈప్సితాగ్ర సిద్ధిరస్తు.

నార:—అమ్మలారా! (నమస్కరించుచున్నాఁడ.)

శ్రీ-భూ-నీ:—సుఖివై వర్ణిల్లుదువుగాక.

విష్ణు:—నారదా! ఆపీఠమునై గూర్చుండుము. ఎచ్చటనుండివచ్చితివి. బ్ర
హ్మమొదలగు ప్రజాపతులకు నింద్రాదిదేవతలకును హరుడు కుబే
రుడు మున్నగు దిక్పతులకును దక్కుంగల జగంబులకు భద్రమా.

నార:—జగత్పతీ!

క. ఔమము హరునకు విధికిన్

ఔమము దివిజేశ్వరునకు ♦ ఔమం బలకా

ధామునకు ధర్మండాదిగ

ధీనుతుల కనామయంబు | ధీజనవినుతా.

విష్ణు:—నారదా! సకలలోకంబుల కుశలవార్తఁ దెల్పితివి. అట్లుండ నీవ
దనంబేమియో దీనతఁ గన్పట్టుచున్నది కారణంబేమి.

నార:—భక్తజనచింతామణీ! విన్నవించెద.

సీ. కైలాసమునకేగి ♦ కాలకంఠునిజూచి

నాగిలిమొక్కి య ♦ చ్చటవసింప

హరుఁడునన్గని లోక ♦ మందునగలయట్టి

చిత్రంబులను మాకుఁ ♦ జెప్పమనిన

బలిమి రక్కసులు సు ♦ పర్వులుమైత్రిచే

సాగరంబుమధించు ♦ సమయమంచు

జలధిలోఁగల్పకా ♦ దులు నుద్భవించుట

యమృతంబువొడముట ♦ యసురులెల్ల

తే-గీ. అతిబలంబున గొనుటయు ♦ సమరు లపుడు

భయముననుమిమ్ముశరణంబు ♦ బలుకుటయును;

అవలమీరలు మోహినీయతివరూపుఁ

బూనియసురులవంచించు ♦ పోలుపుఁదెలుప.

తరువాత మీరు సుందరరూపంబున బృందారకులకమృతంబొసంగుట
యు దానవులు మోహవిభ్రాంతులై యమృతంబుపై నానవిడిచిమీచేవంచంప
బడుటయు వచింపఁ గామవశులై యమృతంబుఁ గోల్పోయిన దానవుల నా
శంభుఁడు నిందించె. అంత నేను వారినవసేల? మీరలైన నంతియేయన నా
భవుండు నాపయిన్గనలి యేమండ్రివేమంటిని కంటిమంటిచే బూపింటిదంట గం
టివేసిన జగదంటనైన నన్నెఱుంగక నారాయణుం డేమో బీరంబుగల్గినవాఁ
డని నోరికివచ్చినట్లెల్ల గారులంబేలకుమని నన్ను గద్దించె.

విష్ణు:—తరువాత తరువాత!

వార:—దేవా! యేనునివిన్నవించును.

తే-గీ. కాముని బరిమార్చిన ♦ ఘనుడననియు
సాపియకా మిత్తి నడచిన ♦ ప్రభుడ ననియు
శమను గర్వంబు వాపిన ♦ జాతననియు
దలచి మిములెక్క-చేయఁడు ♦ దనుజదమన.

విష్ణు:—జరిగిన సమాచారమునంతయుఁ దెల్పుము.

వార:—స్వామీ! తనకును మీకును హస్తీమతకాంతరముం గలదట, తన
వైరాగ్యంబుముందు మీమాయ లెందులకుం బనికిరావట. ఈపరి
వరించి ప్రముఖులమోల మీసుందరీరూపంబుజూచి చిత్తచలనం
బు నొందక తనమహామహిమంబులఁ దేటతెల్లమొనర్చునట. ఇం
దిరావరా! పలువు రున్న సభలో మీయాడఁదూపంబు నుగ్గడించి
యెంత లెంతలు పరిహాసమొనర్చెను: మిమ్ము వినుతించినందులకు
నన్నెంత యదలించె.

విష్ణు:—సరియే యపుడుతామసగుణప్రధానులగుప్రమథులూగక యుండిరా

వార:—దేవా! ఆపాట్లన్నియు విన్నపము చేసికొనెద. నందికేశ్వరారులగు
ప్రమథులందఱు నన్నుఁజూట్టుముట్టి గడ్డంబులా గియు' జడల
నూడ్చియు జన్నిదంబుఁదెంపి వైచియు కమండలంబుఁ బగుల
నడఁచియు నీపక్షపాతియగు వైకుంఠం దనుకొంటివా యనియు
నన్నుఁ బలువిధంబుల బాధింప రుద్దుండు వారి వారిచి యిపుడీ
జడదారితోనేమి యీక్షణంబ వైకుంఠంబునకుంజని యావాసు
దేవుండు దాల్చిన విలాసినిరూపముంగాంచి మనంబున భ్రాంతి
నొందక నిబ్బరంబువహించి యవ్వల వీనిసంగతిఁ గనుఁగొనెదమని
చెప్పె, భక్తవత్సలా! మదనుంజంపియుఁ గాలునిందోలియు హా
లాహలంబుఁ బానంబుసేసియు ద్విపురులం బరిహర్షియు లోకంబు

లం గాపాడిన తనకే డెవ్వరని గర్వంబున విష్ణుపీఠము నెల్లవిధంబుల, దనకుదీసిపోని యహంకారంబున శ్రీహరిని మేము గొల్తుము మేముగొల్తుమని ప్రమథులు వెంటజనుదేర పార్వతీ సమేతుండై యాతఁ డీవైకుంఠంబుఁజేర వచ్చుచున్నవాఁడు జగత్పతి! మీరు గన్న యీతమృతాలికడుపు చల్లనిదగుటంజేసి యిపుడా ప్రమథుల బారినుండి పరుగువారి మీమఱుగుసొచ్చితిఁ భక్తగతుకా!

మత్త. నాదుపాతముఁ దీర్పఁగాదొ యానాథ నాథదయానిధే భేదమందితి శర్వభృత్యులు • కేరి పాతము లాడిరే సాదరంబున నన్నుఁగావఁగ • చానరూపముఁబూనవే యోదయాపర శర్వుని న్మరు • లొంటునట్లులొనర్పవే.

విష్ణు:—నారదా! తొందరపడకుము. ఆభవానీకుండు నాకన్యండుగాఁడు చీటికి మాటికి నొకరిపై నొకరు పద్మలుపుని పరస్పరము కలహింపంబూనుట పలువురిలోఁ బరిహాసాస్పదముగానుండును. ఇపుడాతని యనునయ వాక్యముల సమాధానపఱచెద. అట్లు వినఁడేని తరువాత యోజితము.

నార:—భక్తరదా! అట్లుపేక్షయొనర్పకుండు. అప్రమథులచే నవమానమొందిన నాయవస్థఁబిలికించి మున్ను వారియహంకారము లడఁపఁబ్రయత్నింపుండు.

మత్త. లేకయుండిన నన్నువారిట • లేశమును నిలనివ్వరే యేకడన్వసియింతునన్నిఁక • నెవ్వరిటుదయఁబోతురే.

(పాదములపయిబడును)

లక్ష్మి:—నాథా! పాప మీగురముని వంకఁదీర్చుండు.

భూదే:—ప్రాణవల్లభా! యీ నారదుని యవస్థజూడఁ జాలి కలుగుచున్న
ది. మీకు శక్తి పరిపాలన యందేగదా మిక్కిలి ప్రీతి.

నీళ్:—హృదయే శా! మున్ను మీరుదాల్చిన యన్న వరూపంబుజూచి మాకుఁ
దనిని సనకయున్నదిగాన యిప్పుడగ్గిరిమని యహంకారంబు బాపునె
పంబుననారదునిమనోరథంబునువీర్చి సురలమాకునానందంబొనర్పఁడు

విష్ణు:—దేవేగులారా! అటులేయొనర్చిన (నారదునిపై వాత్సల్యముతో).

మత్త. నీకుదైవ్యము నొంద నేల వి ♦ నిద్రవర్తనయాయెడన్
నాకువారొకలక్కయే యెల ♦ నాగనైవలపించెదన్.

నారదా! “ఎలనాగనై వలపించెదన్”

నార:—(ఆశ్వాసముతో) దేవా! యేమి నెలవిచ్చితరి?

విష్ణు:—“ఎలనాగనై వలపించెదన్”

నార:—(అనందముతో) ధన్యోస్మి! ధన్యోస్మి! (గానముచేయుచు స్వత్య
మొనర్చును)

లక్ష్మీ:—(నవ్వుచు) కలహప్రియా! ఈపదునాల్గు లోకముల సందటికి జగద
ములు సంఘటించువంకన నెల్లరి గర్వంబు లడఁగునట్లు లానర్పితివి
గాని యామదనారి విషయము దలపెట్టవైతివి. నేటికా కార్య
మునఁగూడ విజయమునబొంది నీకలహేశనుండను పేరు సార్థకము
చేసికొనుము.

భూదే:—అమ్మా! కమలాలయా! పాప మీముని పోరుతిండియను పేరు
వహించిన నేగానిమున్నీతిండు సంఘటించిన కలహములన్నిటికిని మన
నాథుని ప్రేరణయేగదా యాధారము.

లక్ష్మీ:—అవును మున్నొకపరి యనుపగుగ్గిళ్ళ నెపమున బుషిపత్నియగు
నననూయకడకేగి నేనును వాణియు గిరిజయు నామెమ్రాల గరం
బులు మొగించి నిలచి జితోస్థి యనునటులొనర్చె.

నీశ:—దేవీ! అటులైనఁ దైలాసమునజరిగిన వివాదమున నారదునిదే తప్పందువా?

లక్ష్మి:—నిస్సంశయముగ.

విష్ణు:—(స్వగతము) ఓహో! జరుఁబోవునది వేటొకటియుండ నిపుడు శ్రీనీశలకే వివాదములు బయలుదేసినదే. దేవియగు నిందిర యింతకుమున్నే నాయెడ నలుకమాని ప్రస్పద్యెనది. యిపు డీమెపక్షము మాటలాడిన నీశకుఁ గోపమువచ్చును. ప్రియురాలగు నీశవైపు మాటలాడిన నీమెయింటనిలువకేగును. ఇపుడేమిచేయుదు? (యోచించి భూదేవివైపు సాభిప్రాయముగఁజూచును.)

భూదే:—(స్వగతము) ఈతగవు సరిదిద్దుకార్యము నాఘండు నాయం దుంచి నాడుకానిమ్ము (ప్రకాశము) అమ్మా! రమాదేవీ! ఇందు నారదు నిదే తప్పు గానిమ్ము శంకరునిదే యొప్పుగానిమ్ము మనకేల నీవివాదములు మున్ను లోక హితంబుపొందె సకల నిజరస్మాదై తనసముఖమునకేగిన మన కుసుమశకుని తనకంటిమంటచే మంటపాలానరించిన ముక్కుంటి కంటుతన మెఱుంగవాయేమి?

లక్ష్మి:—(నిట్టూర్పు విడచి) స్మరించుచుంటిని. ప్రియసఖీ స్మరించుచుంటిని ఈనారదుని కలవానైపుణినిగుఱించి కొంతవచించితి నంతయె కాని యాశంభుని మూగస్వభావ మెఱుంగి దాననాయేమి?

నార:—అమ్మా! ఆప్రమథనాథుని చందమంతయుఁ జూతురుగా! ఆవల తప్పువాదియేయని మీకుఁ దోచినచో నన్నే యనవచ్చును.

దౌవారికుడు:—(ప్రవేశించి) దేవా! జయము. ఉమాసహితుడగు గిరికుండు ప్రమథగణములు గొలువ మననగరమునకు విచ్చేసి మొగ సాల విడసి తదాగమనంచేలినవారికి విన్నవింపుమనిరి.

విష్ణు:—(సంభ్రమముతో) దేవీ! మహాదేవున కదురేగుదుమా?

లక్ష్మి:—అటులేపోదము.

విష్ణు:—సఖీ వసుంధరా; పోవుదమురమ్ము.

భూదే:—నాథా చిత్తము.

విష్ణు:—చెలీ నీశావత్తువే.

నీశ:—పాణేశా! ఇదోవచ్చితి. (అందఱునిమ్మిమింతురు.)

పంచమాంకము—తృతీయరంగము.

(విష్ణుసభాభవనము. విష్ణువు శివుడు బ్రహ్మదిదేవతలు నారదాదిమునులు లక్ష్మీ, సరస్వతి, పార్వతి మొదలగువా రాసీనులైయుందురు.)

విష్ణు:—తేగీ. పామరుల మానసంబుల † భ్రమలుగొల్పఁ
దగిన నాయూఁడుదూపంబు † సొగసదేడ
మదనసంహార నీదు నె † మృనమునందు
ముదము నిగురొత్తఁగాఁ జేసి † పొదలుటేడ.

శివు:—రమేశా! అయినాతండందటి యెదుట నన్నెల్లదంబు లాడనేల.

విష్ణు:—ఏమని యేమని.

క. అన్నువయగు నీరూపము

గన్నంతనె నాకు మరులు † గల్గియు నన్నుకొ

నిన్నును మఱచెద వంచని

యన్నాఁ డేమానివర్చు † డభుకక సభలోక.

విష్ణు:—అంతమాత్రమునకేనా!

క. కలహాశను పల్కులకుకొ

దలపెట్టఁగరాని పద్దు † దలపెట్టి యిటుల్

కలహంబులాడఁజెల్లునె

చలమేటికి మనకు మనకు ! చంద్రవిభూషా.

*పు:—ఏమీ! మనకు మనకందువు మీకును మాకును సామ్యమెక్కడ.

శా. కాలుందోలియు సామజాసురుని సం ! గామంబున

స్థాల్ని యా

భీలంభౌ గరళంబుమింగి జగతిన్ ! బీత్తినివ్విల్కోకించు నన్

బోలంజాలుచె వారిజాక్ష! వినుమీ! పోర్వించుపంతంబు నీ

శ్రీలావణ్యమున నైలంగు హెయలున్ ! శీఘ్రంబవీక్షించెదన్.

విష్వ:—కౌరి శ్రీరాఘ సాంపును నారదుని పంతమును జూడవచ్చితరే

గాని తమవైరాగ్యము నించుక చూపరుగదా?

*పు:—(కోపముతో) చూపకేమి, చూపుటకేవచ్చితిని.

భృంగి:—(వికటహాసముచేయుచు) ఏమోయి వాసుదేవా! మీనారదుండు

మాయొద్ద నీస్తోత్రపాఠములఁ జదువునపుడు నీయాండువేసముఁజూచి

మేమెల్లఁగము మోహసముద్రమున మునిగి దఱిగానక గుక్కిరి

మిక్కిరియై సుగ్రుదుమని నొక్కివక్కాణించె. ఒకవేళ నామా

యాసముద్రమున మునిగి తలమునకలై తాత్పర్యమాణమునకు వ

చ్చినపుడు కలవుగదా కమండలపుబుఱులు కరములలోదండములు

వానిసహాయమున నీవలఁ బడవచ్చునని ధైర్యముతో వచ్చితిమి.

ఇకమరుగునకేగి నటివై తెరవెడలిరమ్మ.

విష్వ:—ఓయీ! భృంగీ! నటివిగమ్మని యధిక్షేపించుచుంటివా? ఇప్పుడీ పుం

డరీకాక్షుండే నటియైనఁ బ్రేక్షకులగుమీరు మరులెత్తితలయు మొ

లయు నెఱుంగక శవమాడఁబోయెదరు సుమా.

లక్ష్మీ:—(నవ్వుచు) సఖీ! వాణీ! ముందే కయ్యమునకుఁ గాలుద్రవ్యసీప్ర

మథుల యహంకారపు భాషణంబుల కనుగుణముగా మనవిష్వ
కేనుండు న్నిలో యాజ్ఞముంబోగి నటుల మాటలాడుచున్నాడు.

సర:—దేవీ, కమలవాసినీ! మామగారు శుద్ధసత్వమయ విప్రహులుగాన
నీప్రమథుల పల్పదనంపు పల్కుల వినుచు శాంతి వహించి గురుండి
రి గాని యందఱు నూరకయుందురా?

లక్ష్మి:—బౌనాను.

వీర:—ఓయీ! అణిమా ద్యస్తవిభూతులంగలిగి యసమానంబులగు మహి
మంబుచే నలరారు మమ్మెఱుంగక ప్రేలుచుంటివా?

భృంగి:—(లింకముతో) మహాశివభక్తులమని యెఱుంగుడు. అందునను నే
నసమాన పండిత బ్రువుండను కాదు కాదు ప్రభుండను గాబోలు?

విష్ణు:—(నవ్వుచు) అదిమా కల్లగకుండెలియును

విష్ణు:—(మందహాస మొనర్చును)

సం:—(కోపముతో) ఏమోయ! వాసుదేవా! ఈనీ నాలిమ్మిచ్చ నవ్వు
లంగట్టిపెట్టి మాపనుపుచేయుదువా లేదా?

పంచచామరము. సరోజగర్భ గర్వము నెవ్వరించిమారునిక
భరంబునై న కంటమంట ! పాలొనర్చిసామజా
సురుక రణంబునన్జయించు ! శూలికీడవండు నీ
తరంబెరుంగ నేరవింక తన్వివౌచు రమ్మిటక.

విష్ణు:—(తలవంచి స్వగతము) బౌరా యేమి వీరిదురహంకారములు
కానిమ్ము మఱి కొంతసేపు ప్రేలనిచ్చెద.

సర:—దేవీ! నారిప్రియా! యీనందికేశ్వరుని దురహంకారపు పల్కులు
వినియు మామగారు తమకుగల్గినకోపము లతినవ్వుగా మార్చి
తమలో నేమియో యోచించుకొను తీరుగాంచితివే.

లక్ష్మి:—వాగ్దేవీ! అదిగో శాంత విషయ గాంభీర్య భావములచే నలంకరింపఁ బడి చూచువారల మనఁబుల నాకర్షింపఁజేయుఁ జాలు నాధుని వదన మండలముం గాంచుచు ముద్దరాలనైయుంటిని.

సంది:—ఓవారిజాతా! ఊరకయుంట్రివేమి? ఇంక మామోల నీపరువు నిలుపుకొనుటెట్లని దిగులాందుచుంటివాయేమి.

భూదే:—చెలీ నీరా! సాటిలేని తుమాగుణంబుచేఁ బ్రాణేశుఁడు మిక్కిలి శోభిల్లుచున్నాఁడు.

నీళ:—(న్నేహముతో) దేవీ! నీనాథునకది సహజాలంకారమేకదా!

భూదే:—(ప్రీతితో) నీరా! కేశ్వంభరుఁడగు మనవిభుఁడు సకల కళ్యాణ గుణ నిలయుండుగదా; ఇంద్రులఁ బ్రశంసింపవలయునా?

నీళ:—దేవీ! ప్రశంసనీయంబులగు నిట్టివినయసంపదలచే నలరారుచుంట్రివి.

భూదే:—అదిగో ప్రాణేశుండేమియో వారితోభాషింపఁబోవు నట్లున్నది.

విష్ణు:—ఓప్రమథులారా!

ఉ. తామసమేల మీరిపుడు ♦ తాపసవర్షుని పల్కులందు నే
కోమలరూపుఁ గైకొనినఁ ♦ గోరికలీరికలెత్త మీమరుల్
కామునిబారికగ్గమయి ♦ గాగుటసత్యము స్వస్థచిత్తులై
సామమున స్థనుఁడు విర ♦ సంబువహించుటలగ్గుగాదిటకా.

శివు:—(వెడఁపునవ్వి) ఏమీ! కోరిక లీరికలెత్తమామరుల్ కాముని బారికగ్గమయి గాగుటసత్యముగా.

విష్య:—దేను?

భృంగి:—ముమ్మాటికి.

విష్య:—సత్యము.

శివు:—ఓహా! మించిపోవుచున్నదే! కమలాక్షా, లెమ్ము ఆడుదానవై యిటకరుడెమ్ము. ఇప్పుడే యీనారదుని పంతుమును నావైరాగ్యంబును నీమాయయు బ్రహ్మాది సురలెఱుంగఁగలరు.

విష్ణు:—(అనునయముతో) ఉమాపతి! ఇదియే కిష్కంధ మనందఱుండు బాంధవ్యములైన దలంపక నీకీతి కలసింపుమనుచు శూరము మనలను బరిహసింపరా? ఒక వేళ పుష్పేయంబగు వనకాశిసూర్యుని యాడ నీకంఠ పుక్తువయ్యండేనేని మఱియుక నామి మామవుగూని నేటితోందగమానుము, నామాటవినుము.

శ్రుతి:—ప్రే.గీ. పొందుగా మాయమాటలం ♦ బుగ్గొప్ప
పెట్టి నన్నును జూచెద ♦ వెల్లులె
విడను ముచ్చాటికిని నిన్ను ♦ విడనుగిడును
నీవిలాసాబుం గిన్నొని ♦ పోవుచాక.

విష్ణు:—గిరీశా! కొంచెము చూచించుకొనుము నానుడు సముద్రమధ్య
వృత్తాంతములు నీకడ జెప్పచుండ నామోహినీ ప్రశంస వచ్చి
యుండును. అప్పుడు నీవేమంటివో యందుల కాతడ చాల విలాసిని
జూచిన మోగడైన నురులాందుకురని వచించియుండఁ బోలు. ఆ
గోరంతమాటను గొండంతవేసి యీరితగలహించుకొనును మనబోటి
వారికి దగవేనా? అది యటుండ మీరు రాక రాక వచ్చినందుకు
లరు గాన నీ క్షేత్ర ద్వీపమునంగల దర్శనీయంబులకు భావులందిల
కించుచు వినోదింపము. నీయభిలాష మఱియొకపరి వెదవేర్చదలము.

శివుః—యేమీ! నాపనుపు మఱియొక నాడు చేయుదువు గా! ఇచ్చటి విశో
దములు చూచుటకు నే రాలేదు. తప్పక నీయాడు రూపమంజూ
పిన్దాని నిన్ను నేవిధువ. ఇక నశ్చిమాలు చెప్పిలేవని యెట్లునుమా?

విషయము:—(తలపంకించి యించుక కోపముతో.)

మ త్త. మాటిమాటికి నిన్ను నేడ గడు మానసియుండవచ్చు మో
మోటముంచి ప్రియంబు బల్కిన ♦ మూగు వెళ్ళు లుజుండకన్
మోటుమాటల బల్కు దీరకుండ ♦ మోదనుయ్యె నెప్పుడున్
బోటినై వలపింతు ని స్మరు ♦ పోక సూచి టల దీర్చెదన్.

మనఁబడు పదిలపఱచుకొని యుండఁము. (అనినిష్క్రమించును.)

(సభయంతయు మాయమగును.)

షష్ఠాంకము—ప్రథమరంగము.

(ప్రదేశము ఉద్యానవనము. ప్రమథులు శివుఁడును దిరుగుచుండును.)

నంది:—దేవా! వృత్యుంజయా! మనవైరాగ్యముల మోలఁ దనవిలాసములు పనికి రావని భయమంది వాసుదేవుఁ డెటకో పారిపోయె.

వీర:—ఔను జిక్కిరాఁజెప్పితవి. ఆవారిజాతుఁ డెట్లు పారిపోయి దాని యుండ మనమిచట నుండిన నెట్లుగునోయని బ్రహ్మాది సురలును నాగదాసమునులును బలాయనమంత్రమును బఠించినట్లున్నది.

భృంగి:—వారు పఱాయనమంత్రమునే పఠించిరో యనంగదేవుని యుపాసించి మనల జయింపఁ బ్రవేశమంత్రమునే పఠించుచున్నారో యా నారాయణునియొద్దఁ గనుకట్లు విద్య కలదనివిందు.

వీర:—ఆమాయలన్నియు మనయొద్దనా సాగును.

భృంగి:—కాకున్న మఱి యెవరియొద్ద. చూచుచుండఁగానే సభవారెల్లరు మాయమగుటేమి? ప్రార్థకర్మమువలె నంతుపంతులేని యీపువ్వు దోటయేమి యేమియో మనగతులెట్లున్నవో?

వీర:—చాలుచాలు నోరుమూసికొని యావలకుఁ బోము.

భృంగి:—నోరు తెఱచినచో మీకుఁ గోపమువచ్చునన్న భయము. కన్నులు దెఱచినచో నావిష్ణుమాయ త్రెక్కడఁజూచి మోసపోవుదుమో యన్న భయము. మంచిచావేవచ్చినది. (అనికన్నులు నోరుమూసికొని పోవుచుండును.) (తెల్లలోగానము.)

భృంగి:—(వెనుకకుఁ బరువెత్తి భయముచే వణకుచు) ప్రమథులారా వచ్చుచున్నాఁడు వచ్చుచున్నాఁడు సిద్ధముగఁడు సిద్ధముగఁడు.

శివుః—ఓ యీ! పిరికివాడా యెవరికప్పుచున్నాను. దేనికి నిద్రపడుచు నెను.

భృంగి:—(అఱచుచు) దేవా! మత్స్యభుండు మనస్సైకి దాడవదలివచ్చుచు
న్నాడుగాన మనమిపు డసంగసంగమున కాయము గావలయును.

నంది:—ఛీ! వదరుబోతా! కాంతలెవరో గానముచేయుచు నీశ్వంగార
వనమున విహరించుచున్నాను. అటచూడుము (తెగలో గానము.)

భృంగి:—అట్లయిన నాకుం బగమసంతోషము. అంజన ప్రసాదముచేతగా
చంద్రకళయు మనోగమయు గానము సృత్యమునేయును బ్రజే
శింతురు ప్రమథులు మోహపిభ్రాంతు లగుదురు.)

మనో:—(దిక్కులుపరికించి) ఆహా యేమి యీవసంతభూషాలుని యానమాన
వైభవము.

సీ. నేలయంతయుఁజూడ ♦ నెఱిపచ్చికలసాంపు

గరుడపచ్చలఁ దాపు ♦ కంచెఁ గోచె

పాదపంబులు లేత ♦ పల్లవంబులుదాల్చి

కన్నుల పుడువై ♦ గానుమించె

శారికాకీరముల్ ♦ జదుపు గానరవంబు

నీనులవిందు గా ♦ వించుచుండె

కుసుమ సౌరభములఁ ♦ గూర్చి గంధవహుండు

వేమరు చల్లగా ♦ వీచుచుండె.

లే-గీ. కమ్మపుప్పొడి దిశలందుఁ ♦ గ్రమ్ముకొనియె

భృంగ సంగీత యుక్తతుల్ ♦ నింగిముట్టె

విరహులను జెంద మదనుండు ♦ వెడలె దాడి

ఔర మాధవునాజ్ఞ యే ♦ మనంగ వచ్చు.

చంద్ర:—ఓసీ! తెలియనిదానా! మదన మహీశునాజ్ఞ జగములందంతయు

వెల్లివిఱియుచుండ నడుమ మాధవుని వైభవమును గొనియాడెదవేల.

నంది:—(స్వగతము) అహా! యెవ్వ రీపువ్వుబోడులు సానడిచ్చిన నూనక
రుని బాణములవలె నివ్వనమున విహరించుచున్నారు.

మనో:—ఓసీ! పగల్గురాలా! విరహజను లనియెడు మృగములను వేటా
డఁ జనుచెంచు మస్మథ మహీశునకుఁ దోడునీడయై యద్దేవునకు
విజయారంభుండగు వసుంతునిం గొనియాడిన నానూనకరుని నిరసె
చుటయని తలంచితవా?

భృంగి:—(స్వగతము) అయ్యో! దైవమా! అనుకొనినదంతయు జరిగినది విర
హజనులనియెడు మృగములంజెండాడ విషమాయుధుఁడు చాడివె
డలి వచ్చుచున్నాడట రుద్రసంబంధులచుగు మమ్రేవ్వరిం జూ
చినను గండకాసుండగు నాతిండు తనపగసాధించు. ఇంక నేదీదిక్కు.
(యోజించి) ఇట్లునర్చి నన్ను నేను కాపాడుకొనియెడఁగాక (ప్ర)
కాశము) ఓదయామణులారా! మీరా మదన మహిపాలుని పరి
జనులలోనివారలా!

చంద్ర:—(నవ్వుచు) ఔను!

భృంగి:—(చేతులునోడించి) కాంతలారా! అట్లయిన నన్ను మీకింకరుని
గా ననుగ్రహించి యామదనునివారిఁ బడకుండ నెచ్చటనైన ను
న్నత శైలమధ్యంబుల నునిచి కాపాడుఁడు. (పాదములపైబడును.)

చంద్ర:—(నవ్వుచు మనోరమవైపుచూచును)

వీర:—అరిరే! ఈయిందుముఖి తనచిరునవ్వు వెన్నెలలు ప్రసరింపజేయు
ట తోడనే నానునకువలయుము వికసించి మిక్కుటంబులగు వల
పులు పెదచల్లుచున్నయది. ఇంక నేదీనింబలుకరింపక యిచ్చోట నిలు
వఁజాల(లేచిశివుఁడున్నదిక్కుచూచి యాతనిం గానక) మాతఁడీ యి
టలేఁడు ఆ! ఉన్ననన్నేమిచేయును. (అని చంద్రకళయొద్దకేగును.)

చంద్ర:—(కేగిగంటఁజూచుచు నావలికేగును)

వీర:—(మోహవిభ్రాంతుఁడై యనుసరించుచు స్వగతము) ఈకామిని నాకు

సులభసాధ్యమే (ప్రకాశము)

విద్యున్నాలావృత్తము:-కాంతానన్ను ♦ న్నావుమువేమి
కాతుండేమో ♦ గారియపెట్టె.

చంద్ర:-
ఇతుల్యేష్కా ♦ ఏకతముండ
చెత్తనీతి ♦ నేరనుమేలే

వీర:-కామినీ! ఊరక చెంతజేరుటచే విడకునా (అని దానియొద్దకేగుచుండ నదిచెట్టుచాటునకేగును.) చంద్రకి శయను భ్రాంతిచే వీరభద్రుడు చెట్టును గొరించుకొని ముగ్ధిమకొనను.

మనో:-చెలీ! చంద్రకళా! కామచేవుని న్నాబింపఁ బారుబాటములును పద్మపట్టములును చెమ్మరిపంపిన మనయొడయు రాని యాజ్ఞ నుమఱచి యిందుమసలిననెట్లు? నీవుపోయి కచులములు గోయుము. నేనీపారుబాటముల గ్రహింతును (పూలుగోయుచున్నది.)

చంద్ర:-చెలీ! ఆలాగే; (అనిపోవును. వీరభద్రుడు దానివెనుక నేగును.)

నంది:-అహ! యీమనోహరిణిగజ్జాడ నాకుమరులెత్తుచున్నది యేవిధము చేనైన నేదీనితో సఖ్యమొనర్పవలయు మాప్రభుడగు రుద్రుం డిదిగని దడించునుగదా. శివుడున్నదిక్కుజూచి యతనింగానకపెద్ద నవ్వునవ్వుచు బలే! శివుడులేడు శివుడులేడు నాయద్విష్టముపం డినది [అనిమనోరమ వెనుకగానేగి యామెకు గిలిగింపఁజెల్లును.]

మనో:-(వెనుకరిగి) ఎవడీయెద్దుమొద్దు స్వరూపము.

నంది:-[సంతసముతో] సుందరీ! నా కీమాత్రముమాటయే పదివేలు నేనీ దాసుడను. అందనికాళి నందికొనుచుఁ బూలుగోయుచున్న నీకు శ్రమ గలుగకుండ విరులంగోసి యొసంగవచ్చితి (అనిపూలుగోసి మనోరమకొసఁగఁబోయి యామెపైఁజెల్లును.) వానినదలించుచు)

మనో:—సుతానందవృత్తము.

సరిసరిపోపో ♦ సరిగాదిటులక

సరసిజనేత్రిక ♦ సరిగా పలుకక

నంది:— కరిగమనకనిక ♦ గనినక బెలుచుక

మరుడదెనొంచెక ♦ మార్గణరాజిక.

(అని దానిచేయి పట్టుకొనఁ బోవును.)

మనో:—వానినావలకు గంటుచు నింతకుమున్ను నారాయణునియొద్ద మీ
రాడిన ప్రగల్భములు జ్ఞాపకమున్నవా.

నంది:—(అకసమువైపు చూచుచు) ఆ! ఆ! ప్రగల్భములా—మేమా—అడి
తిమా—ఏమని? ఏమో నాకేమియు స్ఫురించుటలేదు.

భృంగి:—(తైర్వయతో నికిలించును) ఆ! స్ఫురించినది. స్ఫురించినది.
సరస రసికవరులకన్న సరసులగు పురుషవరులమని. అదియేనా!

మనో:—మీచంద మగ్గిరిశుండెఱింగెనేని తప్పక దండించితిరును.

నంది:—ఆ యగ్ధవారీశ్వరుని వైరాగ్యమునకు మమ్ముదండింపవలయునా?

భృంగి:—దారుకావనమునందలి మునిపత్నులకై పలుపాట్లుపడి తుదకు నెను
బండహటి కాపమును నెత్తినఁబెట్టుకొనిన యాశంభునికన్న చెడి
పోములెమ్మ. ఒకవేళ మమ్మంతగా దండింపఁబూనినచో “యథా
రాజా తథాప్రజాః” అని మున్ను ఋషికాంతలకై మీరనుభవించిన
చిక్కులను స్వానుభవముచే నెఱుంగఁదలంచి యిట్లొనర్చితిమని
ప్రత్యుత్తరమివ్వఁగలము. కానియ్యవోయ్ పాణిగ్రహణమహా
త్సవము దగ్గరనుండి యాజ్ఞిక తంత్రము నెరవేర్చెదను.

నంది:—(అంగవస్త్రము నడుమునకు బిగదీయుచు) చెలీ! అనుగ్రహింతువా
(కాంగలింపఁబోవ నది పొదమాటునకేగఁను మనోరమయను తలఁ
పున లతను గొంగలించి యదికాకుంటుచే వెదకికొనిపోవును.)

భృంగి:—(పెద్దపెట్టుననేడుచు) అయ్యో! మాయముండ లేవ్వగోవచ్చి
మావీరభద్రాదులను వలపించి కనుమఱగిరి. వీరామోహగతియల వల
లంగగులుకొనివారినుసరించియెటుకోపోయిరి. నేనునుస్మృతానమునం
దిరుగు నక్కవలె నామిశ్రులకొఱ కీదిక్కుమాలిన వనమంతయు వె
దికిపెడకి వేసరి యెందును వాటిబాడ నెఱుంగఁజాలనెఱిని. బైష్ణవా!
యిట్లుంటినైయున్న నన్నా తుంటికింటి కొంటెబంతు తనకంటంత
యు నాచైఁజూపునేమోదా (యోచించి) నాప్రాణముల నీవిధ
ముగాఁగాపాడు కొనియె. ఈనాపారుబోతు శరణమున నెటుం
చిరీక్షించిన నన్నియుఁ బిఱికికండలుదక్క యభిమానమును శ్లో
భ్యమును గల్గిన దొక్కటియునులేదు. ఇప్పుడు నాకంటనెగరు పడి
నను నన్నుఁగాపాడుడని వారిపాదములపైబడి మొఱపెట్టెద.
వైసారేనివాడు పగశ్రీవంతుడుగదా? అభిమానకూన్యడనగు
నాకదియే మంచిత్రోవ. (అనియొకచెట్టుక్రిందఁ బఱికిలబడును)
తెరలోగానము) (భయముచే నిటునటుబరుచెట్టుచు నోదయా
మయులారా! కాపాడుడు కాపాడుడు.

పిలా:—(ప్రవేశించి) ఓయీ! నీవెవ్వడవు ఏలనిట్లఱచుచుబరుగిడుచున్నావు.

భృంగి:—వైర్యముతోన్వృతం నన్నీయడరునఁ గాపాడుటకు మంచిపాత్ర
నే దొరకినది. (ప్రకాశము) కాంతా వచ్చుచున్నది. వచ్చుచున్నది.

పిలా:—మూర్ఖుడా! ఏమివచ్చుచున్నది.

భృంగి:—మదనునిసేన. ఈసమయమునమనముమారదూరముగా నుండినఁగ్రూ
రుడగుమారునివారాచములకు గుఱిగాఁబోయెదము గాన మనమిపు
డొకరి కొకరము సహాయులమై సిద్ధముగానుండవలయునుమా!

పిలా:ఎందులకు

భృంగి:—మదనకదనమునకు.

పిలా:—బ్రహ్మచారి! మర్కటమువంటి నీకుగూడ నిందులకు నాబోటి బో
టులు సహాయలైయుండవలయునుగా

భృంగి:—సుందరీ! ఇట్టి బ్రహ్మచారులపై నాకమ్మవిల్లుడు దనవాడియమ్మలం
జమ్మి నామ్మస్థింజేయునని యెఱింగిన వాడనగుటచేగాదా నిన్ను
నాకు ద్వితీయగాఁజేసికొని యారతీకునిం జయించి దుర్భరంబగు
నీబహ్మచర్య ప్రయత్నమునకు జలాంజలి సమర్పింప నెంచివాడ. ఇవిగో
ముందుగా నీకీసుమాంజలిక్షాసంపద ననుగ్రహింపుము (అనిదానిపైఁ
బావులు చల్లును.) (వానినడలించుచు)

విలా:—సుందరీవృత్తము

సరస రసిక వరుడవొను చాలుఁబొమ్మ పొమ్మిక్క

భృంగి:—మరునిశ్చరము తరముగాదు • మాన్యరమ్మరమ్మిక్క

విలా:—హరుని భటుడవగుచు మన్న • దాంగనాళి గోరుదే

భృంగి:—హరునిగిరుని నెఱుగనన్న • మాన్యబారిచోచెదే

(అని దానిఁగొంగులంపబోవ)

విలా:—వానినివాదించుచు) అప్పుడే యేమైనది హస్తములుజాపుటకు ముం

దున్న మీకు ముసళ్ళపండు (నిష్క్రమించును)

భృంగి:—(విలాసవతి యనుభ్రాంతిచే దరువులను గొంగులించుచు ముగ్ధిడుకొ

నుచు (నిష్క్రమించును.)

(అంత హెహిని కొందఱుచెలులతోఁ బ్రవేశించును)

మోహి:—సఖాలారా! మస్మధ వసంతులం బూజింప కునుమములందెమ్మి

నిపంపిన మనమనోరమ చంద్రిక శ్చ లింతదనకరాక తడవునేయు

చున్నారు. వారిం ద్వారవెట్టి తోడతెమ్మనిపంపిన నాసఖి విలాస

వతియు సందే మసలినది

చెలులు:—సఖీ! వేఱుకారణ మేముండును వారీ వనరామణీయకముల్ గాం

చుచు మైమఱచి వినోదించుచుందురు. వారు వచ్చునందాక మన

ముగూడ నిట వినోదించుచు విహరింతుమరమ్మ

మోహి:—అటులే యొనర్తుము. ఆహా! యేమి యీకోకిలారావ మనోహరము
ఉ. భాసురగాత్రి జూడుమిదె ♦ పాయనివేడ్క రసాలపల్లన
గాసమొచ్చికోయిలలు ♦ కందునగుంపులుగూడిగ్రోడ్డలై
మానుతు కీర్తనంబులను ♦ మక్కువమీరంగంగోరి గానముల్
డసెడిసొంపు గాంచితిరె ♦ చేడియూర కలస్వనంబులన్.

గావున మనముగూడ నీకలకంఠములకు సహాధ్యాయులమై యొక్కిం
తి తడవు గానమొనర్తుమురండు (హరుచుండి పీఠావాదన మొనర్తును.)

శివు:—(ఒకవైపునుండి ప్రవేశించి స్వస్థము) ఆహా! యెచటికలకంబులు, తి
మ యసమాన గానమాధుని మహిమచేర గలకంఠములనుగూడ మొ
గములు స్లసఱచుకొని కనుట్టజేసికొని కాననంబులం గలిసిపోవు
నట్లు లొనర్చుచున్నాను. (పరికించి) అబ్బారే! యీసుందరరమ
ణు లందఱిచేర బరివేష్టించబడి చుక్కలలోని చంద్రునివలె శోభిల్లు
నీశోభనాంగి యెవ్వరు. ఆహా! యేమి యీసాటనినఁపు.

సీ. కలకంఠకంఠ సు ♦ గతిని సొంపులనింపు

గానమాధునికి రా ♦ ల్లఱగుచుండ

వరుస గానామృత ♦ వర్షసేచనమున

చేరువ మోక్షులు ♦ చిగురులెత్త

హరిణీ సమూహముల్ ♦ నతివేడ్క దరిజేరి

చెవులు రిక్కించుక ♦ చేరిచూడ

స్వరసంగతికి మెచ్చి ♦ వర భుజుగావలి

హయని దలలూపి ♦ యాడుచుండ

తే.సీ. రహిని మధ్యమ మంద్ర స్వ ♦ రములతోడ

శ్రుతియు లయయును రాగము ♦ ల్లాడుచేసి

చెవుల కమ్మతంబు సోనలై ♦ చిందునటులఁ

బాటఁ బాడుచు నున్నదీ ♦ బోటిమిన్న.

బౌరా! అన్నివిధముల గుగుణముల కీమగువ సానభూతురాలివలె నున్నది, సృష్ట్యాదినుండి యిట్టిచక్కదనంబున కిక్కయగు తెక్కులాడి నెందును గాననైతి, ఆహా! ఈయన్నమిన్న యెవ్వని సాక్షాదా? వలపుల కాణాచియగు నీయలరుబోడింగూడి వలరాచవాని చెయువులం దనియుఁవాఁ డెట్టి భాగ్యవంతుఁడోగదా? కట్టా దీనిని నూడఁజూడ నాకు మరల వెట్టియెత్తుచున్నది. ఇకనే నీ కీరవాణితో మాటలాడక యొక్క నిమిషమైన నిర్వణాల పరిక్రమించుచు సంశయించి, నారాయణుం డీతీ రుంగాంచి నన్నధిక్షేపించు నేమోగదా ఆ! అధిక్షేపింపనిమ్ము అల్లన కల్లుండ వైననీవు చదివినబడిలో నేనును జదిపితినిని ప్రతివచనంబిచ్చెద ముందునకు నడచి మరల సంశయముతో ఆ! ఈమించుబోడిం జూచినకొలఁది మితిమీరిన తమి మేననిండుటచే దేహమంతయు గంపించుచు ముంగునకడుగిడుటకు నాపదములు దడపడుచున్నవి. (యోచించి) ఇప్పుడు నేనే సందర్భము కలుగఁజేసికొని యీమంజువాణితో సంభాషించెద. ఈచిలాసిని నాభిభవములంగాంచి మెచ్చునా? ధైర్యముతోఁ గానిమ్ము నన్నుమించినవారెవ్వరున్నారు. సాహసించి పూనినచో నెట్టిదుర్ఘట కార్యమునైనను సాధింపవచ్చును. సమీపించును.

మోహి:—చెలలారా! ఇచట నెవ్వరో పురుషులున్నారుగాన మనమిటు నొంట్రిగా నుండుట మఱియాదగాదు వేటొకతావున కేగుదమురండు నిష్క్రమింతురు.

శివు:—ఆహా! పొరపాటానర్పితినిగదా! యేతరుమూలననైన డాగి యీ యిందుముఖి విలాసాదులఁ గాంచక వెడగునై యదటున సమీపించి యారామామణి స్వేచ్ఛావిహరములకు భంగపాటాదవించి మూఢుం డనైతి. ఇదికులకాంతయా కానిచో నన్నుగాంచి మఱుఁగుపడనేల

కట్ట! యివ్వ నసీమ నావ్వని యుండుతా వెట్లెటుంగంగలనుకానిమ్ము.
ఎటుపోదును నలుగుడలను వెదకి యది నుటించినజాడం గనిపెట్టెద
పోవుచు బాహ్యతి యీ నావ్యాపారమెరింగి నాపై యలుకఁబూను
నేమో ఆ! పూననిమ్ము. ఆపె యలుక కింకనే నులుకువాడనుగాను.
ఇంక నాకా కుట్రకులాడితోటి చెబిమియే సంతోషదాయకము గాన
ప్రియాస్వేషణమునకై కడంగద. (నిష్క్రమించును.)

మోహి:—ప్రవేశించి చెలులారా?

ఉ. కూరిమి నీరజంబులను ♦ గుండములన్ లనితోత్పలంబులం
జారు సువర్ణమై యలరు ♦ చుపకముల్ విరజాజులెల్ల న
వ్వారిగఁ గూర్చియున్ మహిత వాసితమైయలరారు బంతులన్
గోరిక నాడగావలయుఁ ♦ గోమలులార ముదగిలు పెంపునన్.

ఆ పూలబంతుల నిటుతెండు సఖులట్లొనర్తురు. అందఱును బంతులా
డుచుందురు.

శివు:—పాదమాటుననుండి ప్రవేశించి సంతసముతో నిదిగో నాప్రాణము.
ఇదిగో నానెన్నిధానము. ఇటుఁ దోటి చేడియలంగూడి వేడుకమీఱ
నాడుచున్నయది యేమి యీ కందుక క్రీడానైపుణ్యము.

సీ. కైదమ్మిరుచులచే ♦ గలసిరక్తిమజెంది

మహితమైన ప్రవాళ ♦ మణియనంగఁ

గలికి వాల్చూపులఁ ♦ గలసి నీలిమఁజెంది

కొమరొందు నీలంపు ♦ గుండనంగ

హాసచంద్రికలచే ♦ నలరి యొక్కొకవేళ

భాసిల్లు వజ్రాల ♦ బరణి యనంగ

కుచకోకములఁ గూడి ♦ కోరియాడెడువేడ్కఁ

బరతెంచు జక్కవ ♦ పక్షియనంగ.

గీ. గడియకొక్కొక విధముగాఁ ♦ గానుపించి
చూడఁజూడఁగ నొకవిత ♦ సొగసుగలిగి
కమ్మతావులు దిశలగు ♦ గ్రమ్ము నలరు
బంతి నామచు నున్నదీ ♦ యింతి మిన్న.

సాహసించి యిప్పుడు దీనిసముఖమున కేగుదువా? వలదా “అలశ్య మమృతంవివం” బనునీతివాక్యమనుసరించి యింకనిట యోచించుచు బాగొచ్చితినేని యిదిమఱియొక తావునకుంజనునేమో. ఇప్పుడించుక సాహసించి వెనుక కురగానే దీనింగొఱించి యవ్వల వాసకసంపుభాషణంబుల లో బఱచుకొనియెదనని మోహినిడాని యేమఱించి పట్టుకొనఁబోవ నది యదృశ్యయగును.

శివుః—అక్కటా! ఇది యే మాశ్చర్యము. అటెక్కులాడిపై నెక్కును మిక్కుటంబగు మక్కువం జిక్కుబట్టినెడక ప్రక్కునంజని యక్కునంజేర్చి నామక్కువఁ దీర్చికొనందలఁచిన వాచక్కుదనంపుఁబోవు కన్న మొఱి పోయెదా? ఇదేమి మోసమా నిజముగఁ గలికిదా! మ. కలయో నిక్కువమో భ్రంమంబో నిజమా ♦ కాంతాల
లామంబో యా

జలజాతాస్త్రానిమాయయోకటకటాచందా'స్యచేజిక్కియౌ
కలలోఁ గాంచిన కాంచనంబుపగిది స్త ♦ స్తమ్మియెందేగెనో
వలపుల్ మిక్కుటమయ్యెనింకిటులనోర్వనోబుదు నేనక్కటా

ఈ మదనానల మేతీరున భరియింతును. ఏచందంబున నేనయ్యాదు ముఖం దర్శింతును యేయనువుని యావనితారత్నంబు మనంబు ననుందగు లొందునట్లు లొనర్తు. ఎందుబోదును, యెవ్వరివేడుదు నేరీతిఁ దాళుదు. ఇంకనిట్లు దైన్యంబునొందుచుఁ జేష్టలుమానియున్న కార్య మనుకూలింపనే

రదు. ఎటులైన నామితూరియున్న తావునకుంజని నామనోభావం బెఱిం
గించి నేదానిస్తేహంబు వడపెద (నిష్క్రమించును. మోహిని జోలావి
హారముతోఁ గనుపించును.)

శ్రీమః—(వఱియొకవైపునండి ప్రవేశించి గాఁగిచూచుచు) అయ్యారే!
యేమి యీ యొయ్యారీ యొయ్యాలలాగు నొయ్యారము. ఈ పల్ల
వాల్రు పాదయుగము జోలి కాగనునంబున కనుకూలించు తీరున మా
టి మాటికి భూమిందన్నచుండునపుడు గల్గిన నీకలికి యందియలు
ఘల్లుఘల్లుమని మ్రోయురవలికి నాయుల్లంబు ఘల్లుఘల్లుమను
చున్నది. అద్దరా! ఈ ముద్దుగుమ్మ తన తాఁగుటాయ్యల వేగంబును
వఱింత పెచ్చింప నొకడిం. హాయిలుగా నిగుడించు తనమేని
కాంతులచే నింగింతయు బంగరుపూతఁ బూయుచున్నది, ఆహా!
ఈవిలాసినీమణి సౌందర్యంబుఁ దనివిశీలఁ జూచుటకు నేను సహ
స్రాక్షుండఁగానైతిగా. ఈ ఒగనోహనా కాంతోడి సాంగత్య
మెంతటివారికి లభించును.

సీ. చెలువొప్పుగానేను ♦ చలువపై తాఁగిన

పడతి చన్బంతుల ♦ పైసనుండు

కరము వేడ్క-సెలంగ ♦ విరిసరంబైయున్న

నబ్బాక్షి నను శిర ♦ సావహించు

బాగుమీరెడు విరి ♦ బంతినై యున్నచో

నతివ ననేపట్టి ♦ యాటలాడు

అతివేడ్క-బాగార ♦ హుడైనైయున్నచో

రమణి లేచెవరు వా ♦ దముననుండు.

గీ. కల్కి కరములనుండు రా ధి చిల్క నైన
 నొప్పులాడికి ముచ్చటల్ ధి జెప్పుచుండు
 కటకటా దీనితో నొండు ధి గౌరవముల
 నెందులకు నున్న వాడనో ధి యెఱుగరాదు.

(చైత్రమతో) ఐన నిపుడుమాత్రము చెడినదేమున్నది. ఇంకఁదగువ
 బూని యావలూడి నేమరించి బలిమిస్పటి నామనోగధం బీడేర్చుకొనియెవ.
 మోహి:—(శివునిగోరింటఁ జూచుచు సఖులతో) చెలులారా! ఈశ్వరముం
 జూడఁబుజంగావాసము వలెనున్నది. కాన నిక నకుల ప్రతిపాల
 నమే శ్రేయోదాయకముగా నుండును.

శివు:—(స్వంత్రము) ఆహా! ఈప్రోదనన్నుంజూచి తనతోడిచేడియలతో
 నీభుజంగావాసమున నకుల ప్రతిపాలనమే భద్రమని వారితో
 ముచ్చటించులాగున ధూర్తులగు పురుషులకుఁ దావగు నీవనమున
 గాంతలు క్షతమకులశీలములు వదలి వీరికనుకూలముగా వర్తించు
 టయే శ్రేయ మను భావమునుమాచించుచున్నది. ఔరా! ఇది
 యెంతవత్తుర. ఈయంగవామణి వాకింక గొంగుబంగారమే! ఇంక
 సమయానుకూలమగు సంభాషణముననే దీనితోఁ జెలిమియొన
 ర్చెద. (సమీపించును.)

మోహి:—(తొలగినిలచి విలాసముగా) మహేశా! కాంత లేకాంతముగా
 విహరించు తావున నిట్లొంటిగా సమీపించుట మీ బోటి
 వారలకుమేరలా?

శివు:—(విలాసముగా) కాంతామణీ! దురాంతుండగు కాంతుండొనర్చు
 రంతులకు నీభుతుండైన చతురుమతివగు నీయొద్ద నావెతలందెల్పి నీను
 శరణంబువేడ వచ్చితి. కోమలీ! ఇప్పుడా కాముని దండించి నా
 బాములఁ దీర్చి కాపాడుమా?

మోహి:—కాముని బయించిన ధీమతివి గావానీవు.

శివు:—మదవతీ! ఆమదనుం డిప్పుడు మనసిజుండై పలులెఱుంగుల సాధించుచున్నవాఁడు.

మోహి:—మూసారులు నీయధీనమందున్నవిగావె. ఇంక నిన్నానూనశరుం డేమి చేయంగలండు.

శివు:—మనోహరిణీ! ఇహుని నాహానలంబును తైర్యంబును నీసౌందర్యా మృత రస ప్రవాహ వీచీపరంపరలంబుడ మునిగి తేలుచు నందే లీన మైనవిగాన కరుణామయీ! నన్నీ మోహసాగరమునుండిదరిఁజేర్చుమా.

చెలి:—సఖీ! మనమితని న్నికురించి మఱియొకవైపున కేగుదము (రమ్ము.)

మోహి:—అటులే (ప్రకాశము) మహాదేవా! నీదేవి నెచ్చటనుంచుకొని యితర సతులకుగు మాతో నిట్టి దిట్టతనంబుమాట లాడుటకు నీకు మేమంత చుల్కునగాఁ గన్పించుచుంటిమిగా.

శివు:—(నలువైపులం జూచుచు) ఏవీ! జ్యేసాదేవితలె నెచ్చటనున్న దాదేవి? పురాకృత కర్మమువలె బాగుగా దాపరించినది.

మోహి:—(నవ్వుచు) రాజశేఖరా? రాజుంజూచినకంటె మగనింజూచిన మొట్టబుద్ధి యగునట్లున్నదిగా

శివు:—నుందరీ! నిర్మల మందాకినీ వీచికలం దూగందలంచు రాయంచ యితర తటాకముల నెంచునే.

మోహి:—అర్ధశరీరమిచ్చి మన్నించితివని విశ్వసించియున్న గారిపై నిట్టి యనూయ యెప్పుడు గల్గినది.

శివు:—అర్ధశరీర మొసంగితివని విజ్ఞప్తిగ నాపె కింక నర్థచంద్రప్రయోగమున నాయమాంకారముడిపి యావలకు నంటి యింక నీయనుగ్రహంబునకుం బాత్రుండనయ్యెద చూడుము (అని పార్వతి యట నున్నదను ననూ యచే బోవుచున్నాఁడు.)

మోహి:—చెలులారా! ఇదేసమయము పోవుదమురండు (నిష్క్రమించిరి.)

శ్రీమత:—(ప్రవేశించి విసుదముతో) అక్కటా! చెడితిని చెడితిని పెన్నిధింగో
ల్పోయి పేదవైతినిగదా! బాపుచే నావంటి. మందభాగ్యున కా చం
దన గంధితోడి పొందు లభించునా? లభింపకున్న నెట్లు తెలి
యుండు. ఆరామామణి యెవ్వరోగదా! దానింజూచి నాకిట్టి వెట్టి
నరు లేలగల్గె. ఆహా! యేమాయెప్పుల కుప్పయోయాద్రాసము. ఈ
సమస్త జగంబులలో నెందును దానికాల్గోటి కెప్పుడున బోటినిగాన.
కట్టాయేమి నేయుదును.

శ్రీమత:—సామజయూనలగ్గలనీ ♦ సంతస మొప్పుగఁచూఁగుటుయ్యలల్
వేమరునూఁగియుూఁగిడు ♦ వేడ్క నెలుంగవనింజరించుచుక
కామునెరంబుపోల్కిల్రిజ ♦ గంబులమోహమునింపజాలునా
కామినితోఁచుచుండెనిట ♦ గన్నులఁగట్టిపయట్టులక్కటా!
హా! భరింపజాల, భరింపజాల. (మూర్ఛిల్లును, కోకిలగూయును)

శ్రీమత:—(మూర్ఛదేరి) కలకంఠ పిలమందున్నవా? ఇదిగో వచ్చితిని. (చుండు
నకు నడచికోకిలగ్గని) కలికిగాదె కలకంఠమా? మోసగించి యల
యించెదవా? నీకునేనేమి ముగ్ధునర్చితిని? రతీకా! నన్నీతీరున
వెతలనెట్టి నీకు న్యాయమా?

సీ. మదన నీవశుండనై ♦ మగువ కర్ణశరీర

మిచ్చి మన్నించుట ♦ లెంచవలదె

పేర్చితోడుతనిన్ను ♦ బెన్ది గానాశేర

మందుండు తెలుగవే ♦ చందమామ

చికుశత్రువు లొడు ♦ నెగడు న ములబట్టి

బుధిగ ము తెలుగవే ♦ పవననివు

కాల్కిమీకొడయుడొ ♦ కుచలయాపుని చాల

పేమొను శుభుగజే ♦ పికములార

తే-గీ. సరవి మీకెల్ల చేరువ ♦ సఖుడైనైచ

యట్టి నేనిట్లు తాపంబు ♦ నందుచుండ

నాతెఱ-గునుగని మీకు ♦ నయముమీటి

చలముగొందురె యుపకృతుల్ ♦ నిలక నలదె.

(తెరలో చిలకపలుకును.)

ఇపు:—(ఆశ్వాసముతో) అదిగో! శుకవాణి యచ్చటదనలోటి నెచ్చెలు
లతో ముచ్చటించుచున్నది. ఇపుడు నేనబ్బోటాన కరిగి నాయి
చ్చ నెఱింగించెద. ఇక నామోసగజై నాయభీష్టము నెగవేర్చు
బూనినవో సరియె లేకున్న నాగట్టినాయి చ్చటేమిమెయింబట్టి
భోగించెద. ఇక నిదియె యుపాయము (నిష్క్రమించును.)

షష్ఠాంకము—ద్వితీయరంగము.

మోహి:—(చెలులతోఁ బ్రవేశించి తుసుమాప వయమొనర్చును.)

సుగంధిపుత్తము:—వారిజాక్షులార కమ్మ ♦ వాసనల్ తెలగు నీ
పారిజాత పూవు లేరి ♦ బులిఁ గూర్చుగాఁ దగు
సన్నతాంగి మలైరాజి ♦ చంపకాలు జాజులు
పొన్నపూల నేరి మారుఁ ♦ బూజుగేయఁ గానలెన్
యితిమిన్న చూడుమిందు ♦ నింపు నింపుచున్న నె
మంతిపూలఁగోసి చెండ్ల ♦ మాడ్కి గూర్తమియెడన్

అంజుజాత్య యా సనోవ • రాంతురంబు నొప్పు నా

పుంహరీక పాల్గె గోయి • బూనిరండు రుడికక.

శివుః—(ప్రవేశించి సంతకముతో) ఇదే యీ పూలపందిరులచెంత దనతోడి

బిసుహాక్షులతోఁ గుసుమంబులం గోయచున్న చీకుసుమగంధ.

ఇంకదీని నేమరించి పట్టుట యసాధ్యముగాన నిప్పు డీసుముఖి సము

ఖమున కేగి పలువిధంబులఁ బ్రార్థించి ప్రసన్నురాలిం జేసికొనియెద.

మోహిః—(తొలఁగినిలచి) కైలాసవాసా! మాటిమాటికి మాబోటి బోటు

లుండు చోటుల కిప్పాటునఁ జనుచుండుట నీబోటి పోటు ఖను

నకుఁ బాటియే.

శివుః—(దీనతతో) లతాంగి! యేల నన్నలయించెదు యీనాహ్వానము

భారంబెఱుంగ నేరని ముద్దరాలివలె భాషించుచుంటిని. విసఁ గుతూ

హలంబయ్యెనేని యిదిగో యొకసారి పదిసారులు నూరుసారులు

లెక్కలేనన్ని సారులు నునవిచేసుకొనియెద విలాసినీ! నేను నిన్ను

త్రికరణశుద్ధిగాఁ జేరిమించితిని. అనుప్రహింతువేని నేనిన్ను నా

హృదయాధి దేవతలఁ బూజింతును. కామినీమణీ! ఇదిమొద

లెన్నడు నిన్నుఁబ్రాయక యహర్నిశలు కాముకేళులం దనియించెద,

మితలేని యానందాంబుధ నిన్నొలలాడించెద,

ఉ. సురుచిర గాత్ర నిస్సనులఁజూచినతోడఁ గరంబుకూర్పురై

మరుండు శిలీముఖంబులనుఁమాటికిమాటికినేర్చి నాపంబు

బరుపఁగసాగె నీయతను బాధకు • నోరువఁజాల నింక నో

తరుణిరొనత్కృపారసముఁదారొక్కనఁగొంటఁజేర్చిసోవవే.

మోహిః—(కొంగిలించబోవదూరముగానిలచి) పార్వతీవరా! యెంతఁడును

వాడవు. కొంతు జంకులేక యేకలింబుననుండు నెలనాఁలం దరిసి

మారు కేళులందేలఁ జూచెదు.

గీ. సతుల నిర్దరంగులు క ♦ సంతసమున
రతుల నలరెని కలువెరి ♦ సతులఁగాంచి
మహలు పొందెను నేటి క ♦ ర్మము మహేశ
నిచ్చలును నీను చందము ♦ మెచ్చనచ్చు.

శివు:—కాంతా! అట్టి యానీకు గాండగు సమస్తము గాదు వేయిమంది
యుండినను సౌఖ్యముండునా?

గీ. ఆకసంబున నిరుక్త మి ♦ సకలము నెల్ల
రాత్రిలందును పల్లవు న ♦ పితృసమీప
దనరి నేటికి గాఢపరా ♦ తనమునాడు
కాంతులలరించెదే చంద్రి ♦ కళ లతాంగి

మోక్షి:—ప్రమథాధిపా! యందుల నీమోక్షమెచ్చునటు లానెదవు. పురుషు
లారంభమున నిట్టి యిచ్చకంపుల బల్కులచే మచ్చెకంటులం బేలు
పుచ్చి వారిం దమవశ మొనర్చుకొని తమ యిచ్చనీరునందాక వారి
యెడ నవ్వారి గౌరవంబుఁ జూపి యవ్వల వారిగతుల నారయక
వేడికుండ విడచినటుల విడచుట మీజాతికి నైజమైయున్నది. చాలు
జాలు నన్నీలాగు బేలుపుచ్చి నీజవరాండ్రయొద్ద బరిహాస భాజ
నంబుగా నొనర్ప దలచితివా.

శివు:—(నమోపించి పేర్చువతో) బేలా నాయతవలు నీకేమైన యవినయ
మొనర్తురని సంశయించుచుంట్టివా! నే నీవాడనైయుండ నిక వారు
నిన్నేమి యొనర్పఁగలరు. కామినీమణీ! కలకాలము నీతోడి సౌఖ్య
ము లభించినంగా ని నాసంపదలు సమృద్ధి నొందినవని తలంపను వేయెల
నీకొఱపై నంగాపార్వత్యులైనను కైలాసమైనను మిగతి నావిధవము
లన్నిటివైనను వదలి నీనేరయొనర్చి ధన్యుడనయ్యెద మదనతీ!

దుర్భరంబగు మదనానలంబునబడి స్రుగ్ధనాయకసై దిలకించి యిం
చుక కరుణించి యీదీనుని గాపాడుము (నమస్కరించును.)

మోహి:—(నవ్వుచు) చెలులారా? రండుపోవుదము (నిష్క్రమించును.)

శవు:—(మోహినింగానక దుఃఖముతో) హా! మోసగించి పోనేపోయి
నదిగా. అయ్యో! ఎంతకఠినురా లాయంతి పాదములంబడి వేడు
కొనినను కరుణింపదయ్యెగా. కట్ట! కఠోరంబులగు మారుని నిశిత
శరాఘాతంబులచే నాహృదయము వ్రయ్యలైపోవుచున్నది. మర్త్యం
డనైయున్నచో నాటక్కరి పెక్కులాడి పాదసన్నిధియందు
నామానసముతోపాటు ప్రాణములంగూడ నర్పించి దానికి గన్నుల
పండువు! సేయుచున్నా నాకట్టి యద్భుతమునకు గరవయ్యె.

ఉ. హాలలితాంగి! హా వికసి ॥ తాంబుజ పత్రవిశాలనేత్రి హా
బాలమరాళయాన ననుబల్బురు నీవిరహాభి యోయుచున్
జాలియొకింతలేక వెలుచిన్ గనుబాగ్మితి నక్కటక్కటా
తాళగజాల నీవిరహ ॥ తాపము నేగతినోర్తు నయ్యయో!
ఇక నేదాని మరువజాల యీ నావిభవములన్నియుఁ ద్యజించి దాని
సాన్నిధ్యముంబడముటకై ప్రయత్నించెద. (నిష్క్రమించును.)

పస్తాంకము—తృతీయరంగము.

(సరోవర ప్రాంతభూమి.)

శవు:—(ప్రవేశించి పురోభాగంబులకు దృష్టులునిగుడ్చి సంతసముతో)
అదిగో యాకొలన వలువలేక తనతోటి చెలులతో జలకేళిం జేలు
చున్నదాయెలనాగ పెక్కుమార్లు నన్నుంగిరుంచి కడుచిక్కులం

బెట్టి చక్కంజనిన యాటక్కరికత్తె యీ కొలన నాచే జిక్కనది
బలే! ఇదే మంచి సమయము. (పరిక్రమించును.) (తెరలో)
ఓక్కలాసవాసా!

ఉ. దాకొనువేడ్క నీకొలన. / దాగునీక్షణ లేకతంబునకొ
కోకలసూడ్చి, నీరముల / గోరవిహార మొనర్పగాంచి నీ
వీకరణిక్ మమున్దరియ / నేమియొచ్చగలార మీదెసకొ
రాకు పరాకు నీకొలన / రాపుకొనగ్గుట ముచినాయమే.

ఇక తుణమోపిఁబూను నూవల నీకోర్కి చక్కంబడును.

శివు:—(జాణతనముతో) కాంతా! ఎంతగట్టిదానవే చిక్కినటుల దక్కిన
టుల నక్కడక్కడ గనుపించుచు నన్నేమరింపఁ జూచెనవా యీ
తీసున జీర్ణుల లేక నీరంబులంజేరి విహారంబులొనర్చు నిన్ను బలిమి
మొయిబట్టిన నేరీతిఁ దప్పించుకొనంగలవు. (తెరలో)

మహాదేవా! కంచయే చేసును మేనినఁ గాపేమిచేయంగలండు నీవే
మియొనర్చినను గావనువా రీజగంబులంగలరా!

శివు:—సగర్వముగా నిష్పత్తికైన నాగొప్పతనం బెఱింగితివిగాదా! (తెరలో)
ఎఱుంగవేమి యెఱింగియే యారీతి వఱుంగువడుట.

శివు:—(కొలని వలనికింజూచి) కట్లా! యీ మాయలాడి యిచ్చోటఁ గూడ
నన్ను మోసపుచ్చినదే. వలువలేక జలకంబులాడుచు నారాకవారింపు
నావారిజానన మాటందోగ్రిసి పుచ్చి డాయంబోయిన రసభంగముగా
నుండునని తలఁచి యీకొలని కెలన నాకలువకంటి రాకకై వేచి
యుంటి తుదకిటఁగూడ విఫలమనోరథుండనైతి హా! ఆయిందుముఖి
నుందర వదనారవిందంబుఁ గానుపింపక పోవుటచే నీ ప్రపంచ మంత
యు సంధికారబంధుర మైయున్నది. అయ్యయ్యా! ఆతొయ్యలి యె
య్యెడ కేగియుండును. యెందుబోవు నిపుడా లతాంగి కొలను

నెలువడిన యలుకును తెలియవయ్యె. అచండి కిం గనుబ్రామునేర్పు
తోపాటు జలప్రసవ విప్యగూడ కౌత్య ప్రావల్లున్నది. యిపు
డాసులుమానులాడి యాకొలననే దాగియుండును, ఇది నేనీ
కొలని ఒలంబెల్లె గలంచి యానొలంతుక బాడనెడింది.

నువ్వారంసు—త్రిలోయరంగము.

(ఉద్యామముందలి లతానికుండు మోహని సునోమా చంద్రకా

లూను వతులతోఁ బ్రవేశించును.)

మనో:—సఖీ! ఇదిగో మారునింబూగింప నీవేరి తెచ్చునిన సునోమాగంబు
లగు పారుబాతంబులు. పీట్టికొని త్రిలోకవిజయుండగు నాతనిం
బూజింపుము. (అని పువ్వుల నిచ్చును.)

చంద్ర:—చెలీ! ఇందిరానందనున కర్పణంబు లొకర్ప నిందివరంబులం
దెచ్చితి నిక నామరుని చిత్తముం లంచిన దొరం బూజించి
సఫలమనోదధల మగుదము. రమ్ము. (కుసుమములనొసంగును.)

విలా:—నెచ్చెలీ! కమ్మని తెమ్మెరలం జిమ్ము నీయుటజమ్మున బుస్పాడి
తిన్నియ పై రతీసమేతుండగు నాకమ్మవిలుకాని నాగిసియుంచితీ.
ఇక బాలమొనర్పక యద్దెర దేవునకు సకలౌప చారములతో
సుమాంజలుల నొసంగి పూజితమురమ్ము. (అందఱు పూజించిరి
నినై బుష్పములం జల్లుదురు.)

మోహి:—(హారతి నొసంగుచు)

తే. జయము రతివల్లభుని బాహు • శౌర్యమునకు
జయము పరిపూర్ణ శారదా • చంద్రునకును

జయము శుక పిక శాకికా ♦ సంతతులకు

జయము మలయసమీనుని ♦ చలువకెప్పుడు.

శివుః—(ప్రవేశించి) కాంతామణీ! యంత్రాగణవేనీవు.

మోహిః—బాగుబాగు మాయుచ్చుచ్చివల్లు నీవనమున నెచ్చెలులంగూడి
విహరించుచుంటిమి. ఇందుగాణతన మేమున్నది.

శివుః—అంత మాటమా?

ఉ. బాలిచెలగి నీవయిని ♦ బాకజగముని భాణ సహికిక
దానిగ లేక నీయనుగు ♦ పమ్మలనాటి చనుస్కరించుచున్
హాళిని నేలుమన్న మ. ♦ సంతయినన్ స్త్రీపదబూస వెళిగ
య్యాళి వెబాలికామణియహా! నిరుమెచ్చగవచ్చునిచ్చులున్.

మోహిః—ఉమాపతీ! ఇవియ్యేని వెట్టిచులులు. కనులండిన వనితలస్థై
వలచి వారివెంబడింబడి వెడగుకరణి దిరుగు నీభగంబుంగాంచినచో
బ్రహ్మాదిదేవతలు మహాదేవుండవని నిన్ను బూజింతురా? పైని
స్త్రీలోలుండవని గూడ పరిహసింపరా!

శివుః—(వెడనవునవి) ఇందుముఖీ! వారిబుజువర్తనలకు నన్ను గేళి చేయు
దురుగాఁ ఆత్మజాతిను నాలిజేసికొనిన యనఘరితుండు చతుర్ము
ఖుండు. సఖీ! పరాకుమాని వినుచుందువా గౌతిమాంగనన్ జెఱచిన
ఘనుండు నిర్జి కేతుండు. అన్నయాలింబట్టిన యాశ్వసమ్మతుండు సురా
చార్యుండు. గురుని యిల్లాలింగూడిన గుణవంతుండు తారాపతి
సుదతీ యింక నెవరైన నాక్షేపించువారలున్న సెలవిమ్ము.

మోహిః—భవానీ! పరసతులంగవయ నెంచుట పాపమునకు హేతువురా?

శివుః— మనంబును సంతసింపజేసికొనఁ బూనుట పాపమా? “అనందో
బ్రహ్మ” మటన్న పాజదువుల యథంబు నూహింపవా!

మోహి:—తనసతిందక్క యితగనతులంజూచి తల్లులవలె దలంపవలయునని
వచించుకాస్త్రజ్ఞుల నచనంబు లప్రమాణములా!

శివు:—కామకాస్త్రమునందలి సాకస్యమంతయు స్వానుభవముచే నెఱింగి
యవ్వల నితరకాస్త్రంబులం దలపెట్టవలయు.

మోహి:—యోగీశ్వరేశ్వరుండవగు నీకుఁగూడ పామరులకువలె గామ
కాస్త్ర విచారంబు దగునా!

శివు:—రామామణీ! యీచావుయోగములన్నియుఁ గష్టదాయకములు, నిర
ర్థకములు, నిష్ప్రయోజకములు. సంయోగమను యోగ మొక్క
టియే భోగదాయకము గాన మనమిప్పు డాయోగ మొనర్చి బ్రహ్మ
నందముం బడయుదము.

మోహి:—ఇట్టి యల్పసుఖమున కాసించిన నలభ్యంబులగు జ్ఞానభక్తి
వైరాగ్యంబులన్నియు నసింపవా!

శివు:—సిరిరా మోకాలాడ్డనవాని చందంబున నీబోటి బోటిమిన్న సన్నిధి
నేకతంబయిండుయు నిష్ప్రయోజనంబులగు జ్ఞాన వైరాగ్యంబులు
దలంచి యూరక నిన్నుంబోనిచ్చుటకు నేనంతమోరకుండనని
తలంచితివా? ఇంక నిట్టి యడ్డమాటలం జాలించి నీయాలింగనం
బొసంగి మన్నింపుము. (సమీపించును.)

మోహి:—(తొలగి)

మ. భళి యీలాగున నన్యకామినులకై పల్కాగుచి త్తంబునకా
వలపుల్ జెంది కలంగు నిగ్గనిన నె ధి వావరైన గెల్పేయరే
జలబాటుం డిదిగిన్న నవ్వండె వెనక జాలింపు మీపట్టు నీ
వలఁముండొ కుసుమాస్త్రునింగెలిచి యాహాభాగ్నినిన్గొందువే.

శివు:—(పరిహాసముగా) ఓహో! అందులకా!

దృ. కలికినా శౌరికన్నుగని ♦ కామునిశాలికి లగ్నాత్మమృదా
బలుకుమ గేలిచేయునటె ♦ భామినియాతడుబుద్ధసూపుడై
సాలుపువలిర్ప మానినులఁ ♦ గొందఁడెనంచనతోడనికనో
యలగులబోడి పెక్కుగల ♦ నాతనిసుద్ధుల నె చిహ్నాడంగె.

నుటి దసుచూయుదుని యుచితినని గొగించి లోకు లను
కొందుగుగాని యున్నపరమాత్మము వారలెఱుంగరు. ఆవిధముగా నాతనిం
జయించితినను నెపమున వాని న్వాహ్యయంబున నిల్పి భక్తిపుర సస్సగముగా
హరిపుత్రుండని యారాధించుచున్నాడను. ఇదిపరమరహస్యము (చెవి
లోఁజెప్పఁ బోవును మోహిని యదృశ్యయగును.)

కివు:—హా! కష్టము కష్టము (మూర్ఛిల్లి మరల లేచి) అయ్యయ్యా! యెంత
కఠిన చిత్తురాలిని వలచి బాళిలమాలనైతి నికనాకది యలభ్యయని
యే తోచుచున్నది. (పరితాపముతో) అలభ్యమైనవో! దాళు
కెట్లు? ఎట్లులైన నాహయఁబడి పోడియెఱింగి దానింజేపట్టి
తీరవలయును. ఆహా నాకిటు దానిబాడ లేవరెఱింగింతురు. (తరు
వులను లతలనుజూచి.)

సీ, సున్నాగ కానవే ♦ పుండరీకాక్షిని

తిలకంబకానవే ♦ జలజముఖిని

మందారగానవే ♦ కుంద సుందరదంత

చందన కంటివే ♦ జలజగంధి

చూతంబగానవే ♦ సూదరీమణి నెందగు

ఘనసారకానవే ♦ ఘననితంబ

సంవెంగజూచితే ♦ చంపకామోదను

కుందంబ కానవే ♦ మందగమన

తే—గీ. దండమొసరింతు మీకు నో ♦ తరువులార
 మీమఱుంగున నాయన్ను ♦ మిన్నయున్న
 తగవుగా మందలించి యా ♦ మగువతోడ
 నన్ను దానిని గూర్చుచే ♦ నయమువీక్షిం.

విలా:—(ప్రవేశించి) యిందుధరా! యెందుల కీచంద్రుని నీచంద్రుని
 గొందలమందెదవు. మాసుందరి తనడెందలు నీకుందు సొందుపఱచి
 కందర్పుని శరంబులచే డిందువడి యీసుందరా రామంబునం దొక్క
 పూబందిరియందు నివసించి నిన్ను బ్రాహ్మణి తోడితెచ్చుని నన్నం
 పినది. మహాభాగా నావెంటదయచేయుదే.

శివు:—(అనందముతో) సుందరీ! ఆ! నాభాగ్యజేవత ప్రసన్నయై నీతోఁ జిప్పి
 పుచ్చిన ప్రియమైన మాటలాయవి. లేక కప్పురంపు మాటలా!
 కాక యమృతంపు లేటలా! బోటీ! మఱియొక మాటామాట నీవరా
 లనోట వచియింపుము.

విలా:—మాప్రియసఖి నీపొందుఁగోరి తానొక పూబోదరింట్లు గుసును
 శయ్యపై విశ్రమించి నిన్నటకుఁ దోడితెచ్చుని నన్నఁజిన్.

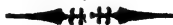
శివు:—(పరమానందముతో) ఆహాహా! యేమినాభాగ్యము. కాంతా! నేఁడ్డిట్టి
 శుభవర్తమానముందెచ్చిన నీకునేనేమి పడదనంబిచ్చిన నీబుణము
 వీఱును. ఇదిగో భక్తిపురిస్సరముగాఁ బదివేలనమస్కారములు.

విలా:—(నవ్వుచు) యీనమస్కారములకు స్తోత్రపాఠములకు నవకాళ
 మొక గడియలోనున్నది. మహేశా! మాచెలి యింక నాలస్యంబు
 నకుం దాళదు సత్వరంబు దయచేయుము.

శివు:—(వినయముతో) మహాభాగ్యము.

విలా:—గిరీశా! యిట్టిటు.

శివు:—చిత్తము. (నిష్క్రమింతురు.)

సస్తమాంకము—ప్రథమరంగము.

(నికుంజారంగమునఁ బావశ్శిష్యుడై మోహిని విశ్రమించి యుండును.)

శివుః—(ప్రవేశించును.)

మోహిః—(లేచును.)

శివుః—(వారిండుదు)

తే॥ పేన నేటికి ననుజూచి ♦ యోవెలంది

హృచ్చవచ్చును నినుజాల ♦ మచ్చెకంటి

సగచననుజేయ నెంతవే ♦ యంచయాన

యశారె యెంతటి బాణవే ♦ యన్నమిన్న.

మోహిః—మహాదేవా! నీవంటి మహానుభావుఁడు మాతావున కతిథియవచ్చి

నపుడు దిగునపగ్యలానర్ప కుండుట మాకుంబాడియే.

శివుః—ఇంకనిట్టి టక్కరిమాటలాడి మోసపుచ్చజూచెదవా?

మోహిః—ఇందుమోసమేమున్నది.

శివుః—కాక మఱియేమియున్నది.

తే॥ కలికి నీమీఁది మరులుచే ♦ గాసిచెంది

కుసుమసాయకు శరములఁ ♦ గుదికుంది

వెంటబడి వేడుకొనుచుండు ♦ విటునిబొసి

యెంటినిల నీదుమనస్సెట్లు ♦ లొప్పె నబల.

మోహిః—ఎంతతొందరగాడవు. అవసరగానికి వాకులొకబెట్టివాకువడిలో

నే వేయుమందువు. లోకమున నెంతయాకలిగొన్న వారైన

నొకచేత నిదానముగా భుజింతురు గాని తనయాత్రము కొలది

యెడమచేతఁ గుడిచేత బావుకొను వారుండురా?

శివుః—సుందరీ! గ్రీష్మకృపంబున మిక్కిలిడస్సిదప్పికొనియున్న పాంథుడు
నిక్కల వారి పూరంబగు సహోవరంబు గాంచెనేని పరువునంబోయి
తనతాపంబు దీరునటుల నందవగాహనం బొనర్చి దప్పిక్షీణులెందు
చేతులం గోలుఁగాని నిదానముగా నాలుకితడవునా?

మోహిః—కైలాసవాసా! నీమాటలకు పూబోటులు మారాడఁ జాలుదులే.

శివుః—వగలాడీ? నేర్చియే యుంటిని. కానిచో గడియఁడయకుఁ గను
పడుచుఁ గను మొఱుగుచు నన్నీరీతి మారునిబారికిం గుఱిచేయుచువా.

మోహిః—నేనున్న చోటనేయుంటిని. నుమనస్కులగు నారలకిడఁ గను
మొఱుగుట నాస్వభావముగాదు. నామునికి నెఱుంగనేఱక
నీవేపరిభ్రమించుచుంటివి.

శివుః—కాంతా! నిర్మకవమే! యీ నీ జగన్మోహన సౌందర్య సందర్శ
నానంద పరవశుండైనై భవత్సమాగంబుంగారి నింతలెఱుము పరిశ్రమిం
చుచు నే యుంటిని. ఇంకనైన దయయించి జాగునేయక నీయభిర
సుధారసం బొసంగి నాదుతాపంబుఁబాపుము. (సమీపింపఁబోవ)

మోహిః—(తిప్పించుకొనుచు.) ఆ! దూరముగానుండిము.

క. నీకును మాకును బొందిక

లేకరణిఘటిలు విను ము ♦ హేశ్వర బలిమి

బైకొన నెంచకు మీగతి

మాకడ నిలాటిచర్య ♦ మానుము శర్వా.

శివుః—(తో)వకడ్డముగానిలచి)

క. ఎందులకుఁ బోయెదీవిక

యిందీవరనేత్ర నిన్ను ♦ నీక్షణమున నా

నందంబు నా మనంబున

సందడిపడఁ బొందువాడ ♦ సరసిజగంధీ.

(సమీపించును.) హేహిని యదృశ్యమై విష్ణుడై కనుపించును.
యవనిక జారును.

సప్తమాంకము—ద్వితీయరంగము.

(విష్ణుసభామందిరము. విష్ణువు లక్ష్మి, పార్వతి శివుడు, బ్రహ్మ సరస్వతి, యింద్రాదిదేవతలు విభవమునకుఁ దగుపరివారముతోఁ బ్రవేశింతురు.)

శివుః—(నిట్టూర్పుచుచి).

ఆ నె. హరియొనర్చిన మాయల ♦ నరయలేక
మసితయోగంబువిడనాడి ♦ మరులునొంది
చూచువారలలోఁ గడు ♦ చుల్కనైతి
హరికి నెదురాడి తత్ఫల ♦ మందినాడ.

(విష్ణుని సమీపించి వినయముతో.)

ఉ. శ్రీరమణీశ నీమహిమ ♦ చిత్తమున కేర కే నహం
కారముఁబూని నీసాగసుకన్నియరక్షణుడౌగోరియా
తీరున జాలినొంద నయితినె సుధాజ్ఞ నన్నిఁక
గారవమొప్ప బోవు నవ ♦ కన్యకా భక్తరక్షణా.

విష్ణుః—(నవ్వుచు శివునివైఁ జేయివైచి) గీతా! దినచో శివయు నంద
కున్న సదుగులు పట్టి యెదటివారల వశమొనర్చుకొనుట. నీకు
వెన్నతోఁ జెట్టిన విద్యవలెనున్నది.

శివుః—(అవనత ముఖుండైయుండును.)

పార్వః—(నవ్వుచు) అన్నా! కరంబు సింగారంబగు తమణిరూపుఁడాల్చి
నీముద్దుమరంది నెన్ని లెఱంగుల మరులొందఁ జేసితివి.

విష్ణు:—(నవ్వుచు) ఆర్యా! అపుడపుడింత మాత్రము వినోదములంజూపి
యలంపకున్నచో నీకొండ వీటి జంగముదేవరకు మనము జైప్రి
యందుండుమా.

నార:—(సంతోషముతో నృత్యమొనర్చుచు.)

నీ. జయ రమా హృదయేశ ♦ జయదాసవ వినాశ
జయవిహంగ తురంగ ♦ జయశుభాంగ
జయభోగి వరతల్ప ♦ జయసత్య సంకల్ప
జయయోగి జనవద్య ♦ జయ ముకుంద
జయసర్వలోకేశ ♦ జయకస్తూభ విభూష
జయదీనవత్సల ♦ జయకృపాభు
జయ పంకజోదర ♦ జయసన్నతామర
జయ గదాధర కృష్ణ ♦ చక్రహస్త.

తే॥ భక్తపరిపాల నాదగు ♦ పద్మదీప్తి
సంతసంబునుగూర్చితి ♦ సత్యనిలయ
లోకముల రక్షణముచేయు ♦ శ్రీకళత్ర
నిన్నువినుతింపనేర్తుమే ♦ నిఖిలవేద్య

విష్ణు:—నారదా! యీశంభుండుమాత్రము సామాన్యుడని తలంచుచుంటి
వా! ఆతండు మత్సముడనియే యెఱుఁగుము.

నార:—మహాప్రసాదము.

విష్ణు:—ఉమాపతీ! ఇంకను విన్నదనంబు వహించియేయుంటివా.

శివు:—దేవా! మహానుభావా! నీయనుగ్రహము మాయందు గల్గినదిగదా
యీత నావిన్నదనంతయువీరినది.

గీ అత్రీసూనుని తీవ్రశాఁ పాగ్నివలన
విభవములు గాలిపోయిన • విబుధపతిని
మరల స్వారాజ్యముననిల్పి • మనిచినట్టి
భక్తపరిపాల! శ్రీలోల! భర్మచేల. (నమస్కరించును)

విష్ణు:—(శివునిగోఁగించి) ఈశానా! ఈనవ్వులాటల విలాసములకై యింత
విన్నదనమొందనేల. నేదాల్చిన మదవతీరూపంబుంజూచి నీవింత
నీతి కటవూనితివిగాని యన్యులైనవో? తమమానసంబు లొక
క్షణమైన నిల్వకొనంగలరా. ఇంతమాత్రమునకేల నీరీతి మోము
వాంచియుండువు. నేనన్యుండనా? మనలోమనశేమిభేదము?

శివు:—(చేతులుజోడించి భక్తితో) దేవా! ధన్యుండనైతి. భవత్కరుణావి
శేషమున నాయహంకార మంతయు నశించె.

విష్ణు:—ఈశానా! నీవుమాడ మచ్చటపడిన నామచ్చెకంటి రూపముం
జూపి నీకోర్కెందీర్పితి. ఇంక నేమైన గోర్కులున్న దెల్పుము.

శివు:—దేవా! మీయనుగ్రహంబున నన్నియుఁ జేతురినవి. అయినన్నిగుఁగాక.
భరతవాక్యము.—తే॥ గీ॥ ధరణి సకలసుఖంబులఁ దనరుఁ గ
ధర్మమున నేలుదురుగాక • ధరణివిభులు
పాడిపంటలచే భువి • పృథులుగాక
కవులగ్గంధంబులకువన్నె • గల్గుగాక.

విష్ణు:—తథాస్తు. (అందఱునిష్క్రమింతురు.)

ఇది శ్రీ చిల్కపాటి సీతాంబా ప్రణీతంబగు

సముద్ర మథనంబను విష్ణుమాయా

విలాస నాటకము సర్వంబును

సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

14829